

Управління культури Волинської обласної
державної адміністрації
Волинський краєзнавчий музей
Волинська державна обласна універсальна
наукова бібліотека ім. Олени Пчілки

КАЛЕНДАР
ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ
ДАТ ВОЛИНИ
НА 2005 РІК

Луцьк, 2004

ББК 63.3 (4УКР - 4 ВОЛ) Я 25
К 17

”Календар знаменних і пам’ятних дат Волині” видається з 1991 року. Видання подає матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, чії життєві шляхи пролягли через Волинь.

Посібник відкривається хронологічним переліком основних дат 2005 року. Далі подаються дата, назва події, авторська текстова довідка і список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті з періодичних видань та збірників, довідники та бібліографічні посібники.

В кінці ”Календаря” є покажчик імен видатних діячів Волині, список авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок..

”Календар знаменних і пам’ятних дат Волині” буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців.

Упорядники

Бабій В. В.,
Голотюк Л. І.,
Давидова Г. В.,
Ковальчук Є. І.,
Мігас М. В.,
Понагайба А. А.

Редактор

Ксендзук Е. С.

Відповідальні за випуск

Силюк А. М.,
Стасюк Л. А.

ISBN 966-8575-27-X

© Ксендзук Е. С., редагування, 2004;

© Бабій В. В., Голотюк Л. І.,

Давидова Г. В., Ковальчук Є. І., Мігас М. В.,

Понагайба А. А. упорядкування, 2004

**ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ
ДАТИ ВОЛИНИ
НА 2005 РІК**

- 2 січня** 55 років від дня народження Н. П. Гуменюк (1950) – української поетеси, журналістки
- 3 січня** 60 років від дня народження Є. І. Франчука (1945) – українського історика, декана історичного факультету Волинського державного університету ім. Лесі Українки
- 15 січня** 135 років від дня народження А. Г. Лазарчука (1870–1934) – українського художника
- 21 січня** 160 років від дня народження О.А.Косач (1845–1927) – української письменниці та громадської діячки
- 21 січня** 100 років від дня народження В. Л. Василевської (1905–1964) – письменниці та громадської діячки
- 23 січня** 90 років від дня народження Г. П. Чорнокнижного (1915–1999) – волинського художника
- Січень** 70 років від часу виникнення Волинського товариства приятелів наук (1935)
- Січень** 25 років народному самодіяльному хору ветеранів "Подвиг" (1980)
- 1 лютого** 10 років від часу початку роботи радіостанції "Луцьк" (1995)
- 4 лютого** 125 років від дня народження К. В. Квітки (1880–1935) – українського фольклориста
- 16 лютого** 50 років від дня народження В. К. Омелянчук (1955) – української письменниці
- 20 лютого** 100 років від дня народження Уласа Самчука (1905–1987) – українського письменника, громадського та політичного діяча
- 22 лютого** 85 років від дня народження Д. М. Латишева (1920–1991) – волинського художника
- 25 лютого** 134 роки від дня народження Лесі Українки (1871–1913) – видатної української поетеси, драматурга, культурно-громадської діячки
- 25 лютого** 25 років від часу створення ландшафтного заказника "Нечимне" у Ковельському районі (1980)
- 9 березня** 191 рік від дня народження Т. Г. Шевченка (1814–1861) – видатного українського письменника і художника
- 9 березня** 10 років від часу відкриття пам'ятника Т. Г. Шевченку у м. Луцьку (1995)

- 9 березня** 10 років від часу відкриття Шевченкової світлиці в с.Буяни Луцького району (1995)
- 10 березня** 144 роки від дня смерті Т. Г. Шевченка (1814–1861) – видатного українського письменника і художника
- 15 березня** 85 років від дня народження О. Г. Михайлюка (1920–1994) – українського історика і педагога
- 26 березня** 20 років від дня створення Луцького історико-культурного заповідника (1985)
- 15 квітня** 60 років від часу створення обласної наукової медичної бібліотеки (1945)
- 22 квітня** 60 років від дня народження В.В.Божидарніка (1945) – ректора Луцького державного технічного університету
- 1 травня** 60 років від дня народження В. І. Зінкевича (1945) – народного артиста України, соліста Волинської обласної філармонії
- 5 травня** 25 років від дня відкриття у с.Кортеліси Ратнівського району меморіального комплексу жертвам фашизму (1980)
- 6 травня** 70 років від дня народження Ю.М. Троця (1935–1972) – українського письменника-гумориста
- 8 травня** 75 років від дня народження М.Ф. Савицького (1930) – волинського художника
- 19 травня** 100 років від дня народження Л. К. Пучковського (1905–2001) – волинського краєзнавця-аматора та етнографа
- 3 червня** 75 років від дня смерті П. А. Тутковського (1858–1930) – українського геолога та географа
- 8 червня** 60 років від дня народження А. Ф. Кривицького (1945) – Луцького міського голови
- 10 червня** 65 років від дня створення державної обласної бібліотеки для дорослих (1940), нині Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки
- 19 червня** 800 років від часу смерті князя Романа Мстиславовича (1150?–1205) – засновника Галицько-Волинської держави
- 19 червня** 60 років від дня народження Л. І. Приходько (1945) – народної артистки України
- 19 червня** 50 років від дня народження Л. А. Стасюк (1955) – директора Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки
- 24 червня** 75 років від дня народження В. О. Замлинського (1930–1993) – українського історика та публіциста

- 29 червня** 156 років від дня народження Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки, матері Лесі Українки
- Липень** 50 років від часу першого випуску Ківерцівського технікуму підготовки культурно-освітніх працівників (1955)
- 1 серпня** 92 роки від дня смерті Лесі Українки (1871–1913) – видатної української поетеси, драматурга, культурно-громадської діячки
- 2 серпня** 55 років від дня народження В.В. Москалюк (1950) – першого лауреата обласної премії імені Миколи Куделі
- 1 вересня** 50 років від початку занять у Горохівському сільськогосподарському технікумі (1955)
- 7 вересня** 60 років від дня народження В.І.Блаженчука (1945) – державного діяча, голови обласної Ради першого демократичного скликання
- 9 вересня** 70 років від дня народження М. П. Дімун (1935) – народної майстрині-вишивальниці
- 29 вересня** 10 років від часу підписання двосторонньої угоди про створення транскордонного об'єднання "Єврорегіон "Буг" (1955)
- 4 жовтня** 75 років від дня смерті Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки
- 10 жовтня** 30 років від дня створення обласного театру ляльок (1975)
- 25 жовтня** 25 років від дня створення Волинської обласної організації Спілки письменників України (1980)
- 7 листопада** 60 років від дня народження М. І. Черенюка (1945–2001) – волинського художника
- 13 листопада** 100 років від дня народження Н. Хасевича (1905–1952) – українського митця-графіка, вояка УПА
- 15 листопада** 55 років від дня народження З. В. Комарук (1950) – заслуженої артистки України
- 16 листопада** 110 років від дня народження Г. І. Орлівни (1895–1955) – української письменниці
- 10 грудня** 70 років від дня народження М. П. Гевелюка (1935–1999) – заслуженого художника України
- 22 грудня** 430 років від дня народження Г. Гулевичівни (1575–1642) – однієї з засновниць Київського

- братства, громадської діячки
- 23 грудня** 70 років від дня народження І. І. Чернецького (1935) – українського поета
- 27 грудня** 70 років від дня народження П. Г. Шафети (1935–1996)– українського журналіста і публіциста
- 920 років** першої писемної згадки про м. Луцьк (1085)
- 730 років** першої писемної згадки про Полісся (1275)
- 560 років** першої писемної згадки про м. Берестечко (1445)
- 530 років** від часу спорудження Троїцької церкви в с. Зимне, тепер Володимир-Волинського району (1475)
- 510 років** від часу спорудження Успенського храму Зимненського Святогорського Печерського монастиря (1495)
- 460 років** першої писемної згадки про смт Іваничі (1545)
- 380 років** від часу виходу першої друкованої книги на Волині (1625)
- 250 років** від часу завершення будівництва Троїцького кафедрального собору (костелу монастиря бернардинів) у м. Луцьку (1755)
- 225 років** від часу спорудження Миколаївської церкви у м. Володимирі-Волинському (1780)
- 30 років** народному самодіяльному ансамблю бального танцю "Юність" (1975)

2 СІЧНЯ

55 років від дня народження Н. П. Гуменюк (1950) –
української поетеси

Гуменюк Надія Павлівна народилася 2 січня 1950 року в селі Онацьківці Полонського району Хмельницької області. Поетеса, прозаїк, публіцист. Закінчила Хмельницьке педагогічне училище (1970) та факультет журналістики Львівського державного університету імені Івана Франка (1977).

Журналістську діяльність розпочала 1973 року в редакції Каланчацької районної газети на Херсонщині. Працювала кореспондентом Рівненського обласного радіо (1975–1980), завідувачкою відділу Луцької районної газети (1980–1985), редактором радіогазети Луцького шовкового комбінату (1987–1990), заступником головного редактора Луцької міської газети "Народна трибуна" (1990–1995). З 1996 року – редактор відділу культури Волинської обласної газети "Віче". Н. П. Гуменюк є членом Національної спілки журналістів України (з 1977), членом Національної спілки письменників України (з 1995). Нагороджена Почесним Знаком Національної спілки журналістів України.

Вперше публікуватися почала у десятирічному віці у всеукраїнській газеті для школярів "Зірка". У 1965 році стала переможцем літературного конкурсу на честь ювілею цього видання і була нагороджена двомісячною путівкою у Міжнародний дитячий табір "Артек". У 1972 році відбувся дебют у журналі "Радянська жінка", з благословінням Любові Забашти, яка зазначила: "Кращі твори її поки що невеликого доробку свідчать про безперечне обдарування". Далі – публікації у журналах "Україна", "Жовтень", "Прапор", колективних збірниках. У 1992 році у видавництві "Каменярь" побачила світ перша збірка поезій Н. П. Гуменюк "Країна світла". У видавництві "Надстир'я" у 1994 році вийшла збірка поезій "Каріатида", а в 2000 році – "Однокрил".

Надія Гуменюк також є автором книжок для дітей. Видавництво "Надстир'я" видало її дуже популярні серед дітей книжки "Чапика-Чалапики" (1990), "Веселка для Веселика" (2001), "Де гуляє крокотам" (2003), "Казка про козака Ярка і Яринку-Живинку" (2004), "Котилася писанка" (2004), а Тернопільське видавництво "Підручники і посібники" – "Святвечір" (2003).

Поезії Надії Гуменюк властиві високе громадянське звучання, філософське осмислення світу, ширість; вся вона пронизана лірич-

ним струменем, що балансує десь на межі жорстокої дійсності і пошуку ідеалу, земного і небесного, скороминущого і вічного. Як написав голова Волинської організації Національної спілки письменників України Василь Гей у передмові до збірки "Однокрил": "Здавалося б, звичайні слова і традиційний ліричний погляд на світ. Та в цих словах і в цьому погляді бринить якесь таємниче світло поезії. Це від того, що вірш не просто "складений", а народжений душею, наповнений чуттям. Цим, власне й відрізняється поет поміж непостів."

Твори письменниці, адресовані юним читачам, наповнені любов'ю, добротою, оптимізмом, тонким гумором і населені образами, які дуже подобаються дітям. Книжка "Веселка для Веселика" була представлена в Києві на книжковій виставці у Національній спілці письменників України як одне з кращих видань для дітей у 2001 році, а книжка "Де гуляє крокотам" отримала диплом в номінації "Література для дітей" на Першому книжковому форумі, що проходив у Тернополі у 2003 році.

Ольга Гриморович

Література:

Гуменюк Н. Веселка для Веселика: Казка, вірші, скоромовки, загадки.– Луцьк: Надстир'я, 2001.– 32 с.

Гуменюк Н. Де гуляє крококотам: Вірші, казка, шаради.– Луцьк: Надстир'я, 2003.– 32 с.

Гуменюк Н. Казка про козака Ярка та Яринку-живинку.– Луцьк: Надстир'я, 2004.– 24 с.

Гуменюк Н. Каріатида: Поезії.– Луцьк: Надстир'я, 1994.– 57 с.

Гуменюк Н. Котилася писанка: Вірші-писанки для дітей.– Луцьк: Надстир'я, 2004.– 28 с.

Гуменюк Н. Країна свігла: Поезії.– Львів: Каменяр, 1992.– 53 с.

Гуменюк Н. Однокрил: Поезії.– Луцьк: Надстир'я, 2000.– 150 с.

Святвечір: Пісні для дітей / Муз. М. Ведмедері; Вірші Н. Гуменюк.– Тернопіль: Підруч. і посіб., 2003.– 25 с.

Гуменюк Н. Чапики-Чалапики: Вірші.– Луцьк: Надстир'я, 1999.– 24 с.

Гуменюк Н. Моя Леся Українка // Філологічні студії: Наук. часопис.– Луцьк, 2001.– С. 25-26.

Гуменюк Н. Сад Гетсиманський; Трава; "Серед трави, що вище голови"; "І свічі переплавляю на віск..."; "В темряві, прощитий цвіркунами"; "Тепле блаженство нічної ріки"; і ін.: [Вірші] // Світязь: Альманах Волин. орг. Нац. Спілки письменників України.– Луцьк, 2003.– Вип. 9.– С. 36-40.

Гуменюк Н. Сікстинська мадонна: Вірш // Книга про матір: Укр. поети XIX-XXI століть. – К., 2003. – С. 69.

Гуменюк Н. Чебно; Віче; "Що простішого – звати матір'ю..." ; У білому будиночку Лесі // Незгасна зоря України: Поетич. антологія. – Луцьк, 2001. – С. 25-28.

***

Надія Гуменюк: І знову книги для дітей // Терен: Літ.-мист. журн. – Луцьк, 2004. – Ч. 1. – С. 53.

Цюриць С. Колискова для... України // Філологічні студії: Наук. часопис. – Луцьк, 2001. – №4. – С. 147-152.

Баран Є. За ниточки вогку тримаю хмару... // Літ. Україна. – 2001. – 1 черв.

Виставки: "Веселка" Надії Гуменюк у веселці кращих дитячих книг України // Волинь. – 2003. – 1 квіт.

Віктор В. Попереду – надія // Луцьк. замок. – 2001. – 18 січ.

Грибовицький В. "Хай не вб'ють в душі моїй любові" // Луцьк. замок. – 2000. – 30 листоп.

Лауреати премії імені Агатангела Кримського // Літ. Україна. – 2001. – 23 серп.

Міщанчук Б. Написати правду чи промовчати // Луцьк. замок. – 2001. – 22 листоп.

Панасюк С. Сонячними стежками поетеси // Слава праці. – 2003. – 3 квіт.

Слапчук В. Веселка над книжковими ятками: Кн. огляд // Луцьк мол. – 2001. – 11 жовт.

Слапчук В. Душа зачепилась за квіти // Київ. – 2001. – № 5-6. – С. 163-164.

Штинько В. "Однокрил високого польоту" // Волинь. – 2000. – 28 листоп.

Якубюк А. Справджуються надії Гуменюк Надії // Віче. – 2000. – 21 верес.

***

Гуменюк Надія // Письменники Волині: (Члени Національної Спілки письменників України). – Луцьк, 2003. – С. 11-12.

Надія Гуменюк // Письменники Лесиноного краю: Літературознав. довід. – Луцьк, 1994. – С. 13-14.

Надія Гуменюк // Хто є хто на Волині: Наші земляки: Довід.-біогр. вид. – К., 2004. – Вип. 2. – С. 49.

Павлюк І. Гуменюк Надія Павлівна // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 2. – С. 106.

3 СІЧНЯ

60 років від дня народження Є. І. Франчука (1945) – українського історика, декана історичного факультету Волинського державного університету ім. Лесі Українки

Франчук Євген Іванович (03.01.1945) – кандидат історичних наук, професор кафедри нової і новітньої історії зарубіжних країн, декан історичного факультету Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Народився в с. Юнівка Локачинського району Волинської області. У 1967 році закінчив історико-філологічний факультет Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки, у 1983 році-аспірантуру при Інституті Історії АН УРСР (м. Київ). У 1985 році захистив кандидатську дисертацію на тему "Підвищення культурно-освітнього рівня трудівників села УРСР в 70-ті роки".

Після закінчення інституту Є. І. Франчук працював учителем історії в Ратнівській середній школі Луцького району, в навчальних закладах м. Луцька та обласних громадських організаціях. З 1981 року постійно працює в Луцькому державному педагогічному інституті. У 1987 році він обраний на посаду декана історичного факультету колишнього педінституту, а нині Волинського державного університету імені Лесі Українки.

За час роботи на цій посаді історичний факультет досяг певних успіхів у навчально-виховній та науково-дослідницькій роботі. Зокрема, було оновлено і пристосовано до сучасних умов матеріальну базу факультету, значно підвищено якісний рівень викладацького складу, що позитивно вплинуло на підготовку спеціалістів. З його ініціативи було налагоджено зв'язки із вузами зарубіжжя, зокрема, з Люблінським університетом імені М. Кюрі-Скловської (Республіка Польща), Брестським державним університетом імені О.С. Пушкіна (Республіка Білорусь) та іншими.

Він був одним з безпосередніх організаторів і активних учасників ряду наукових і пропагандистських заходів, а саме: обласних науково-практичних конференцій, присвячених 910-ій річниці м. Луцька, 800-річчю утворення Волинсько-Галицької держави, 60-ій річниці від дня утворення Волинської області, 125-ій річниці від дня народження В'ячеслава Липинського, 100-ій річниці від дня народження Олександра Цинкаловського, міжнародних симпозіумів "Українсько-польські відносини під час Другої світової війни" і т.д. Щорічно бере участь в організації та проведенні на фа-

культеті звітних наукових конференцій викладачів і студентів "Дні науки".

Плідно працює в редакційних колегіях і організаційно надає допомогу у випусках "Наукового вісника ВДУ", "Збірника навчально-методичних матеріалів та наукових статей історичного факультету", "Вісника студентських наукових робіт історичного факультету". Є. І. Франчук – один з відомих організаторів краєзнавчого руху на Волині. Доклав особистих зусиль для розробки республіканської програми "Шкільне краєзнавство", яка впроваджувалася в середніх школах України в 1999–2000рр. Він – автор близько 50 робіт з історії та культури Волині, які отримали високу оцінку фахівців як України, так і за її межами. Підготував ряд аспірантів з проблем регіональної історії України. За його ініціативою і підтримкою було проведено дві республіканські конференції з історичного краєзнавства, в яких взяли участь близько 300 українських і зарубіжних дослідників. Брав активну участь у реалізації державних програм із підготовки "Зводу пам'яток історії та культури", науково-документальної серії книг "Реабілітовані історією", написав ряд статей і довідок до зазначених видань.

За громадську роботу неодноразово відзначався Міністерством освіти і науки України, Міністерством культури і мистецтв України, Правлінням Всеукраїнської спілки краєзнавців, Правлінням Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. За конкретні заслуги в галузі історичного краєзнавства відзначений премією імені Д. І. Яворницького з врученням диплома і нагрудного знака. Його обрано членом-кореспондентом Української академії історичних наук, заступником голови Волинського обласного товариства краєзнавців.

Указом Президента України від 17 травня 2001 р. Франчуку Є.І. присвоєно почесне звання "Заслужений працівник освіти" за вагомий особистий внесок у розвиток краєзнавчого руху, збереження історико-культурної спадщини України.

Сергій Панишко

Література:

Франчук Є.І. Бойові дії на Волині в перші дні війни // Волинь в Другій світовій війні та перші повоєнні роки: Матеріали наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 50-й річниці Перемоги над фашизмом.– Луцьк, 1995.– С. 29-30.

Франчук Є.І. Гетьман України Павло Тетеря // Минуле і сучасне Волині: Історичні постаті краю: Тези доп. та повідомл. V Волин. іст.-краєзн. конф.– Луцьк, 1991.– С. 46-47.

Франчук Є. І. Деякі проблеми історії Другої світової війни в сучасних дослідженнях // Збірник матеріалів обласної науково-практичної конференції "Основні напрями вдосконалення шкільної історичної освіти як важливої частини відродження національної школи".- Луцьк, 1993.- С. 17-20.

Франчук Є.І. З історії становлення українсько-канадської преси діаспори // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і Волинь: Матеріали ІХ наук. іст.-краєзн. міжнар. конф.- Луцьк, 1998.- С. 36-37.

Франчук Є.І. Значення М. Грушевського в українській і світовій історії // Науковий вісник ВДУ: Історія.- Луцьк, 1996.- Вип. 1.- С. 47-55.

Франчук Є.І. Історичний факультет: становлення і розвиток // Минуле і сучасне Волині: Освіта. Наука. Культура: (Тези доп. та повідомл. ІV Волин. іст.-краєзн. конф.).- Луцьк, 1990.- Ч. 1.- С. 26-30.

Франчук Є. Луцьк в період Галицько-Волинської держави // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали ХІІ Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права.- Луцьк, 2003.- Ч. 2.- С. 187-188.

Франчук Є.І. Основні тенденції в розвитку промисловості Волинського воєводства у міжвоєнний період (1921-1939 рр.) // Шоста Всеукраїнська наукова конференція з історичного краєзнавства.- Луцьк, 1993.- С. 157.

Франчук Є.І. Правовий статус волинських міст ХVІ століття за литовськими статутами // Минуле і сучасне Волині: Літописні міста і середньовічна культура: Матеріали VІІІ Волин. обл. іст.-краєзн. конф.- Луцьк, 1998.- С. 47-49.

Франчук Є.І. Політичні партії на Західній Україні в міжвоєнний період (1921-1939 рр.) // Матеріали 38-ї наукової конференції професорсько-викладацького складу Волинського державного університету ім. Лесі Українки.- Луцьк, 1992.- Ч. 2.- С. 158.

Франчук Є.І. Роль культурно-освітніх закладів Волині в комуністичному вихованні сільських трудівників (1970-1980 рр.) // Минуле і сучасне Волині: (Тези доп. та повідомл. Волин. регіон. іст.-краєзн. конф.).- Луцьк, 1985.- С. 20-22.

Франчук Є.І. Українська книга в національній культурі України // Збірник навчально-методичних матеріалів і наукових статей історичного факультету ВДУ ім. Лесі Українки.- Луцьк, 1998. - Вип. 3.- С. 38-42.

Франчук Є.І. Український Вільний університет: Історія станов-

лення і діяльність // Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу і студентів Волинського державного університету ім. Лесі Українки.– Луцьк, 1999.– Ч. 2.– С. 19-21.

Франчук Є.І. Український рух в роки першої світової війни // Україна: культурна спадщина, національна свідомість; Західно-Українська народна республіка: історія, державність.– Львів, 2000.– Вип. 6.– С. 116-120.

Баран В.К. Література та мистецтво України в період "застою" / В.К. Баран, Є.І. Франчук // Науковий вісник ВДУ: Історія.– Луцьк, 1996.– Вип. 1.– С. 47-55.

Бондаренко Г. Волинь і Полісся: спільність історичної долі / Г. Бондаренко, Б. Заброварний, Є. Франчук // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Край на межі тисячоліть: Матеріали X наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорторийську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000-2002 рр.– Луцьк, 2002.– С. 4-5.

Волинь: 90-і роки ХХ століття: Ілюстр. літопис політ. подій.– Луцьк: Ред.-видав. відділ ВДУ ім. Лесі Українки, 1998.– 162 с.: 300 іл.

Є. Франчук - один із авторів-упорядників даного видання.

Колесник В. Волинь – Замость: Прикордонні контакти у другій половині ХХ століття / В. Колесник, Є. Франчук // *Zamojszczyzna I Wołyn w minionym tysiacleciu. Historia, kultura, sztuka.– Zamosc, 2000.– С. 173-181.*

Недужко Ю.В. Л.І. Берія в боротьбі за владу / Ю.В. Недужко, Є.І. Франчук // Матеріали 41-ї наукової конференції професорсько-викладацького складу і студентів Волинського державного університету ім. Лесі Українки.– Луцьк, 1995.– Ч. 2.– С. 16.

Павлюк Т.М. Розвиток освіти на Волині / Т.М. Павлюк, Є.І. Франчук // Минуле і сучасне Волині: (Тези доп. та повідомл. II Волин. іст.-краєзн. конф.).– Луцьк, 1988.– Ч. 2.– С. 229-230.

Патер І. Вячеслав Липинський - політик, дипломат / І. Патер, Є. Франчук // Вячеслав Липинський в історії України (До 120-річчя з дня народж.).– К., 2002.– С. 125-140.

Шабала Я. Польське осадництво на Волині у 20-30-их роках ХХ ст. / Я. Шабала, Є. Франчук // Науковий вісник ВДУ: Історія.– Луцьк, 1997.– № 2.– С. 44-48.

***

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство: Кн. 1.– Луцьк: Вежа, 2003.– 247 с.

Про Є. Франчука – с. 164, 167, 175, 239, 240.

Волинський державний університет імені Лесі Українки.–

Луцьк: Місійна кн. ф-ка "Християн. життя", 1998.– 12 с.

Сторінки історії Волинського державного університету ім. Лесі Українки.– Луцьк: Ред.-видав. відділ ВДУ ім. Лесі Українки, 1998.– 108 с.

Про Є.І. Франчука – с. 6,24.

Алексеев В. Євген Франчук: "Без освіти свого життя не уявляю" // Досвіт. зоря.– 2001.– 11 жовт.

Знатні люди Локачинського району: Євген Іванович Франчук (декан історичного факультету ВДУ імені Лесі Українки) // Селян. життя.– 2001.– 23 серп.

***

Бондаренко Г. Франчук Євген Іванович // Краєзнавці України: (Сучас. дослід. рідн. краю): Довід.– К.; Кам'янець-Подільський, 2003.– Вип. 1.– С. 239.

15 СІЧНЯ

135 років від дня народження А. Г. Лазарчука (1870-1934) – українського художника і педагога

Андроник Григорович Лазарчук народився в сім'ї відставного солдата 15 січня 1870 року в селі Уховецьку Ковельського повіту Волинської губернії, неподалік Колодяжного – садиби Косачів. З рідними місцями пов'язані перші його життєві і художні враження. Тут вперше була помічена схильність Андроника до малювання. Раннє сирітство (у 9 років круглий сирота) позбавило його безтурботного дитинства. Виховувався в родині старшого брата Степана, який на той час був уже одруженим. 1880 року закінчив початкову школу і був відданий у науку до ковельського маляра – іконописця. Тут виконував всю хатню роботу, був хлопчиком на побігеньках. 1884 року вступив у церковно-учительську школу в с.Брикові (тепер Шумського району Тернопільської області) і навчався 2 роки. Від осені 1886 до літа 1889 року перебував у Рисувальній школі Почаївської Лаври.

Восени 1889 року здав іспити і став вільнослухачем Санкт-Петербурзької Академії мистецтв. 1895 року постановою Ради Академії йому присвоїли звання некласного (вільного) художника з правом продовжувати навчання. 1897 року А.Г. Лазарчук закінчив повний курс Імператорської Академії художеств і отримав найвищу для того часу професійну кваліфікацію. Два роки працював у

Почаєво-Лаврській школі вчителем рисунка і живопису. Згодом (1889 – травень 1900) продовжив навчання на Педагогічних курсах при Академії Мистецтв у Санкт-Петербурзі. Тоді ж і відвідував майстерню професора Володимира Маковського, видатного російського художника-передвижника.

На початках у творчості він дотримувався соціальної тематики. У молоді роки наслідував свого вчителя, переймаючи все краще, що було властиве Маковському, створюючи власні живописні оповідання: "Похорон на Волині", "Лірник", "В сільській хаті в Уховецьку", "Лист солдата", "Завідник шинку" та інші.

Пізніше, вибираючи теми передвижницького кола, він часто їх розчиняв в пейзажному оточенні, синтезуючи з інтенсивною колірністю, типовою для мистецтва початку ХХ ст., тим самим позбавляючи їх передвижницької сюжетної самодостатності ("В садку", "Дівчинка в червоній сукні", "Чернець у дубовому лісі" та інші). Картині "Батькова хата" властиве плернерне розуміння кольору. Тонові переходи створюють відповідний настрій і певне емоційне звучання. Поетична настроєвість також характерна краєвиду "Почаїв". Досвід пошуків у царині плернерного живопису А.Г. Лазарчук підсумовує в картині "Молодиця" (1907), яку можна вважати кращою у творчому спадку митця.

Твори А.Г. Лазарчука зберігаються у музеях Краснодару, Києва, Луцька, Чернігова, Кременця, Борзни. У Борзни 2004 року на будинку, де проживав художник, було відкрито меморіальну дошку на його честь. У Ковелі є вулиця його імені. Тут же планується художньо-меморіальний музей А.Г. Лазарчука.

Першим біографом і берегинєю творчого спадку художника стала його донька Олена Михалевич. Вона старанно збрала і записала спогади про батька. Складений нею список усіх відомих їй картин А.Г.Лазарчука – єдиний і тому дуже цінний матеріал при вивченні його творчості. У 1950-ті – 60-ті роки вона подбала, щоб твори художника потрапили до музейних збірок.

Син Андроника Лазарчука – Іполит (1903–1978) – художник, заслужений діяч мистецтв УРСР, зачинатель українського анімаційного кіно.

Учнями Лазарчука були Володимир Костецький, Микола Фрадкін, Олександр Саєнко.

Тамара Левицька

Література:

Андроник Лазарчук і Ковельщина // Минувле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Ма-

теріали XII Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права.– Луцьк, 2003.– Ч. 1.– С. 148-154.

Ошуркевич О.Ф. Андроник Лазарчук і Олена Пчілка: з історії творчих взаємин // "Роде наш красний...": Волинь у долях краян і людських документах.– Луцьк, 1999.– Т. 3.– С. 758-761.

Блінова В. Художник із Уховецька повторив долю Шевченка // Волин. губерн. відом.– 2004.– 12 лют.

Данилюк Т. Андроник Лазарчук, художник із Волині // Луцьк мол.– 2004.– 15 січ.

Ковальчук Є. "Отака історія... Забувать не варто" / Є. Ковальчук, В. Штинько // Волинь.– 2000.– 24 лют.

Корнійчук Л. Художник, талант, особистість // Вісті Ковельщини.– 2003.– 2 груд.

Левецька Т. Закоханий в людину і природу // Слово і діло.– 2004.– 3 верес.

Мороз М. З поглядом у майбутнє // Вісті Ковельщини.– 2003.– 14 січ.

Силук А. Андроник Лазарчук і Ковель // Вісті Ковельщини.– 2003.– 23 жовт.

Силук А. Наш борг перед великим митцем: Ковельщина та Волинь у житті і творчій долі художника Андроника Лазарчука / А. Силук, Г. Бондаренко // Волинь.– 2003.– 8 лют.

У ці дні колись: "Батьківська хата" художника з Уховецька оселилась в музеї // Волинь.– 2003.– 14 січ.

21 СІЧНЯ

**160 років від дня народження О.А. Косач
(Тесленко-Приходько) (1845-1927) –
української письменниці та громадської діячки**

То вже давно було. Мені сім літ минало,
а їй, либонь, минуло двадцять літ.
Сиділи ми в саду, там саме зацвітало,
І сипався з каштанів білий цвіт.

Вона не бавила мене і не учила,
Я кидала і забавки, й книжки,
Щоб тільки з нею бути, вона уміла
Єдину забавку - плести вінки.

Це уривок з вірша "Забуті слова", якого Леся Українка 1900 року присвятила тітці Єлі, рідній сестрі свого батька.

Олена Антонівна Косач (в одруженні – Тесленко-Приходько), четверта дитина в сім'ї Косачів, молодша сестра Петра Антоновича, Лесиноного батька, народилася 21 січня 1845 року в Мглині Чернігівської губернії, в родовому маєтку.

Вірш-спогад Лесі Українки стосується 1878 року (Лесі – 7, тітці – 33 роки). Того року Петро Антонович і Ольга Петрівна Косачі поїхали на Сьому всесвітню промислову виставку в Париж. "Був придатний час для того, щоб побачитись із Михайлом (Драгомановим – Н.П.), бо на той час була якраз Паризька всесвітня виставка і думалось, що наша подорож під час неї не так кинеться в очі урядові", – згадувала Олена Пчілка. Під час закордонної подорожі батьків залишилися з дітьми бабуся, Є.І. Драгоманова, та тітка Олена, Єля, – енергійна, завзята і дуже справедлива та добра. "Леся з Мішею знали її з найменшого малечку і дуже любили та поважали за її хорошу, яскраву вдачу. Особливо вони вжилися з нею, як 1878 року під час подорожі наших батьків за кордон вона довго жила з ними у Звягелі. До того її перебування з малою Лесею стосується Лесин вірш "Забуті слова"...Крім мистецтва плести вінки [...] тьотя Єля навчила Лесею мистецтва українського народного вишивання. Сама-бо тітка справді по-мистецьки виконувала найрізноманітніші українські стародавні й сучасні вишиванки, а Леся була її гідною ученицею й послідовницею в цьому мистецтві", – згадувала пізніше Ольга Косач-Кривинюк.

Олена Антонівна Косач – активний діяч народницького руху 70-х років XIX століття. У Києві за її ініціативою було створено притулок для дітей, яким вона сама й завідувала. З 1878 року Олена Антонівна жила в Петербурзі, де вчилася на акушерських курсах і працювала в лікарні. 1879 року її було заарештовано за участь у замаху на шефа жандармів Дрентельна. Розпорядженням міністра внутрішніх справ від 21 квітня 1879 року її вислано в Олонецьку губернію, в травні 1881 перевезено на поселення в місто Пудож, де вона прожила до 1884 року.

Ольга Косач-Кривинюк згадує: "Тітку Олену арештували у зв'язку з замахом 13 березня 1879 р. на Дрентельна. Сама тітка казала, що вона зовсім не причетна до того замаху; що вона скоро після нього розмовляла з товаришкою про якісь свої справи (десь у бібліотеці, і тому тихо), вони висловлювали жаль, що щось там таке не вдалося (іспити чи щось подібне). Шпиг підслухав цю розмову і зважив, що то вони жалують, що замах не вдався, доніс на них, і їх заарештували і заслали". Про тітчин арешт і наступне за ним заслання Леся довідалася значно пізніше, уже в Луцьку. Звістка ця засмутила і вразила її, під тим враженням в кінці 1879 або на початку 1880 р. вона написала свій перший вірш – "Надія".

Ні долі, ні волі у мене нема,
Зосталася тільки надія одна:
Надія вернутись ще раз на Україну,
Поглянути ще раз на рідну країну,
Поглянути ще раз на синій Дніпро, –
Там жити чи вмерти, мені все одно...

Зі спогадів Ольги: "Пам'ятаю, що в нас у родині завжди говорилося, і сама Леся це казала, що це перший її вірш. У своєму вірші "До природи" Леся пише (6-й рядок): "Надія, – їй же першу пісню я співала". Сама Леся казала, що написала його в Луцьку під впливом враження од тітчиного арешту і заслання; це враження було дуже сильне, бо Леся вельми любила і шанувала тітку Олену."

Інтелігентна, освічена, талановита, Олена Антонівна пробувала свої сили і в красному письменстві. 1881 року в Києві під псевдонімом "Ластівка" було надруковано її поему-бیلیцю "Ганна". Сама ж авторка в той час відбувала кару за злочин, якого не скоїла. І коли 1882 року в Канцелярії Київського, Подільського і Волинського генерал-губернатора було заведено справу

№249 із заголовком "О сомнительной политической благонадежности Председателя съезда мировых посредников Луцкого уезда Петра Антоновича Косача", то в ній, між іншим, зверталась увага і на те, що його сестра Олена відбувала ув'язнення.

1884 року, восени, закінчився час заслання Олени Антонівни Косач. На початку року вона вийшла заміж за Петра Васильовича Тесленка-Приходька, також політичного засланця. 25 грудня 1884 року у них народився син Юрій, двоюрідний брат Лесі Українки. Юрій Петрович Тесленко-Приходько пізніше повторить материну долю, але в страшнішому її варіанті. У 20-х роках він був директором Рентгенівського інституту в Києві. На початку 30-х років заарештований і висланий. Подальша доля його невідома. Сталінські табори поглинули його. Юрій Петрович Тесленко-Приходько є автором останнього фото Лесі Українки (Київ, квітень-травень 1913 року).

1887 року Олена Антонівна Тесленко-Приходько приїздить з Сибіру до Колодяжного, щоб побачитися з родиною після десяти літ розлуки. Петро Васильович з Юрчиком залишилися на півночі, бо термін ув'язнення чоловіка тітки Олени ще не закінчився. Через кілька років, 1891-го, вона знову приїздить з Томська, уже з сином Юрком, в гості до Косачів, які в цей час живуть у Луцьку. Лише 1896 року Петро Васильович повернувся з заслання; того року сім'я Тесленків-Приходьків гостювала в Колодяжному; далі оселилися у Ризі.

1897 року, в травні, Леся Українка пише листа "дорогий ті-

точці”, в якому йдеться про наступну спільну поїздку в Крим, де Леся повинна лікуватись: ”Я дуже рада з того, що ми таки з Вами поїдемо в Крим, се іменно так буде, як я хотіла”. На початку червня у товаристві Олени Антонівни Тесленко-Приходько Леся Українка виїхала з Києва до Одеси, 12 червня вони приїхали до Ялти, зупинилися в урочищі Чукурлар, трохи далеко від моря. На початку липня Олена Антонівна повернулася додому, в Ригу, переконавшись, що Леся достатньо зміцніла і не страшно залишати її саму. ”У неї уже і енергія к работе возвращается, и муза, кажется, начинает подкрадываться, но, видимо, встречает соперницу в виде моря, которое убаюкивает Лесю и укладывает в 10 часов в постель”, – пише вона до Ольги Петрівни, Лесиної матері.

На початку березня 1890 року Леся Українка гостює в Ризі, у тітки Олени Антонівни, по дорозі з Петербурга до Києва. Відвідини були короткими, бо поспішала до Мінська, щоб побачитися з С.К. Мержинським. Тітка Єля менше як через рік приїде до того ж таки Мінська, щоб допомагати Лесі доглядати смертельно хворого Сергія Костянтиновича, хоч і писала Леся батькам: ”...мені однаково нічого помагати. Що ж поможеш тому, для якого ”чудо” потрібне?”

Завжди готова прийти на допомогу, підтримати в скрутні часи, тітка Олена супроводжує недужу племінницю до Італії восени 1901 року, опікується нею протягом кількох місяців, повертається додому в січні 1902 року.

З 1902 по 1907 рік родина Тесленків-Приходьків проживала у власному маєтку в селі Запруддя Ковельського повіту (нині Камінь-Каширський район). Тут у неї гостює Оксана, сестра Лесі Українки, тут бувала Олена Пчілка, інші члени великої Косачівської родини.

1903 року вийшли з друку зібрані Лесею ”Дитячі ігри, пісні й казки з Ковельщини, Лущини та Звягельщини на Волині”. Як згадує Климент Квітка, ”видання було здійснене ...на гроші, які дала в кредит до реалізації видання сестра батька Лесі Українки Олена Антонівна Тесленко-Приходько”.

Не лише родинні, але й ширі дружні взаємини поєднували їх усе життя. Олена Антонівна цікавилася творчістю Лесі Українки, однією з перших відгукувалася на прочитані її твори. Коли ”Лісову пісню” ще в рукописі було прочитано вперше в присутності Олени Пчілки, Олени Антонівни і Петра Васильовича Тесленка-Приходьків, дядини, Л.М. Драгоманової, і драма мала серед рідних успіх, Лесі приємно було довідатися про це.

У вірші ”Забуті слова” Леся Українка знайшла для тітки Єлі, Олени Антонівни Тесленко-Приходько з Косачів, три барви – білу,

червону й золоту. Такою вона й була – чистою, як біла лілея, гарячою, як дика червона рожа, золотою, як щедре сонячне проміння.

Наталія Пушкар

Література:

Денисюк В. Землі поліської славні імена // Денисюк В. Камінь-Каширський: 800 років від першої писемної згадки про місто: Історія і сучасність.– Луцьк, 1996.– С. 76-82.

Денисюк В. Родина Косачів // Денисюк В. Літопис Камінь-Каширщини.– Луцьк, 2001.– С. 291-298.

Денисюк І. Крижовими дорогами Полісся / І. Денисюк, Т. Скрипка // Денисюк І. Дворянське гніздо Косачів / І. Денисюк, Т. Скрипка.– Львів, 1999.– С. 209-220.

Комзюк В. Запруддя: Пісенна душа Полісся // Джерела безсмертного слова: Лесині місця на Волині.– Луцьк, 1996.– С. 38-40.

Мороз М.О. Літопис життя та творчості Лесі Українки.– К.: Наук. думка, 1992.– 632 с.

Про О.А. Косач (Тесленко - Приходько) – див. Показчик імен.

Родина Косачів і волиняни: Спогади, перекази / Записи, впорядкув. і прим. О. Ошуркевича.– Луцьк: Волин. обл. друк., 2002.– 64 с.

Про О.А. Косач (Тесленко - Приходько) – див. Показчик імен.

Денисюк В. Родина Косачів у Запрудді: Нові подробиці з біографії Лесі Українки та її родини // Волинь.– 2001.– 21 квіт.

Пушкар Н. Світло зірок далеких // Вісті Ковельщини.– 1994.– 23 лют.

***

Косач Олена // Енциклопедія українознавства.– Львів, 1994.– Т. 3.– С. 1144.

Косач (Тесленко-Приходько) Олена Антонівна // Українська літературна енциклопедія.– К., 1995.– Т. 3.– С. 11.

21 СІЧНЯ

**100 років від дня народження
В. Л. Василевської (1903-1964) –
письменниці та громадської діячки**

Ванда Львівна Василевська народилась 21 січня 1905 року в Кракові у родині Леона Василевського, етнографа і публіциста, автора багатьох праць з проблем політики і національного питання,

міністра закордонних справ в уряді Пілсудсько-го-Морачевського (1919–1920), визначного діяча Польської партії соціалістичної.

У 1918–1923 роках дівчина навчалася в Краківській гімназії. Вже тоді кілька дитячих її поезій було надруковано в краківських газетах. 1923 р. вступила на полоністичний відділ філологічного факультету Ягеллонівського університету (Краків), закінчила його 1928 р. зі званням доктора філософії. Будучи студенткою, написала дві книжки, що вчили дітей шанувати працю: "Повість про первісну людину" і "Гості з усього світу" (обидві – 1925 р.). В університеті почала займатися громадсько-політичною роботою, якій сприяло її домашнє оточення.

Мій рідний дім був для мене доброю школою, – писала пізніше в "Автобіографії", – дуже далекий від міщанського самозадоволення та міщанських ідеалів дім, де всі жили громадськими справами. [...] Тут завжди точилися дискусії, завжди щось для когось влаштували. Політичні суперечки, назви партій, організацій весь час лунали у моїх дитячих вухах – раніше, ніж я могла щось у цьому зрозуміти. [...] атмосфера рідного дому, де на першому плані завжди стояли громадські, а не особисті проблеми, не могли не відбитися на моєму дальшому житті".

Як письменниця Ванда Василевська сформувалась у Польщі. Вона прилучилася до прогресивної літератури і зайняла в ній відверто революційну позицію. Підтвердження цьому – її книга "Обличчя дня" (1934), репортажі в газетах "Напшуд" і "Роботнік". В її творчості важливе місце зайняла тема села: романи "Вітчизна" (1935) і "Земля в ярмі" (1937). До теми кресів письменниця звернулася у повісті "Полум'я на болотах" (1938–1939).

Про створення цього твору Ванда Василевська згадує в своїй "Автобіографії". За Бугом, неподалік від її Калин, починалися українські села. Її батько знав і любив українські пісні, "писав про них словами, повними захвату". З дитинства вона пам'ятала "Пливе човен, води повен", "І шумить, і гуде, дрібен дощик іде". Від батька вона успадкувала любов до України. "Протягом кількох років я мандрувала під час відпустки байдаркою по волинських та поліських річках, часто-густо добираючись туди, куди не могла б добратися дорогою, а тим більше залізницею.

По черзі – Тур'я, Стоход, Стир, Горинь, Ясьольда, Мухавець, більші й менші річки та річечки, що впадають до Прип'яті, і сама Прип'ять, озера, вузькі протоки серед боліт і села й містечка, розташовані над водою.

Я закохалася в красу Полісся й Волині, в українську і білоруську землю, оповиту річками. Взнала долю людей, які жили тут в таких злиднях, що їх важко навіть змалювати, бунтували, боролися, гинули замордовані.

З цих моїх мандрівок виник згодом цикл нарисів, надрукований у газетах, а потім повість "Полум'я на болотах".

1-го вересня 1939 р. почалася Друга світова війна. 8 вересня Ванда Василевська залишила палаючу Варшаву і пішки вирушила на Схід, в Радянську Україну. Зупинилася у Львові. Тут вступила до лав КПРС, її обрано депутатом Верховної Ради від міста Львова. Тут вийшла друком повість "Полум'я на болотах", яка пізніше стала першою частиною трилогії "Пісня над водами", написана друга її частина – "Зорі в озері". Надрукувати її перешкодила війна.

З перших днів Великої Вітчизняної війни Ванда Василевська у чині полкового комісара на фронті. Вона член редколегії фронтової газети "За Радянську Україну", пропагандист Головного політуправління Радянської Армії. У 1942 р. – голова Співки польських патріотів у СРСР. Багато пише – нариси, репортажі, оповідання друкуються в центральній і фронтовій пресі; з промовама виступає на мітингах і по радіо. До початкового, найважчого періоду війни відноситься поява творів "На світанні" (про героїчний опір прикордонників) і "Райдуга" (про всенародний опір ворогові на окупованій території). Роман "Просто любов" (1944) написала "для всіх, хто повертався і хто зустрічав".

"А потім був Київ, визволений, вільний Київ, і Хрещатик у руїнах, і темні вулиці, і всі труднощі повернення до нормального життя, і початок відбудови, хоча ще півтора року тривала війна. Книжку про цей період, "Коли запалає світло", я закінчила в травні сорок п'ятого року, через кілька тижнів після остаточної перемоги" (з "Автобіографії").

Після війни В.Василевська знову повертається до своєї трилогії "Пісня над водами" і пише останню її частину "Ріки палають" (1950). Активний борець за мир, член Всесвітньої Ради Миру, письменниця неодноразово ставала лауреатом Державної премії СРСР: 1943 р. – за повість "Райдуга"; 1946 – за повість "Просто любов"; 1952 – за трилогію "Пісня над водами". За повістю "Райдуга" 1943 року на Київській кіностудії поставлено одноіменний фільм. Разом з О.Корнійчуком написала лібретто опери "Богдан Хмельницький".

"Кожна книжка – клаптик мого життя, в кожній можна побачити не тільки долю моїх героїв, а й мою власну долю...", – такими словами закінчила письменниця свою "Автобіографію".

Наталія Пушкар

Література:

Василевська В.Л. Дорога до весни: Статті, нариси, памфлети.– К.: Рад. письменник, 1975.– 279 с.

Василевська В. Подорож по Турії // У народів вільнім колі.– Львів, 1979.– С. 100-110.

Василевська В. Полум'я на болотах; Зорі в озері: Романи.– Львів: Каменярь, 1979.– 536 с.

Василевська В.Л. Райдуга; Просто любов: Повісті.– К.: Дніпро, 1985.– 300с.

***

Бажан М.П. Незабутня Ванда // Бажан М.П. Думи і спогади.– К., 1982.– С. 104-131.

Ведина В. Ванда Василевская // История польской литературы.– М., 1969.– Т. 2.– С. 361-370.

Левада О. Ванда Львівна Василевська // Всесвіт.– 1980.– №12.– С. 190-192.

Михалевська В. Товаришка Ванда // Всесвіт.– 1980.– № 12.– С. 194-196.

***

Василевська Ванда Львівна // УРЕ.– 2-е вид.– К., 1978.– Т. 2.– С. 129.

Василевська Ванда Львівна // Українська літературна енциклопедія.– К., 1988.– Т. 1.– С. 275-276.

Василевская Ванда Львовна // Кино: Энцикл. слов.– М., 1986.– С. 66.

23 СІЧНЯ

90 років від дня народження Г. П. Чорнокнижного (1915–1992) – українського художника

Григорій Петрович Чорнокнижний народився 23 січня 1915 року в с.Друга Українка (нині Оренбурзька область, Росія). У 1938 році він вступив до Харківського державного художнього інституту на факультет станкового малярства. Вчителі з фаху: М. Самокиш, С. Прохоров.

Протягом 1941-1945 років брав участь у бойових діях Другої світової війни, опісля закінчення якої продовжив навчання. У 1948 році, отримавши диплом про вищу освіту, приїхав до Ужгорода на роботу в Худож-

ньо-виробничі-майстерні Художнього фонду УРСР. У 1960 році вступив у члени Спілки художників СРСР.

З 1964 року Григорій Чорнокнижний у Луцьку. Тут він стає одним із ініціаторів формування Волинської обласної секції Спілки художників СРСР, а також бере участь у розбудові Художньо-виробничих майстерень Художнього фонду УРСР. Із перших днів перебування на Волині Григорій Чорнокнижний – один із провідних фахівців галузі живопису, активний член бюро творчої секції, постійний член художньої ради Художньо-виробничих майстерень, учасник численних республіканських, обласних, міських художніх виставок.

Працюючи в системі офіційного радянського мистецтва, Чорнокнижний виконував державні замовлення, тематичні твори, брав участь у програмних мистецьких заходах. Однак діапазон творчих устремлінь митця не обмежений лише цією діяльністю. Більша частина його доробку – це речі, виконані за покликом душі, цікаві експерименти в царині кольору та форми, які чудово демонструють яскраву особистість автора – художника із вдачею поета і філософа. Григорій Чорнокнижний вмів бачити і розуміти красу. Прагнення відобразити найрізноманітніші її прояви було головною програмою його мистецтва. Блискучі за виконавчою майстерністю портрети сучасників, об'ємні полотна із зображенням звабливого жіночого тіла, пейзажі, численні натюрморти із віртуозно прописаною фактурою порепаних гарбузів, переспілих динь, карміною червінню півонів, веселкові розсипи айстр – майже все ним створене, означене сяйвом гармонії.

Відповідальне ставлення до творчості спонукало художника до постійних стилістичних пошуків. Носій традиції прекрасної реалістичної школи, він сміливо використовував у своїй практиці виражальні можливості імпресіонізму, фовізму, експресіонізму. Досліджуючи декоративність як прийом, бавився грою площин, смакував колористичними контрастами, пластикою несподіваних ракурсів. Про те, що Муза не полишала його, свідчить і той факт, що останню мить перед смертельним недугом зустрів на художній виставці біля низки своїх полотен, так би мовити, "на сторожі краси".

Григорій Петрович Чорнокнижний помер 12 серпня 1999 року. Похований на кладовищі с.Гаразджа. Провідні твори художника: "Марічка", п.,о. (1958); "Молодиця із Закарпаття", п.,о.(1960); "Айстри", п.,о. (1968); "Натюрморт із трипільським глеком", п.,о. (1973); "Спогади про Афродіту", п.,о. (1990); "Буштиновий сон", п.,о. (1989).

Зоя Навроцька

Література:

Областная художественная выставка "На почётной страже": Живопись, графика, скульптура, плакат: Каталог.– Луцк, 1980.– 55 с.

Про Г. Чорнокнижного – с. 42-43.

Нестерук М. Луцьк моїх друзів // Волинський музей: історія і сучасність: Матеріали Всеукр. наук. практи. конф., присвяч 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжен. літ.-мемор. музею Лесі Українки.– Луцьк, 2004.– Вип. 3.– С. 346-350.

Чорнокнижний Григорій Петрович // Художники Прикарпаття: Альбом.– Л., 1989.– С. 252.

Комаровський М. Творчість була життям. А у житті трапляється різне // Луцьк. замок.– 2000.– 6 квіт.

Навроцька З. Художні полотна Григорія Чорнокнижного // Вісник.– 2002.– 31 жовт.

Навроцька З. Чорнокнижний – художник і мислитель // Вісник.– 1997.– 28 серп.

Слота О. Григорій Чорнокнижний: пам'яті художника // Луцьк. замок.– 2002.– 19 верес.

Філатенко А. Повернення художника // Волинь.– 1997.– 4 груд.

СІЧЕНЬ

70 років від часу виникнення Волинського товариства приятелів наук (1935)

У січні 1935 р. в м.Луцьку було створено Волинське товариство приятелів наук як організацію, що мала об'єднати всі напрями наукової праці на теренах Волинського воеводства. При товаристві працювали комісії: гуманістична, природнича, економічна, підкомісія рільнича, музейно-бібліотечна. Книжковий фонд, який у наступні роки був примножений і доповнений рукописами та став найбільшим на Волині, був прийнятий від Товариства Публічної Бібліотеки. На 1.01.1938 р. Волинське товариство приятелів наук нараховувало 98 членів (16 колективних, 21 діючий, 61 звичайний). Воно стало безпосереднім ініціатором ряду науково-дослідницьких починань на Волині в таких напрямках як археологія, архівознавство, етнографія, ентомологія, ботаніка і економіка. Тісно співпрацювало з рядом наукових і культурних установ: Державний Інститут Географії, Польська Академія Мистецтв, Відділ Преісторичний, Відділ Археології у Львові і Кракові, Державний Архів, Державна Рада Охорони Природи, Об'єднання Польських Ентомологів, Союз Музеїв Польщі, Нумізматично-Археологічне Товариство у Кра-

кові, Об'єднання Львівських Нумізматів, Інститут Економіки Східних Земель у Варшаві, Інститут Суспільний у Варшаві, Промислово-Торговий дім в Любліні, Товариство Наукове у Львові. Товариство видавало щорічник "Rocznik Wołyński" (редактор Якуб Гофман). Всього вийшло 8 томів зі статтями Олександра Цинкаловського, Адама Войничча, Якуба Гофмана, Олександра Прусевича та інших відомих дослідників Волині. Товариство припинило свою діяльність у вересні 1939 р.

Ольга Корецька

Література:

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині.– Луцьк, 2003.– Кн. 1.– 248 с.

Про Волинське товариство приятелів наук – с. 100-102.

Дмитрук В. Вибрані часом: (Краєзнавці Волині 20-30 рр. ХХ ст.) // Волинський музей: Історія і сучасність: Наук. зб.– Луцьк, 1999.– Вип. II.– С. 59-62.

Звіт про діяльність Волинського Товариства Приятелів Наук за 1935-1937 роки // Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині.– Луцьк, 2003.– Кн. 2.– С. 110-118.

Кінд-Войтюк Н.В. Музейні заклади Західної Волині 1921-1939 рр. // Історія міст і сіл Великої Волині: Наук. зб. "Велика Волинь".– Житомир, 2002.– Т. 25 (Ч. 2).– С. 82-86.

Кінд-Войтюк Н. Товариство приятелів науки – осередок вивчення історії Волині (1935-1939 рр.) // Волинський музей: історія і сучасність: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ. мемор. музею Лесі Українки.– Луцьк, 2004.– Вип. 3.– С. 77-79.

Кінд-Войтюк Н.В. Участь науково-громадських товариств Другої Речі Посполитої у дослідженні історії та пам'яток Волинського воєводства (1921-1939 р.) // Науковий вісник ВДУ імені Лесі Українки: Іст. науки.– Луцьк, 2001.– № 5.– С. 136-140.

Ошуркевич О. З історії Волинського краєзнавчого музею // Волинський музей: Історія і сучасність: Тези та матеріали I наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки.– Луцьк, 1997.– С. 5-7.

Силук А. Волинський краєзнавчий музей: сторінки історії формування колекції // Волинський музей: Історія і сучасність: Наук. зб.– Луцьк, 1999.– Вип. II.– С. 6-10.

Потапчук Л. Волинські друзі науки // Волинь.– 1995.– 28 лют.

СІЧЕНЬ

25 років народному самодіяльному хору ветеранів "Подвиг" (1980)

Народний самодіяльний хор "Подвиг" об'єднує ветеранів праці, Збройних Сил і Великої Вітчизняної війни. Створений він у січні 1980 року при тодішній профспілковій структурі, згодом рахувався при обласному відділенні музичного Товариства, а нині - це один із хорових колективів народного Дому "Просвіта". На першопочатках була створена ініціативна група в складі М.Д. Давидюка, М.М. Савченка, І.С. Клімаша, яка вирішувала організаційні питання. Художнім керівником та диригентом став музикант і педагог Анатолій Павлович Горошко. Спочатку хор налічував 60 осіб. Сформований колектив дійсно став справжнім хором. Поступово урізноманітнювався репертуар - поряд з піснями воєнних літ все більше місця займали українські народні мелодії.

1984 року хор представили авторитетному журі і після виконання його програми Міністерство культури України удостоїло його звання "народний самодіяльний". З того часу він систематично підтверджує це звання. У 1990 році з хором працював Г.Г. Ширма. З 1991 року художнім керівником став О.А. Мізюк, який продовжив справу свого батька, що співав в цьому хорі. 1991 року Олександр Мізюку було присвоєне звання заслуженого працівника культури України. Нині керівником хору працює О. Джига.

Репертуар колективу багатий не тільки хоровими піснями, але й творами, які виконують окремі виконавці. Впродовж багатьох років солістами хору були М.Д. Давидюк, А.І. Лавренюк, В.А. Пилипчук, М.М. Жолоб, Б.Д. Ситник, С.М. Савчук. Хорові програми доповнюються іншими жанрами, такими, зокрема, як художнє читання, гумор і сатира. Характерно, що за час свого існування хор зробив понад 400 самостійних виступів, на яких побувало більше чверті мільйона глядачів. Колектив неодноразово брав участь у передачах телевізійного конкурсу "Сонячні кларнети", записувався Львівською студією телебачення, виступав по Волинському телебаченню. Він - дипломант оглядів ветеранських хорів, що проходять у Бресті (Білорусь). Учасники хору пишуться тим, що в 1988 році його колектив за пропаганду пісні, високу виконавську майстерність був удостоєний Почесної Грамоти Президії Верховної Ради УРСР. І сьогодні учасники хору-ветерани, об'єднані піснюю, йдуть до людей. Звучать пісні як про славне українське козацтво, так і про важкі дороги фронтовиків, линуть у їх виконанні популярні народні мелодії.

Олена Коваль

Література:

Волинь на зламі століть: Історія краю (1989-2000 рр.).– Луцьк: Вежа, 2001.– 692 с.

Про народну хорову капелу "Подвиг" – с. 372, 373.

Денисюк В. Народний самодіяльний хор ветеранів "Подвиг" // Денисюк В. Зачаровані мистецтвом: До 40-річчя Луцьк. міськ. Будинку культури нар. Дому "Просвіта".– Луцьк, 1997.– С. 103-106.

Байда Г. Пісня була у поході бійцем // Віче.– 2003.– 15 трав.

Ветерани: славить "Подвиг" героїку // Волинь.– 2003.– 15 трав.

Грибісюк І. Пісня тривалістю в 20 років // Луцьк. замок.– 2000.– 10 лют.

Гуменюк Н. "Подвигу" – 20 // Віче.– 2000.– 17 лип.

Єфімов С. Не старіють душею ветерани // Волинь.– 2001.– 8 трав.

Лис В. Сивина і золото "Подвигу": Відбувся ювіл. вечір нар. самодіял. хору ветеранів // Волинь.– 2000.– 24 лют.

Юрчук Б. Життя як подвиг // Луцьк. замок.– 2002.– 9 трав.

1 ЛЮТОГО

10 років від часу початку роботи радіостанції "Луцьк"(1995)

14 січня 1995 року під дахом Волинського телерадіомовного об'єднання

Державної телерадіомовної компанії України вперше прозвучали в ефірі позивні радіостанції "Луцьк". Зазвучав голос нової радіостанції, голос свіжий, неординарний, настроєний на хвилю прямого, безпроводового спілкування із слухачами. Зародився процес формування творчого колективу, пошуку власного почерку в ефірі, а з 1 лютого розпочалося регулярне мовлення. Очолила головну редакцію радіостанції "Луцьк" Любов Жаловага, високу журналістську майстерність якої волиняни мали змогу не раз належно оцінити, слухаючи обласне радіо та дивлячись Волинське телебачення.

"Луцьк" – перша в Україні державна радіостанція, що працює в ультрависльовому діапазоні. Орієнтація – на інформацію і музику. Інформація широка – державна, світова, а також подієва, місцева. Музичний спектр також дуже широкий – різноманітні жанри у стереоваріанті.

Постійно піднімається професійний рівень творчого колективу радіостанції. Щоразу талановиті та енергійні журналісти створюють

нові цікаві передачі, які виборюють призиви місця на міжнародних та всеукраїнських фестивалях та конкурсах.

У 2002 році передача "Із вірою в Україну" стала дипломантом ІV Міжнародного телерадіофестивалю "Україна – рідний край". Ця передача отримала нагороду Національної спілки журналістів України, крім того відзначена на обласному конкурсі "Любіть Україну" (автор передачі – Ірина Кононець, звукорежисер – Григорій Аманджаєв).

У 2004 році стала лауреатом VI Міжнародного конкурсу регіональних телерадіоорганізацій "Україна єдина" у номінації "Співдружність без кордонів" радіопередача "Камо грядеши?..." (автор – Ірина Кононець, звукорежисер – Людмила Хайда). Цього ж року стала лауреатом V Міжнародного телерадіофоруму "Разом", що проходив у м. Ялті, радіопередача "Ой, співаночки мої". В номінації "Професіонал ефіру" за творчу майстерність приз отримала автор передачі – Юлія Марушко (звукорежисер – Валентин Плехун). Радіо "Луцьк" отримало диплом у номінації "Телерадіо-програми року" за підсумками загальнонаціональної програми "Людина року – 98".

Але не заради цих нагород працює журналістський колектив радіостанції "Луцьк". Пам'ятаючи, що має можливість бути почутим в кожній волинській домівці, він прагне через ефір донести до своїх земляків слово правди про теперішнє оновлене життя і вселити людям надію на краще завтра.

Олена Коваль

Література:

Волинь на зламі століть: Історія краю (1989-2000 рр.).– Луцьк: Вежа, 2001.– 692 с.

Про радіостанцію "Луцьк" – с. 61.

Берекета Б. Говорить радіостанція "Луцьк"! // Голос України.– 1995.– 24 лют.

"Говорить Луцьк" // Луцьк. замок.– 2004.– 18 листоп.

Говорить радіостанція "Луцьк"! // Віче.– 1995.– 5 лют.

Гуменюк Н. Одинадцять годин у прямому ефірі працює щоденно радіостанція "Луцьк" // Нар. трибуна.– 1995.– 14 лют.

Камінський В. "Золоте підпілля" відтепер на сцені! // Вісник.– 2001.– 15 берез.

Кандзюба М. Сергій Ткачук: "Я сам хороша звичка" // Сім'я і дім. Нар. трибуна.– 2001.– 8 листоп.

Мазурик Л. "На Волині всіх "жаба задавить", коли побачать мене по телевізору", пожартував ведучий ефіру радіо "Луцьк" – і

потрапив на телешоу "Перехрестя кохання" // Вісник.- 2003.- 1 трав.

Пирожик О. Радіо "Луцьк" хвилюватиме ще більше! // Віче.- 1998.- 5 лют.

Пирожик О. Третя різниця у "Трьох штуках" // Віче.- 1998.- 12 лют.

Працює радіостанція "Луцьк" // Волинь.- 1995.- 28 лют.

Романюк Н. Смакуйте "Луцьком" довше. Значно довше // Ук-раїна мол.- 1998.- 4 лип.

Станкевич А. "Київ, ліцензія плюс великі гроші" // Вісник.- 1996.- 11 лип.

4 ЛЮТОГО

125 років від дня народження К. В. Квіткі (1880–1953) – українського фольклориста, музичного етнографа

Запрошуючи Агатангела Кримського до себе в гостину (лист з містечка Хоні Кутаїської губернії від 14 жовтня 1911 р.) Леся Українка, між іншим, зауважила: "... коло мене ... єсть добрий та уважний друг, що вміє шанувати і моїх приятелів, і мою приязнь". Климент Васильович Квітка, її чоловік, якого це зауваження стосувалося, справді заслуговував на цю високу похвалу. Скромний, вірний, відданий, він був поряд з нею протягом 15-ти років, як сам зазначав у своїх спогадах, тобто з часу знайомства до її кончини у 1913-му; у найважчі дні життя підтримував її і допомагав, не відступаючись, незважаючи ні на що. Вони були однодумцями.

Народився К. В. Квітка 4 лютого (23 січня ст.ст.) 1880 року в с.Хмелів тепер Роменського району на Сумщині. П'ятирічним потрапив на виховання в родину Карпових. Олександр Антонович і Феоктиста Семенівна замінили хлопцеві батьків, дали йому чудову загальну освіту, а, помітивши неабияку музичну обдарованість свого прийомного сина, ще й спеціальну. З золотою медаллю він закінчив 5-ту Києво-Печерську гімназію. Музики навчався в Київському училищі Російського музичного товариства у Г.К. Ходоровського. 1902 року закінчив юридичний факультет Київського університету. Юридична освіта давала засоби для існування, а фольклористика, якою зацікавився ще з гімназійних років, стала справою всього його життя.

1898 року К.В. Квітка познайомився з М.В. Лисенком. Того ж

року, в листопаді, на одному з вечорів університетського літературно-артистичного гуртка, де читали оповідання Лесі Українки "Над морем", – з нею самою. Дізнавшись, що К. Квітка цікавиться народною музикою і вже записав чимало українських народних мелодій, Леся Українка запропонувала йому записати всі пісні, які вона зберігала у своїй пам'яті.

Ці дві зустрічі вплинули на формування поглядів юнака, визначили його життєвий і творчий шлях. За своє життя він зібрав понад 6 тисяч народних пісень, переважно українських. Приділяв увагу тематичним циклам, напр., "Пісні про дівчину-втікачку" (1926 р.); "Українські пісні про дітозгубицю" (1928 р.). Був одним з організаторів експедиції Ф.М. Колесси на Полтавщину для записування українських народних дум. Разом з Лесею Українкою записали на фонограф думи й пісні з репертуару й у виконанні кобзаря Гната Гончаренка. Записував пісні з голосу Івана Франка, Лесі Українки, яка стала його дружиною (звінчалися 1907 року). 1903 року вийшла збірка "Дитячі ігри, пісні й казки з Ковельщини, Лущини і Звягельщини на Волині. Зібрала Л. Косач. Голос записав К. Квітка."

Після смерті дружини Климент Васильович готує найбільш повне видання всіх пісень, які він почув і записав від Лесі 1899 і 1990 року в Гадячі і Києві, 1907 і 1908-го – в Балаклavі і Ялті, в кінці травня і на початку червня 1913-го – в Кутаїсі. "Сі пісні перейняла Леся Українка найбільше від люду свого рідного і коханого волинського краю в дитячі літа і в ранній молодості. Деякі з них Леся знала від своєї матері", – зазначав він у передмові до збірника "Народні мелодії. З голосу Лесі Українки записав і упорядив Климент Квітка", що був виданий у двох частинах на склографі в Києві у 1917–1918 роках. До речі, у фондах Колодяжненського літературно-меморіального музею-садиби Лесі Українки зберігається примірник цього збірника, унікального своїми підписами. Частина перша містить автограф упорядника: "Вельмишановному проф. І. Огієнкові від К. Квітки"; на частині другій дарчий підпис: "Довгожданному музею Лесі Українки від скульптора Гончара Івана. 30/VII/62 р."

У 1920–1933 роках К.В. Квітка працює в Академії наук України, де з 1921-го очолює кабінет музичної етнографії. Бере участь у багатьох фольклорних експедиціях, зокрема, на Житомирщину (1924–1925, 1931 рр.). 1933 року він переїхав до Москви, де став професором Московської консерваторії. Організував Кабінет вивчення музичної творчості народів СРСР.

Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Помер 19 вересня 1953 року в Москві.

Основні праці К.В. Квітки: "Народні мелодії з голосу Лесі Українки" (1917–1918); "Українські народні мелодії" (1922), до якої увійшло 743 зразки; "Ритмічні паралелі в піснях слов'янських народів" (1923); "Професіональні народні співці і музиканти на Україні" (1924); "Первісні тоноряди" (1926); "Пісні українських зимових обрядових свят" (поч. 1940-х рр.); "До досліджування побуту лірників", "Фольклористична спадщина М. Лисенка", "Пентатоніка у народів СРСР".

В останні роки життя написав працю "Музично-фольклорна спадщина Лесі Українки", побудовану на волинському пісенному матеріалі.

Наталія Пушкар

Література:

Квітка: Штрихи до портрета унікального українського подружжя; Відданий Вам К. Квітка: Листи Климента Квітки до Олени Пчілки // Укр. мова й л-ра в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах.– 2000.– № 2.– С. 179-191.

Костиця М. Дослідник Волині фольклорист Климент Квітка // Олена Пчілка і Волинь: Матеріали наук.-практ. конф.– Луцьк, 1999.– С. 78-79.

Ошуркевич О. Климент Квітка і пісенно-музичний фольклор Волині // Волинський музей: Історія і сучасність: Наук. зб.– Луцьк, 1999.– Вип. II.– С. 78-81.

Ошуркевич О. Зачарований народною піснею // Волинь.– 1995.– 4 лют.

Різун Т. Листи Климента Квітки до Осипа Роздольського // Народознавчі зошити.– Львів, 2000.– № 3.– С. 480-486.

Сторожук А. Розробка методів музикознавчого дослідження української народної пісні: (Ритмоструктурна типологія та іст. проблематика в наук. працях Климента Квітки) // Нар. творчість та етногр.– 2002.– № 1-2.– С. 94-97.

У ці дні колись: Лесю Українку і Климента Квітку еднали поезія і пісня // Волинь.– 2003.– 4 лют.

Філенко Т. Листи Климента Квітки // Нар. творчість та етногр.– 1994.– № 2-3.– С. 46-50.

***

Квітка Климент Васильович // Українська літературна енциклопедія.– К., 1990.– Т. 2.– С. 439.

Квітка Климент // Енциклопедія українознавства.– Львів,

1994.– Т. 3.– С. 992.

Юркова О. Квітка Климент Васильович // Довідник з історії України: (А-Я).– К., 2001.– С. 294.

16 ЛЮТОГО

50 років від дня народження В. К. Омелянчук (1955) – української письменниці

Віра Кирилівна Омелянчук народилася 11 лютого 1955 року в селищі Черкаському Сло-в'янського району на Донеччині. Згодом батьки переїхали до Рівненської області, де пройшли її дитинство та юність. У Львівському державному університеті імені Івана Франка здобула журналістську освіту. Деякий час працювала у районних газетах Рівненської та Волинської областей. Нині живе у Луцьку, кореспондент газети "Львівський залізничник".

Друкувалася в журналах "Дніпро", "Радянська жінка", "Жовтень", альманасі "Поезія", газеті "Літературна Україна", збірнику "Братерство" (Мінськ). 1990 року у видавництві "Радянський письменник" вийшла її перша збірка поезій "Чорний лелека". 2002 року у Львові побачила світ поетична книга "Світар".

Характерні прикмети її творів – драматизм емоцій, трепетна схвилюваність душі, тривога за долю світу. Читач зацікавиться віршами-баладами, віршами-портретами, мініатюрами, що мають глибокий філософський зміст.

Ім'я В.Омелянчук добре відоме, і не тільки на Волині. Вона – член Національної спілки письменників України, поетеса, творчість якої позначена і оригінальністю думки, і цікавою образністю, і високою духовністю.

Олександр Пальоха

Література:

Омелянчук В. Світар: Поезія.– Львів, 2000.– 64 с.

Омелянчук В. Чорний лелека: Поезії.– К.: Рад. письменник, 1990.– 86 с.

Омелянчук В. Біла балада; Молитва за батьків; Вечеря з іудею; Притча про дивака; Зблиски // Світязь: Альманах Волин. орг. Нац. спілки письменників України.– Луцьк, 1999.– Вип. 6.– С. 44-48.

Омелянчук В. Брунька; Чорний лелека; Біла балада; Зблиски;

Поліське; Синам // Уроки рідного слова: Письменники Волині - дітям.- Луцьк, 2003.- С. 123-128.

Омелянчук В. Вистава // Незгасна зоря України: Поетич. антол.- Луцьк, 2001.- С. 54-55.

Омелянчук В. Зблиски; Вінчані грозою; "Душа моя прийшла до Вашої кімнати..."; У горобину ніч // Світязь: Літ. зб. Волин. орг. Спільки письменників України.- К., 1992.- Кн. 1.- С. 63-65.

Омелянчук В. Зблиски; Досвід; Молитва до ворогів; Григорій Сковорода; Василь Стус; Сальвадор Далі // Світязь: Літ. зб. Волин. орг. Спільки письменників України.- Луцьк, 1995.- Кн. 3.- С. 23-26.

Омелянчук В. Як наше слово відгукнеться... // Світязь: Альманах Волин. орг. Спільки письменників України.- Луцьк, 1998.- Вип. 5.- С. 132-135.

Омелянчук В. "Якщо це - сон...", "Сліпі бандуристи...", "Душа моя прийшла...", "Отак, як всі,-зимую і весною" // Поезія - 91.- К., 1991.- С. 77-78.

***

Віра Омелянчук // Досвіт. зоря.- 1998.- 15 жовт.

Гончаревич Л. Почути всі кольори веселки... // Луцьк мол.- 2002.- 4 квіт.

Гуменюк Н. Два крила творчості Віри Омелянчук // Віче.- 2002.- 21 берез.

Письменницького полку прибуло // Мол. Волинь.- 1992.- 13 берез.

У сьайві слова Віри Омелянчук // Луцьк. замок.- 2002.- 14 берез.

***

Віра Омелянчук // Письменники Волині: / (Члени Нац. Спільки письменників України).- Луцьк, 2003.- С. 20.

Віра Омелянчук // Хто є хто на Волині: Наші земляки: Довід.- біогр. вид.- К., 2004.- Вип. 2.- С. 51.

Павлюк І. Омелянчук Віра Кирилівна // Українська журналістика в іменах: Матер. до енцикл. слов.- Львів, 2000.- Вип. 7.- С. 257.

20 ЛЮТОГО

100 років від дня народження Уласа Самчука (1905–1987) – українського письменника, громадського та політичного діяча

Народився Улас Самчук 20 лютого 1905 року в селі Дермані на Волині (нині Рівненська область) у селянській родині. Тут, з 1917

по 1920 роки навчався у початковій школі. У 1913 році сім'я Самчуків переїхала до села Тиллявки (нині Тернопільська область). У 1920–1927 роках Улас Самчук навчався у Крем'янецькій українській гімназії. Роки навчання – це час бурхливого юнацького життя: опанування основами знань, початки літературної праці, діяльності у товаристві "Просвіта". Влітку 1927 року Уласа Самчука було призвано до польської армії, не дозволили навіть здати випускні экзамени. Але національно свідомий юнак не бажав служити в армії, яка захищала режим Польщі на українських землях. Улас Самчук дезертує з армії та емігрує в Німеччину. Згодом він переїжджає до Праги та поступає у Вільний український університет.

Перша еміграція Уласа Самчука тривала з 1927 по 1941 рік. У ці роки письменник багато працює в галузі літератури. У Львові в 1932 році виходить друком його перша книжка "Куди тече та річка" як перший том трилогії "Волинь" (два наступні томи "Війна і революція". "Батько і син").

Ця книга принесла першу нагороду від Товариства письменників у Львові (1934). У Львові вийшли друком ще дві повісті У.Самчука: "Кулак" (1932) і "Марія" (1934) – це літопис тогочасної України з її жахливою трагедією голодомору. У 1941–1942 роках У. Самчук, повернувшись на Волинь, працював у редакції тижневика "Волинь", який був популярний в цей час на Рівненщині та на всій волинській території, включаючи Житомирщину.

Після війни Улас Самчук жив у Німеччині. Там він став натхненником і організатором об'єднання письменників-емігрантів. У вересні 1945 року в Німеччині, у Фюрті, було засновано Мистецький Український Рух, який об'єднав українських митців слова, пензля та сцени. Головою цього руху було обрано Уласа Самчука. Цим об'єднанням українських митців від 1946 по 1947 рік було видано три "Збірники літературно-мистецької проблематики", декілька вартісних творів та літературно-мистецький журнал "Арка".

Надто важкими для сім'ї Уласа Самчука були роки поневірянь з кінця 1943 по 1947 рік: перебування у таборах для переміщених осіб, матеріальна скрута, інші труднощі. Тому у 1948 році Улас Самчук залишив Європу і переїхав до Канади та поселився разом із сім'єю у Торонто. Тут він також проявив себе як активний письменник, громадський та політичний діяч. Улас Самчук став одним із засновників "Слова" – об'єднання українських письменників (1954), тісно співпрацював з Інститутом Дослідів Волині та товари-

ством "Волинь" у Вінніпезі. Саме в цих наукових видавничих осередках наших земляків побачили світ безцінні твори Уласа Самчука "На білому коні" (1956), "На коні вороному" (1976), "Планета Ді-Пі" (1979). Палаюча енергія У.Самчука допомагала в подальших роках творити духовне життя українців в Північній Америці. Та роки минали, вичерпувались сили письменника. Помер Улас Самчук у 1987 році, похований в Торонто.

На батьківщині видатного письменника в с.Тилявці (нині Шумський район Тернопільської області) у 90-х роках ХХ ст. відкрито літературно-меморіальний музей Уласа Самчука.

Тамара Копилова

Література:

Самчук У. Волинь: Роман: У 3 ч., 2 т.– К.: Дніпро, 1993.– Т. 1-2.

Самчук У. Втеча від себе: Роман.– Вінніпег, 1982.– 429 с.

Самчук У. Гори говорять: Роман у 2 ч.– Ужгород: МПП "Гражда"; Карпати, 1996.– 270 с.

Самчук У. Живі струни: Бандура і бандуристи.– Дейтройт, 1976.– 466 с.

Самчук У. На білому коні: Спомини і враження.– 3-є вид.– Вінніпег, 1980.– 249 с.

Самчук У. На коні вороному: Спомини і враження.– 2-е вид.– Вінніпег, 1990.– 360 с.

Самчук У. Марія; Куди тече річка.– К.: Наук. думка, 1999.– 416 с.

Самчук У. Планета Ді-Пі: Нотатки й листи.– Вінніпег, 1979.– 354 с.

Самчук У. Чого не гоїть огонь: Роман.– К.: Укр. письменник, 1994.– 232 с.

Самчук У. Волинь незабутня // Велика Волинь: Наук.-популяр. краєзн. праці.– Житомир, 1994.– Т. 15.– С. 64-69.

Самчук У. "Волинська тиха сторона" // Волинь моя: Журн. Міжнар. громад. об-ня "Волин. братство".– К., 2001.– Вип. 1.– С. 98-118.

***

Бублейник Л.В. Відображення особливостей говірок Волині в мові роману У. Самчука "Волинь"; У. Самчук і М. Шолохов: національне осмислення світу в художньому слові // Бублейник Л.В. Особливості художнього мовлення.– Луцьк, 2000.– С. 76-80; 165-172.

Бублейник Л.В. Образ землі в романі У. Самчука "Волинь" і

історичні долі народу // "Роде наш красний...": Волинь у долях краян і людських документах.– Луцьк, 1999.– Т. 3.– С. 139-143.

Бублейник Л.В. Текстоутворюючі функції зіставлень у художньому мовленні роману У. Самчука "Волинь" // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: Філолог. науки.– Луцьк, 2000.– № 6.– С. 148-153.

Бурлакова І.В. Проза Уласа Самчука з позиції феміністичної критики (на матеріалі роману "Чого не гоїть огонь") // Науковий вісник ВДУ: Філолог. науки.– Луцьк, 2001.– № 9.– С. 174-178.

Геник С. Самчук Улас // Геник С. 150 великих українців.– Івано-Франківськ, 2001.– С. 210.

Горожанова С. Особливості ономастичного простору роману Уласа Самчука "Волинь" // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Край на межі тисячоліть: Матеріали Х наук. іст. - краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорторійську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000-2002 рр.– Луцьк, 2002.– С. 177-179.

Жив'юк А. Улас Самчук: Усе для школи. Укр. л-ра. 11 кл. / А. Жив'юк, Н. Паскевич.– К.; Львів: АртЕк, 2001.– 64 с.

Костюк Г. Образотворець "времени лютого" // Українське слово: Хрестоматія укр. л-ри та літ. критики ХХ ст.– К., 2001.– Кн. 3.– С. 195-206.

Одарченко П. Редагування роману Уласа Самчука "Ост" // Одарченко П. Українознавчі спостереження й фрагменти: Статті, рецензії, спогади.– К., 2002.– С. 138-148.

Оляндер Л. Людина, час і простір у романі У. Самчука "Морозів хутір" (трилогія "Ост") // Науковий вісник ВДУ: Філолог. науки.– Луцьк, 1999.– Вип. 13.– С. 166-168.

Плетенчук Н. Філософія творчості Уласа Самчука // Філологічні студії: Наук. часопис.– Луцьк, 2002.– №1.– С. 184-190.

Улас Самчук // Народжені Україною: Мемор. альм.– К., 2002.– Т. 2.– С. 458-415.

Улас Самчук - "син Волині, громадянин світу" // Програма спецкурсу "Волинські письменники в діаспорі".– Луцьк, 2000.– С. 9-13.

Тур В. Епітет у мовотворчості Уласа Самчука (формально-семантичний аналіз) // Філологічні студії: Наук. часопис.– Луцьк, 2000.– №1.– С. 226-230.

Рисак О.О. Волинь у спогадах і роздумах Уласа Самчука // Література рідного краю: Зб. метод. матеріалів.– Луцьк, 2000.– С. 83-87.

Філь В. Вивчення творчості Уласа Самчука в школі.– Тернопіль: Підруч. і посіб., 2002.– 61 с.

Черняхівський Г.І. Кременецькими шляхами Уласа Самчука //

Черняхівський Г.І. Портрети пером: Статті, есе, рецензії.– Кременець; Тернопіль, 2001.– С. 5-28.

Шаповал Ю.Г. Чого не гоїть огонь; "Свобода – явище неподільне..." // Шаповал Ю.Г. Україна людей: особистість у контексті національного чину.– Львів, 2001.– С. 218-259.

Вербич В. Улас Самчук: заповідь європейця; Ім'я печальної любові – Марія // Луцьк. замок.– 2000.– 17 лют.

Жив'юк А. Улас Самчук і розвиток національної свідомості українців у 1930-1940-х рр. // Пам'ять століть.– 2001.– № 6.– С. 103-109.

Кирилюк В. Олена й Улас: година сподівань і випробувань // Літ. Україна.– 2002.– 30 трав.

Кузьменко С. Таким був Улас Самчук // Березіль.– 2001.– №1-2.– С. 183-185.

Поліщук О. Самчукове розуміння свободи: Роздуми над романом "Волинь" і публіцистикою письменника... // Волинь.– 2000.– 22 лют.

Поліщук Я. Формули ідентичності Уласа Самчука на тлі доби // Дивослово.– 2004.– №7.– С. 26-30.

Степанишин С. Гомер із Волині Улас Самчук: письменник, публіцист, патріот // День.– 2004.– 14 трав.

Шевчук С. Народна культура Волині у спадщині Уласа Самчука // Нар. творчість та етногр.– 2001.– №1-2.– С. 6-12.

Юркова О. Два пам'ятники Уласу Самчуку // Голос України.– 2004.– 13 лют.

***

Працьовитий В. Самчук Улас Олексійович // Довідник з історії України: (А-Я).– К., 2001.– С. 717.

Самчук Улас Олексійович // Мистецтво України: Біогр. довід.– К., 1997.– С. 525.

Самчук У.О. // Провідники духовності в Україні.– К., 2003.– С. 302-304.

Улас Самчук // Письменники Великої Волині: (Комплект портр.).– Луцьк, 2002.

22 ЛЮТОГО

85 років від дня народження Д. М. Латишева (1920–1991) – волинського художника

Творчість Дмитра Михайловича Латишева – це взірць відданості мистецтву, те, чим він завдячує власному таланту та працелюбності.

Народився Д.М.Латишев 22 лютого 1920 року у Запорізькій об-

ласті (с. Семенівка Мелітопольського району). Неповну середню освіту отримав у місцевій школі. Основи образотворчої грамоти почав опановувати ще з юнацького віку: вже у шістнадцять років працював у портретному цеху "Облфотокінотресту" (м. Мелітополь).

1940-ві роки... Дмитро Латишев призваний на військову службу, молодим курсантом потрапив у вогнище Другої світової війни; неодноразово обманюючи смерть, він зумів вижити і зустріти свято

Перемоги.

Влітку 1945-го Д.М. Латишев, демобілізований солдат, приїздить на Волинь. Свою мирну працю розпочинає художником-оформлювачем у гарнізонному Будинку офіцерів с. Затурці (1945–1948). Відтак, по приїзді до Луцька в 1948 році, у його трудовій книжці з'явилося іще кілька записів: майстерня студії образотворчого мистецтва (1948–1949); Художня студія ім.Сидора Ковпака (1950–1951); Волинське обласне кооперативне товариство художників. Останнє було організоване у 1951 році. Дмитро Латишев був одним із ініціаторів його появи в Луцьку. Випробовуючи свої організаторські здібності, протягом чотирнадцяти років, з 1951-го по 1965-й рік, він виконував обов'язки голови художньої ради.

Працюючи над численними держзамовленнями, Дмитро Михайлович знаходив час для творчості. Заробітчанство не стало на заваді його професійному становленню, впевненому поступу на шляху мистецтва. Не маючи вищої художньої освіти, Д. Латишев своєю працелюбністю та наполегливістю виборював собі право називатись художником. Це, та багато інших факторів, ймовірно, й вплинули на його бажання у тридцять років стати студентом заочного відділення по рисунку і живопису Університету самодіяльного мистецтва імені Н. Крупської в Москві (1950–1954).

Вперше своє творче обличчя Д.М. Латишев презентував тринадцятьма творами на художній виставці у Луцьку в 1952 році, а відтак він -активний учасник виставкової діяльності не лише в обласному центрі, а й далеко за його межами. Його твори з'являються у престижних салонах Львова, Києва, Москви, Бреста, Хелма, Замосця тощо.

Образотворчий ряд митця досить багатогранний: то він захоплюється красою архітектури Луцька та його околиць, то розгортає перед глядачем панораму Камчатки, де жив протягом кількох років; або ж – уважно вдивляється в обличчя своїх сучасників. Домінантою у творах Д.М. Латишева є колір – широкий спектр доповнюючих тонів вібує та мерехтить під вправним і впевненим до-

тиком до полотна пензля художника. Проте, мистецький доробок митця – це не лише живопис, а й його графічні роботи, виконані в техніці монотипії. Останні роки Дмитро Латишев працював у художньо-виробничих майстернях. У 1990 році в Луцьку, що став для нього рідним, відбулась чергова персональна виставка художника, а в наступному, 1991 році, його було прийнято у Спілку художників України. На жаль, ця виставка була останньою в житті митця.

Мистецька спадщина Д.М. Латишева досить багатогранна та об'ємна, та сьогодні вона вимагає нового переосмислення і аналізу. Його твори зберігаються у приватних та музейних колекціях, декілька з них – у фондових запасниках Волинського краєзнавчого музею. Роботи "Портрет дівчинки" (1950) та "Сільський пейзаж" (1968) сьогодні презентують творчість художника в розділі "Образотворче мистецтво Волині др. пол. ХХ–поч. ХХІ ст." в Художньому музеї у Луцьку.

Олена Слота

Література:

Каталог другої особистої художньої виставки Д.М. Латишева.– Луцьк, 1969.– 15 с.

Каталог художніх виставок, 1976-1978 рр.– Луцьк, 1978.– 39 с.
Д. Латишев – с. 5, 9, 14, 19, 22, 28, 31, 36.

Областная художественная выставка "На почётной страже": Живопись, графика, скульптура, плакат: Каталог.– Ковель, 1980.– 55 с.

Про Д. Латишева – с. 30,31.

Творческая группа художников Волини: Каталог.– Луцьк, 1978.– 30 с.

Про Д. Латишева – с. 28.

Лагановський Л. Багатий світ художника // Рад. Волинь.– 1985.– 5 лип.

25 ЛЮТОГО

**134 роки від дня народження Лесі Українки (1871–1913) –
видатної української поетеси, драматурга,
культурно-освітньої і громадської діячки**

Колекція поштових листівок кінця ХІХ – початку ХХ ст., на яких відтворено місця, в яких жила Леся Українка, налічує у збірці Волинського краєзнавчого музею кілька сотень. Але всі вони до геніальної поетеси, котру лиха доля гнала по світах, мають опосередковане відношення. Такими ж поштівками, до яких торкалась її

рука, не кожен музей навіть її імені може похвалитись. От і тепер ми отримали в подарунок (і за який дуже вдячні) лише, на жаль, копію, щоправда, виконану максимально наближено до оригіналу, поштової листівки на сюжет "Zaklad kąpielowy w Burkusie" ("Купальня в Буркуті"), з лицевого боку якої – автографи Івана Франка і Лесі Українки. Цей "Спомин з Буркута" датовано 5 серпня 1901 року.

Того літа Леся Українка і Климент Квітка відпочивали в Буркуті в санаторії, власницею і господинею якого була Теофіла Лакуста. Климент Васильович згадував пізніше: "Вона [ЛесяУкраїнка – авт.] мала-ся там настільки добре, що навіть пішки сходила на верх гори Лукавиця (1500 м над рівнем моря), була в захваті від природи, яка вправляла її часом в чисто релігійний настрій, тишилася тим, що малася в українській стихії і щодо природи, і щодо людей... і спогад про побут у Буркуті до самого кінця ховала в душі як приємний спогад".

Недаремно сама Леся Українка в листі до сестри Ольги назвала "геніальною ідеєю" пораду чернівецького лікаря Ангауха поїхати саме в санаторій у Буркут. Тут її відвідали дорогі друзі-гості: Іван Якович Франко, Микола Міхновський, український громадський діяч, економіст, харківський адвокат, автор брошури "Самостійна Україна", видавець журналу "Сніп" та Олександр Кульчицький, український громадський діяч, економіст, адвокат.

19 липня (1 серпня) з Буркута Леся написала листа Ользі Кобилянській до Кімполунгу, в якому повідомляла: "Комусь перебибли листа вечерю, а потім хтось уже йшов до своєї хати аби дописати комусь листа, коли се здибає на дорозі Франка, д-ра Кульчицького і – Міхновського! Всі три наче з неба впали на Буркут. Отже прийшлося вистарати їм вечерю: взагалі за гостей прийняти, бо якось так виходило, що Франко головно до когось прийхав. Ф[ранко] був сьогодні в ліпшій гуморі і вже не здався комусь приголомшеним таким, Кулч[ицький] робить досить симпатичне враження і нагадує більш українця, ніж галичанина. Міхн[овського] хтось мало бачив, бо той пан десь захопив пропасницю в дорозі, скупавшись у горах, прийхав розламаний, і ледве випив чаю, вклався спати в хаті п. Квітки" (Ольга Косач-Кривинюк. Леся Українка: Хронологія життя і творчості.– Нью-Йорк. 1970.– С. 555.)

Одночасно з Лесею Українкою в Буркуті відпочивав Микола Харжевський, студент Чернівецького університету. Пізніше він, як свідчить Ольга Косач-Кривинюк, розповідав про "Лесину зацікавленість галицькими народними піснями. Деякі з його голосу запи-

сав К. Квітка. Лесі особливо сподобалася пісня з Нижнева над Дністром: "Я гадала, що то місяць сходить". Леся співала польських та інших українських пісень, гарно виконувала їх "зо всіма викрутасами". Харжевський навчив потім товаришів з Лесиною голосу пісні: "Ой, не шуми буйним листом, зелений катране". Харжевський розказував теж, як багато можна було навчитися від Лесі і як тяжко вона слабувала" (Хронологія..., с.556).

Дні і вечори у приємному товаристві проходили цікаво і змістовно. Багато розмовляли про літературу. Іван Франко наспівав К. Квітці пісні, що пам'ятав ще від матері з Нагуевичів, а також інші, з інших місцевостей. Ймовірно, 4-го серпня товариство слухало щойно написаний Лесею вірш, який пізніше став восьмим у циклі "Ритми":

Ой гори, гори, золоті верхів'я!
Та нащо ж я до вас так пориваюсь?
Та нащо ж я люблю вас так тужливо?
Невже мені не суджено дістатись
На ваші заповітні високості?

5 серпня з Буркута від'їжджав Франко. Теофіла Лакуста з власної ініціативи, а чи з чийсь пропозиції, збирала автографи своїх гостей на поштовій листівці. Лише Франкові і Лесі Українці випала честь підписатися на її лицевому боці.

Листівка ця відома. Її докладно описав Степан Пушик в нарисі "Карпатське літо", встановивши прізвища майже всіх, хто відпочивав тоді в Буркуті разом з Лесею Українкою і залишив на картці автограф. Відома частково і її історія. Вона зберігалася в Ольги Теодорівни Стефанович із Кут, яка померла в 1944 році. (3 листа Лесі Українки до Ольги Кобилянської 24 серпня 1901 р. з Довгополя: "...В Кутах я мушу зложити візиту п.Стефановичевій, – ми з нею пізнались в Буркуті, і мені та симпатична жінка дуже сподобалась"). Принагідно зауважимо, що зустріч ця не відбулася. Після смерті Ольги Теодорівни цю листівку зберігала її дочка Стефанія Володимирівна Стефанович-Литвинович (1890–1983), автограф якої, тоді дванадцятилітньої, також є серед інших, знаменитих. Зберігали ті, котрі пам'ятали Лесею Українку особисто.

Нині оригінал поштівки осів у чийсь приватній колекції в Києві. А по суті свій він є національним скарбом.

Наталія Пушкар, Олексій Златогорський

Література:

Українка Леся. Вибране: Для серед. та шк. віку / Упоряд., передм., комент., приміт. Л. Мірошніченко.– К.: Школа, 2003.– 367 с.

Українка Леся. Вишеньки-черешеньки: Вірші для дітей мол. та старш. шк. віку / Іл. В. Михальської.– Луцьк, 2003. - 18 с.

***

Геник С. Українка Леся // Геник С. 150 видатних українок.– Івано-Франківськ, 2003.– С. 201-203.

Диба А. Сподвижники: Леся Українка у колі соціал-демократів.– К.: Основ. цінності, 2003.– 172 с.

Їм промовляти душа моя буде: "Лісова пісня" Лесі Українки та її інтерпретації / Упоряд. В. Агеєва.– К.: Факт, 2002.– 224 с.

Кармазіна М.С. Леся Українка.– К.: Вид. дім "Альтернативи", 2003.– 416 с.

Леся Українка та родина Косачів в історії Волині та України // Волинський музей: історія і сучасність: Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки.– Луцьк, 2004.– Вип. 3.– С. 245-281.

Леся Українка і родина Косачів в історії Ковеля і Ковельщини // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права.– Луцьк, 2003.– Ч. 1.– С. 155-178.

Ольшевський І. Леся Українка: Містика імені й долі.– Луцьк: Волин. мистец. агенція "Терен", 2004.– 68 с.

Рисак О. Родинний дух, високі устремління: Знайдено архів Лесі Українки // Світязь: Альманах Волин. орг. Нац. Спілки письменників України.– Луцьк, 2003.– Вип. 9.– С. 120-127.

Вербич В. Любов – одна, її обличчя – різні // Сім'я і дім. Нар. трибуна.– 2004.– 19 лют.

Гуменюк Н. ВДУ – центр лесезнавства // Віче.– 2004.– 26 лют.

Кармазіна М. Жила українським життям ... Леся Українка: коріння сімейне, коріння духу // День.– 2004.– 5, 12 черв.

Комзюк В. Фольклорна скарбниця поетеси // Вісті Ковельщини.– 2004.– 24 лют.

Кудрявцев М. Закон справедливості чи закон любові?: Драм. поема Лесі Українки "Одержима" // Укр. л-ра в ЗОШ.– 2004.– №5.– С. 2-4.

Лагановський Л. Волинь вшанувала геніальну землячку // Уряд. кур'єр.– 2004.– 28 лют.

Максим'як О. Стежками Лесиної казки // Досвіт. зоря.– 2004.– 19 серп.

Малышко А. "Ушедшие не датами бессмертье обрели..." //

2000.– 2004.– №3 (С).– С. 1,7.

Мірошніченко Л. Генезис "Лісової пісні" Лесі Українки: Зародження образів // Укр. мова та л-ра.– 2004.– №25-28.– С. 66-71.

Науменко Н. Вільний вірш у творчості Лесі Українки // Дивослово.– 2004.– №4.– С. 6-8.

Незабутні: незгасна іскра Лесиних пісень // Волинь.– 2004.– 5 серп.

Поліщук Т. Кримські стежки Лесі Українки // День.– 2004.– 8 жовт.

Привалова С. Безмежність материнської любові: До вивчення "Коліскової" Лесі Українки // Укр. л-ра в ЗОШ.– 2004.– №1.– С. 13-14.

Скоклюк С. Урочисте відкриття історико-культурного комплексу "Нечимне" // Вісті Ковельщини.– 2004.– 19 серп.

Токань Г. Методична модель літературних семінарів "Лірика та драматургія Лесі Українки" // Урок української.– 2004.– №8-9.– С. 36-39.

Філатенко А. Духовна велич Лесі Українки // Волинь.– 2004.– 26 лют.

Щербенко Е. Мандрівна музика // День.– 2004.– 27 лют.

Якименко М. Йордан року 1881-го на Стиру // Голос України.– 2004.– 17 січ.

Якименко М. Стежками Лесі Українки: Чи є в Україні куточок, так густо помережений стежками Лесі Українки, як Ковельщина? // Голос України.– 2004.– 9 жовт.

***

Українка Леся // Провідники духовності України.– К., 2003.– С. 327-329.

25 ЛЮТОГО

25 років з часу створення ландшафтного заказника "Нечимне"(1980)

Ландшафтний заказник "Нечимне" був утворений згідно Постанови Ради Міністрів України №132 від 25. 02.1980 року як заповідна територія загальнодержавного значення.

Заказник знаходиться у 8 кілометрах на північний захід від села Скулин Ковельського району у Скулинському лісництві Ковельського держлісгоспу. Ландшафтний заказник "Нечимне" площею 40 гектарів являє собою унікальний природний комплекс, що складається із озера карстового походження, сфагнового болота, мальовничих луків та цінних, високобонітетних насаджень дуба че-

решчатого. Урочище "Нечимне" ("Нечімле") має і велику ботаничну цінність. Тут зростають рідкісні представники волинської флори: росичка англійська, пальчатокорінник травневий, булатка червона, верба чорнична, верба лапландська, береза низька, шейхцерія болотна, косарики черепитчасті, лілія лісова та ін.

З урочищем та озером Нечимне пов'язана одна із найславетніших сторінок культури нашого народу. Яскраві дитячі враження від подорожі до чарівного поліського озера Лариса Косач (в майбутньому велика українська поетеса Леся Українка) пронесла через все життя. Волинський фольклор, українська міфологія і первозданна природа Полісся надихнули нашу славетну землячку на створення поетичної драми-феєрії "Лісова пісня" – шедевр української літератури.

Лісове урочище Нечімле стало безпосереднім тлом, своєрідною декорацією безсмертного твору великої поетеси: "Старезний, густий, предковичний ліс на Волині. Посеред лісу простора галява з плакучою березою і великим престарим дубом. Галява скраю переходить в куп"я та очерети, а в одному місці в яскраво-зелену драговину – то береги лісового озера, що витікає з гущавини лісу, впадає в озеро, потім, по другім боці озера, знов витікає і губиться в хащах. Саме озеро – тиховоде, вкрите ряскою та лататтям, але з чистим плесом посередині. Місцина вся дика, таємнича, але не понура, – повна ніжної задумливої поліської краси."

У ландшафтному заказнику "Нечимне" щорічно відбувається поетичне свято "Лісова пісня", започатковане чотири роки тому волинськими літераторами. У серпні 2004 року на поетичному святі у новозбудованому дерев'яному будиночку була відкрита музейна експозиція "Лісова пісня", створена працівниками Колодяженського літературно-меморіального музею Лесі Українки.

Тетяна Тищенко

Література:

Природно-заповідний фонд Волинської області.– Луцьк: Ініціал, 1999.– 48 с.: іл., карти.

Про ландшафтний заказник "Нечимне" – с. 21.

Сидорук І. Урочище Нечимне - колиска "Лісової пісні" // Природа Волині очима юних краєзнавців.– Луцьк, 2000.– С. 36-38.

Гаврилюк Я. До Лесі у Нечимне: З'їхалася творча інтелігенція Волині на щорічне поетичне свято "Лісова пісня" та відкриття нового будиночка-музею // Волинь.– 2004.– 17 серп.

Скоклук С. Нечимне проситья у...казку // Волинь.– 2004.– 3 серп.

Лазарук В. Нечимне: На Батьківщині Лесиної Мавки // Укр. мова і л-ра в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах.– 2000.– №2.– С. 200-202.

Скоклук С. Чи завітають туристи в Нечимне? // Досвіт. зоря.– 2001.– 6 верес.

***

Нечимне // Географічна енциклопедія України.– К., 1990.– Т. 2.– С. 412.

Урочище Нечимне // Екскурсійні маршрути Волині: Інформ. довід.– Луцьк, 2002.– С. 11.

9 БЕРЕЗНЯ

191 рік від дня народження Т. Г. Шевченка (1814–1861) – видатного українського письменника і художника;

10 років від часу відкриття пам'ятника Т. Г. Шевченку в м. Луцьку (1995);

10 років від часу відкриття Шевченкової світлиці в с. Буяни Луцького району (1995)

Вшанування й увічнення пам'яті Великого Кобзаря – це вияв всенародного поклоніння перед його генієм, високого визнання його життєвого і творчого подвигу. Нині широко відзначаються не лише ювілеї, а й щорічні дні народження Т. Г. Шевченка, – таким чином віддається поетові належна шана і воїстину всенародна любов.

Все сумує, – тільки слава
Сонцем засіяла.
Не вмре кобзар, бо навіки
Його привітала.
Будеш, батьку, панувати,
Поки живуть люди,
Поки сонце з неба сяє,
Тебе не забудуть.

Так 1838 року поет звертався до Котляревського, а напрозорчив собі вічну пам'ять вдячних нащадків. Бо його спадщина увійшла до скарбниці найцінніших надбань світової культури. Тому й приходять він до людей своїми невмирущими творами, пам'ятниками у бронзі і граніті, – по всьому світу. Тому і йдуть до нього люди, і ніколи не в'януть квіти біля постаментів пам'ятників Кобзареві, Генієві, Пророкові.

Десять років тому, 1995-го, до міст, у яких споруджено високохудожні мистецькі пам'ятники Т. Шевченкові, долучився і Луцьк.

Ще в червні 1988 року газета "Волинь" (тоді ще "Радянська") надрукувала звернення до лучан викладача СПТУ-9 Миколи Поліщука про будівництво пам'ятника Кобзареві в Луцьку. Заклик був почутий і підтриманий; почався збір коштів (які, до речі, пізніше "проковтнула" інфляція). Після багатьох суперечок і дискусій вибрано для пам'ятника місце і закладено камінь, – цим місцем мав бути сквер по проспекту Волі, на місці колишнього Російського кладовища. Ряд конкурсів відбирали кращі проекти пам'ятника. Переможцем стала творча група в складі скульптора, заслуженого діяча мистецтв України Едварда Кунцевича, заслуженого архітектора, члена-кореспондента Академії архітектури України Олега Стукалова і директора акціонерного товариства "Волинський Діпроміст", заслуженого архітектора України Андрюша Бідзілі. Постамент для пам'ятника виготовляла бригада каменотесів Київського творчо-виробничого об'єднання "Художник".

Час не стояв на місці: поки збиралися кошти, проводилися конкурси та йшли підготовчі роботи, сталися великі зміни в державі. 1992 року на площі перед обкомом компартії демонтовано пам'ятник Леніну, не стало й самого обкому, його приміщення зайняв головний корпус Волинського державного університету. Тож питання про місце для пам'ятника вирішилося однозначно: на початку 1993 року міська Рада запропонувала творчій групі київських митців розробити проект спорудження монументу саме на цій, одній з головних площ Луцька.

Урочисте відкриття пам'ятника відбулося 9 березня 1995 року, в день 181-ї річниці від дня народження Т. Г. Шевченка; освятив пам'ятник архієпископ Луцький і Волинський УПЦ Київського патріархату Яків. Тисячі волинян і гостей не лише з України прийшли цього дня на площу, щоб вклонитись Кобзареві.

Цими ж днями десять років тому сталася ще одна подія, яка засвідчила, що Волинь пам'ятає і шанує Кобзаря. В селі Буяни Луцького району, в одній з двох кімнат хати, в якій жив ветеран просвітницького руху, пристрасний книголюб, невтомний збирач унікальної колекції "Кобзарів" Шевченка Микола Павлович Куделя (1914–2004), відкрилася Шевченкова світлиця - своєрідний музей, можливо, єдиний у світі. Майже півтори сотні "Кобзарів" (найстаріший – 1867 року видання) налічує колекція, понад 800 книг шевченкознавчої літератури, сотні поштівок, марок, конвертів, екслібрисів, значків, медалей, біля двох десятків портретів Т.Г. Шевченка. М.П. Куделя листувався з українцями всього світу. 1997 року він удостоєний премії Всеукраїнського благодійного

культурно-наукового Фонду імені Тараса Шевченка "В своїй хаті своя правда, і сила, і воля". Колекція М.П. Куделі двічі експонувалась у залах Волинського краєзнавчого музею.

1995 року обласна Рада заснувала премію імені Миколи Куделі, яка з тих пір щорічно вручається громадським діячам, працівникам музеїв і бібліотек за визначний внесок у розвиток національної культури.

Наталія Пушкар

Література:

Шевченко Т.Г. Повне зібрання творів: У 12 т. / НАН України; Ін-т літератури ім. Т.Г. Шевченка; Редкол. М.Г. Жулинський (гол.) та інш. – К.: Наук. думка, 2001.– 2003.– Т. 1, 2, 3, 4-5, 6.

***

Гуртовий Г. Він був, ходив він по Волині: (Подорож Т.Г. Шевченка до Волинського краю) // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003.– Ч. 2.– С. 20-22.

Денисюк В. Волинь: Події. Цифри. Факти. Турист. маршрути. – 3-є вид. – Луцьк: Надстир'я, 2003.– 112 с.

Про пам'ятник Т.Г. Шевченку в Луцьку – с. 28-30.

Ковтун Ю.І. Тарасові музи. – К.: Україна, 2003.– 207 с.

Куделя М. По історичних та шевченківських місцях України: Спогади. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004.– 60 с.

Ошуркевич О. Голос – монолог Берестецького поля: (З поетич. творчості Т.Г. Шевченка) // Берегиня. – 2004.– № 2.– С. 3-7.

Триптих про Тараса Шевченка: Зоре моя вечірняя... Т.Г. Шевченко й одвічна жіноча таїна / Упоряд. В.А. Овадненко; Перед. сл. М.Г. Жулинського. – К.: Слов'ян. град, 2004.– 131 с.

Шевченкіана на початку ХХІ століття: Матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 190-річчю від дня народж. Т.Г. Шевченка 25 берез. 2004 р. – Х.: ХОІБ, 2004.– 193 с.

Блінова В. Кобзар повернувся у Ковель // Досвіт. зоря. – 2004. – 21 серп.

Гей В. Болючий нерв української самосвідомості // Волинь. – 2004. – 6 берез.

Кравчук Н. Тарас Шевченко реставрував волинські ікони: Поет домальовував Богородиці прикраси, характерні укр.. жінці // Вісник. – 2004. – 4 берез.

Куделя М. Кобзарева світлиця відкрита для всіх // Волинь.– 2003.– 16 верес.

Мельничук М. Шевченківські ікони // Сім'я і дім. Нар. трибуна.– 2004.– 20 трав.

Фесенко Н. З Шевченком, з "Кобзарем" у руках // Волинь.– 2004.– 11 берез.

Філатенко А. Жити з іменем Кобзаря // Волинь.– 2004.– 11 берез.

Якименко М. Пам'ятник Кобзарю в Горохові // Голос України.– 2004.– 25 трав.

***

Тарас Шевченко: Бібліогр. покажч. 1989-2003 / Уклад. Г.І. Гамалій, Р.С. Данова.– К.: Нац. парламент. б-ка, 2004.– 238 с.

11 БЕРЕЗНЯ

**144 роки від дня смерті Т. Г. Шевченка (1814–1861) –
видатного українського поета і художника**

Див. 9 березня

15 БЕРЕЗНЯ

**85 років від дня народження
О. Г. Михайлюка (1920–1994) –
українського історика та педагога**

Олексій Григорович Михайлюк народився 15 березня 1920 року в селі Велика Вільшанка Васильківського району Київської області в селянській родині. У 1937 році закінчив Білоцерківське педагогічне училище. У 1937–1939 роках працював у середній школі в селі Покаців Ємільчинського району Житомирської області і водночас заочно навчався у Житомирському інституті.

З осені 1939 року проходив дійсну військову службу, був учасником Великої Вітчизняної війни. Після демобілізації навчався на історичному факультеті Київського пединституту ім.М. Горького. З того часу трудове життя О.Г. Михайлюка тісно пов'язане з вивченням та викладанням історії. Захистив у 1951 році кандидатську дисертацію на тему "Селянський рух

на Лівобережній Україні в 1905-1907 рр.". У вересні 1955 року О.Г. Михайлюк розпочав роботу в Луцькому державному педагогічному інституті ім. Лесі Українки. Працював деканом історичного факультету, завідувачем кафедри історії СРСР та УРСР, проктором по науковій роботі. Вимогливий, принциповий, він вміло організовував навчальний і науковий процес, дбав про впровадження нових форм і методів навчання, успішно поєднував роботу проктора і викладача. Колеги з наукової роботи, студенти завжди відзначали високий рівень його лекцій, наукових праць.

У 1968 році Олексій Григорович Михайлюк захистив докторську дисертацію на тему "Селянський рух на Лівобережній Україні між двома буржуазно-демократичними революціями (червень 1907 – лютий 1917 рр.), а в 1972-му був затверджений у вченому званні професора. Він – автор близько 160 наукових статей і п'яти монографій. Популярними та високопрофесійними стали колективні праці, створені під науковим керівництвом Олексія Григоровича Михайлюка: "Історія міст і сіл УРСР: Волинська область" (1970); "Історія Волині: з найдавніших часів до наших років" (О.Г. Михайлюк, Я.Н. Димнич, М.Н. Кучінко та ін., 1988); Ілляшенко Я., Михайлюк О., Оксенюк Р. "Луцьк: Історико-краєзнавчий нарис" (1974); Михайлюк О.Г., Кічий І.В. "Історія Луцька" (1991).

О.Г. Михайлюк вів активну громадсько-політичну роботу. 13 років він очолював Луцьку міську організацію товариства "Знання", двічі обирався депутатом Волинської обласної ради депутатів трудящих.

За плідну наукову роботу Олексій Григорович Михайлюк був нагороджений 6-ма медалями, Грамотою Президії Верховної Ради УРСР, йому було присвоєно почесне звання заслуженого працівника вищої школи УРСР, він став лауреатом премії ім. Д. Яворницького (1993). Помер Олексій Григорович у липні 1994 року.

Тамара Копилова

Література:

Михайлюк О.Г. Більшовики України в боротьбі за селянство (1905 – лютий 1917). – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1967. – 140 с.

Михайлюк О.Г. Волинське товариство дослідників Волині // Минуле і сучасне Волині: Краєзнавство: історія, здобутки; перспективи: тези доп. та повідомл. II регіонал. "Велика Волинь" і VI обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1992. – С. 15-16.

Михайлюк О.Г. Джерела для вивчення соціально-економічного становища селян Волинської губернії напередодні і в роки першої світової війни // Минуле і сучасне Волині: Проблеми джерелознав-

ства: Тези доп. та повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф.– Луцьк, 1994.– С. 97-101.

Михайлюк О.Г. Історико-краєзнавча і культурно-освітня діяльність братства на Волині // Тези наукової конференції до 100-річчя Волинського єпархіального давньосховища.– Житомир, 1993.– С. 8-9.

Михайлюк О.Г. Історичне краєзнавство на Волині в 1921-1939 рр. // Волинський музей. Історія і сучасність: Тези та матеріали I наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжнен. літ.-матеріал. музею Лесі Українки.– Луцьк, 1997.– С. 7-8.

Михайлюк О.Г. Історія Луцька / О.Г. Михайлюк, І.В. Кічий.– Львів: Світ, 1991.– 192 с.

Михайлюк О.Г. Луцьке товариство ім. Лесі Українки – культурно-освітній осередок Волині // Тези конференції, присвяченої "Атласу історії культури Волинської області".– Луцьк, 1991.– С. 73-79.

Михайлюк А.Г. Рабочее движение на Воляни в 1905 г. // Рабочий класс Украины в общем российском революционно-освободительном движении: Сб. науч. трудов.– К., 1988.– С. 137-145.

Михайлюк О.Г. Розвиток історичних досліджень на Волині за роки радянської влади // Минуле і сучасне Волині: Тези доп. та повідомл. III Волин. іст.-краєзн. конф.– Луцьк, 1989.– С. 102-105.

Михайлюк О.Г. Селянський рух на Волині в 1917 році // Наукові записки Луцького педінституту.– Луцьк, 1957.– Т. 7.– С. 89-100.

Михайлюк О.Г. Селянський рух у Волинській губернії в 1905 році // Велика Волинь: минуле і сучасне: Матеріали міжнар. наук. краєзн. конф.– Хмельницький, 1994.– С. 139-142.

Михайлюк О.Г. Участь міського населення Волині у Визвольній війні 1648-1654 рр. // Актуальні проблеми розвитку міст. та міського самоврядування: Історія і сучасність: Тези міжнар. наук. практ. конф.– Рівне, 1993.– С. 103-104.

Лляшенко Я. Луцьк: Іст.-краєзн. нарис / Я. Лляшенко, О. Михайлюк, Р. Оксенюк.– Львів: Каменярь, 1974.– 63 с.

Історія Волині: 3 найдавніших часів до наших днів / О.Г. Михайлюк, Я.П. Димнич, М.П. Кучинко та ін.– Львів: Вища шк., 1988.– 238 с.

Історія міст і сіл УРСР: Волинська обл.– К.: Вид-во АН УРСР, 1970.– 746 с.

О.Г. Михайлюк – член редколегії і автор багатьох нарисів.

Луцьк: (Нарис історії міста) / Авт.: О.Г. Михайлюк, Р.Н. Оксенюк, В.О. Замлинський та ін.– Луцьк, 1959.– 119 с.

Луцький державний педагогічний інститут ім. Лесі Українки:

Нарис історії / Авт. колектив: О.Г. Михайлюк, Б.Й. Заброварний, В.О. Кудь, Л.К. Українець.– Львів: Світ, 1992.– 88 с.

***

Баженов Л.В. Михайлюк Олексій Григорович // Баженов Л.В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX-XX ст.– Кам'янець-Подільський, 1993.– С. 288.

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині: Кн. 1.– Луцьк: Вежа, 2003.– 247 с.

Про О. Михайлюка – с. 28, 39, 53, 56, 104, 105, 119, 120, 122, 126, 134, 137, 141, 142, 174, 202, 210, 212, 214, 215, 221, 231, 232, 239.

Михайлюк Олексій Григорович // Краєзнавці України: (Сучас. дослід. рідн. краю): Довід.– К.; Кам'янець-Подільський, 2003.– Т.1.– С. 142.

Михайлюк Олексій Григорович // Укр. іст. журн.– 1994.– №6.– С. 155.

26 БЕРЕЗНЯ

20 років від дня створення

державного історико-культурного заповідника в м. Луцьку

Державний історико-культурний заповідник в м.Луцьку створений за постановою Ради Міністрів Української РСР від 26 березня 1985 року № 130 "Про оголошення комплексу пам'яток історії та культури м. Луцька історико-культурним заповідником республіканського значення".

Історико-культурний заповідник є науково-дослідною і науково-освітньою установою, що здійснює охорону, використання, реставрацію, вивчення і пропаганду пам'яток історії та культури.

Заповідник у м. Луцьку створений на базі комплексу пам'яток історії та культури XIII-XIX століть, взятих під охорону державою. Цей комплекс складають: Луцький замок, монастир єзуїтів, Покровська церква, монастир домінікан, Хрестовоздвиженська церква, монастир василіан та інші. З метою забезпечення охорони пам'яток встановлена територія (41 га) і охоронні зони.

За час існування заповідника працівниками проведена велика науково-пошукова робота в архівах України, Росії та Польщі, створений власний архів документів з історії Луцька. Проведені археологічні розкопки, в яких брали участь відомі археологи з Росії (М. Малевська), зі Львова (С. Терський) та Луцька (М. Кучінко,

Г. Охріменко, Б. Сайчук). Працівники заповідника зібрали колекцію дзвонів, на базі якої створено музей, відкрили постійно діючі виставки "Плитниця", "Старожитності" і "Арсенал", підготували матеріали до створення музею книги. В історико-культурному заповіднику проводяться наукові конференції – "Любартовські читання". Територія заповідника використовується для проведення фестивалів, зокрема, "Благовіст Волині", "Поліське літо з фольклором," "Берегиня". Тут же відбуваються рицарські турніри "Меч Луцького замку". У 2004 році на території замку відбувся III Національний конкурс флористів.

Працівниками заповідника підготовлені інформаційні науково-популярні друковані видання для туристів, зокрема, буклети "Луцький замок", "Старий Луцьк" та ін.

Ольга Гриморович

Література:

Про оголошення комплексу пам'яток історії та культури м. Луцька історико-культурним заповідником республіканського значення: Постанова Ради Міністрів УРСР // Зібрання постанов уряду УРСР.– 1985.– № 5.– С. 9.

Ворон В. Проблеми і перспективи старого міста в контексті 20-річчя історико-культурного заповідника: (За матеріалами дискусії на сторінках обласної газети "Молодий Ленінець" 1983-1985 років) // Волинський музей: історія і сучасність: Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжен. літ.-мемор. музею Лесі Українки.– Луцьк, 2004. – Вип. 3.– С. 170-174.

Колосок Б.В. Луцький історико-культурний заповідник: Архіт.-іст. нарис / Б.В. Колосок, А.М. Якубюк.– К.: Будівельник, 1987.– 65 с.

Колосок Б.В. Плани міста Луцька про забудову і земельні ділянки римсько-католицької кафедри // Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть: питання дослідження, збереження та реставрації: Матеріали VI міжнар. наук. конф. по волин. іконопису.– Луцьк, 1999.– С. 127-129.

Метельницький Р. Луцький острів: (Природна підсонова середньовічного міста) // Літопис Волині.– Луцьк, 2001.– Ч. 1.– С. 107-114.

Троневиц П.О. Луцький замок.– Луцьк: КОГЕУС - ДІКСОН, 2003.– 198 с.

Рожко В. Православні монастирі Волині.– Луцьк: Надстир'я, 1997.– 348 с.

Про монастирі старого Луцька – с. 10-35.

Старий Луцьк: Іст.-культ. заповідник: Наук.-інформ. зб.– Луцьк, 1998.– 173 с.

Вербич В. Таємниці замку // Сім'я і дім. Нар. трибуна.– 2004. – 19 лют.

Зубчук К. Непрописані сторінки старого Луцька // Волинь.– 2000.– 11 трав.

Зубчук К. "Старе місто - наша історія, нам її берегти" // Волинь.– 1999.– 12, 14, 17, 19 серп.

Малімон Н. Луцькі підземелля - потрібні лише привиди?; Замок Любарта торговим павільйоном не буде! // Віче.– 2003.– 17 лип., 7 серп.

Метельницький Р. Загадки старого Луцька // Волинь.– 2003.– № 5.– С. 47-92.

Новарчук Д. Чи буде в Луцьку підземний ермітаж? // Сім'я і дім. Нар. трибуна.– 2003.– 14 серп.

Рабан Т. Проблеми є. Але "розвалюх" стає менше // Віче.– 2004.– 29 лип.

Якименко М. Привиди підземного Луцька // Голос України.– 2003.– 2 серп.

15 КВІТНЯ

60 років від часу створення обласної наукової медичної бібліотеки (1945)

Обласна наукова медична бібліотека була організована 15 квітня 1945 року. Спочатку в її штаті працювало три особи. У книжковому фонді було 1896 примірників. За роки існування бібліотеки він суттєво поповнився і складає нині понад 200 тисяч друкованих видань. Бібліотека щороку обслуговує більш як 5200 читачів, яким видається понад 120 тисяч примірників літератури.

Щорічно бібліотека передплачує до 100 назв періодичних видань, комплектує літературу з медицини і суміжних наук: біології, біофізики, біохімії, генетики, екології, радіології, фізіології, психології. У складі фонду – книги, журнали, газети, автореферати дисертацій, науково-методичні та інформаційні видання, є обмінний фонд і дореволюційні видання.

За останні роки лікарями-практиками опубліковано понад 1000 наукових статей, видано збірники наукових праць та ряд монографій, авторами яких є, зокрема, доктор медичних наук Л.С. Гіттик, лікарі І.П. Гаврилюк, Б.П. Грейда, С.І. Петрик, В.В. Башняк, В.О. Грінчак. Вони виконували свої роботи в лікувально-профілактичних установах міст і районів області, поєднуючи практичну

діяльність з науковою. Значну допомогу дисертантам надає й обласна наукова медична бібліотека. Медпрацівники міст і сіл мають змогу користуватися заочним і міжбібліотечним абонементом. Працівники бібліотеки організовують пересувні бібліотеки в дільничних лікарнях.

До послуг відвідувачів обласної наукової медичної бібліотеки довідково-бібліографічний фонд, алфавітний, систематичний та предметний каталоги, а також картотеки: періодичних видань, нових надходжень, персоналій видатних діячів медицини, архів виконаних бібліографічних довідок, тематична картотека "Охорона здоров'я Волинської області".

Бібліотека готує, видає та розповсюджує для медустанов області інформаційні списки по темах і проблемах медицини, бібліографічні покажчики, наприклад, видавала краєзнавчий покажчик "Наукові праці лікарів Волинської області".

Нині Волинська обласна наукова медична бібліотека перетворилася на організаційно-методичний та інформаційно-бібліографічний центр, який обслуговує всі медичні та лікувальні установи Волині.

Тетяна Дудар

Література:

Малімон Н. Кого приваблює слава "волинського Герострата" // Віче.- 1999.- 1 лип.

Соколюк В. Золотий ювілей книгозбірні // Волинь.- 1995.- 15 квіт.

22 КВІТНЯ

60 років від дня народження В. В. Божидарніка (1945) – ректора Луцького державного технічного університету

Віктор Володимирович Божидарнік народився 22 квітня 1945 року в селищі Голоби Ковельського району Волинської області. У 1970 році В.В. Божидарнік закінчив Львівський державний університет ім. Івана Франка за спеціальністю "інженер-механік". Тут же вступив в аспірантуру і у 1974 році захистив дисертацію на звання кандидата фізико-математичних наук. Науково-педагогічну діяльність розпочав у Луцьку.

3 грудня 1973 року – асистент, з 1974 – старший викладач, а з 1975 – декан загальнотехнічного факультету, директор Луцького

філіалу Львівського політехнічного інституту. У 1978 році йому присвоєно наукове звання доцента, а в 1992 – звання професора кафедри технічної механіки. В.В. Божидарнік – ініціатор і організатор розвитку технічної освіти на Волині. Пройшов шлях від директора Луцького філіалу Львівського політехнічного інституту, ректора Луцького індустріального інституту (1991) до ректора Луцького державного технічного університету (1997), який є провідним закладом Волинського регіонального навчально-наукового об'єднання "Індустрія".

В.В. Божидарнік постійно в пошуках. Він виявляє високу професійну та науково-педагогічну майстерність, досвідчений і вмільний керівник, здібний організатор професорсько-викладацького та адміністративно-господарського колективів. Сумлінно і принципово здійснює контроль за станом викладання навчальних дисциплін, якістю знань студентів, їх поведінкою, працевлаштуванням випускників, в результаті чого Міністерством освіти і науки України Луцький державний технічний університет акредитовано за 4-им рівнем акредитації.

Освітня і наукова діяльність у Луцькому державному технічному університеті здійснюється на 8 факультетах: технологічному, машинобудівному, будівельному, факультеті економіки і менеджменту, факультеті обліку і фінансів, енергоощадному, заочному, факультеті перепідготовки фахівців, де готуються висококваліфіковані кадри.

Як здібний організатор В.В. Божидарнік активно сприяє росту професійної майстерності професорсько-викладацького складу. За його ініціативою в університеті працюють аспірантура, магістратура, дві спеціалізовані вчені ради по захисту дисертацій на здобуття вчених ступенів кандидатів технічних наук. Як досвідчений педагог він досконало володіє методикою викладання свого предмету, вносить значний вклад у розвиток освіти і науки. За час наукової і педагогічної діяльності ним видано 94 наукові праці і винаходи, 2 монографії, 8 підручників, затверджених Міністерством освіти і науки України як навчальні посібники для студентів вузів.

В.В. Божидарнік-дійсний член Академії інженерних наук України (1996), академік Академії економічної кібернетики (2000), член-кореспондент Академії менеджменту та підприємництва (1994). Нагороджений орденами "За заслуги" III ступеня (1998), "Знак Пошани" (1986). Указом Президента України йому присвоєно звання "Заслужений працівник освіти України" (1995), він – "Відмінник освіти і науки України". За заслуги перед помісною Українською Православною Церквою Київського патріархату нагороджений Орденом Христа Спасителя (2000). В.В. Божидарнік

одержав від американського бібліографічного інституту документ "Визначна нагорода за лідерство". Цей документ підтверджує те, що В.В. Божидарнік буде включений в міжнародну Директорію визначного Лідерства (дев'яте видання) "За значний вклад для сучасного суспільства".

Завдяки ректору особливо плідні зв'язки існують між ЛДТУ і вузами Польщі. Зокрема, Варшавським, Люблінським університетами, Вроцлавським і Жешовським технічними університетами, інститутом проблем математики і прикладної механіки (Вроцлав), а також з багатьма навчальними закладами ближнього і далекого зарубіжжя.

Луцький державний технічний університет, який очолює В.В. Божидарнік, – це сучасний навчальний, науково-інженерний центр Волині.

Олександр Пальоха

Література:

Божидарнік В.В. Двовимірні задачі теорії пружності й термопружності структурно-неоднорідних тіл.– Львів: Світ, 1998.– 352 с.

Божидарнік В.В. Методика розв'язування і збірник задач з теоретичної механіки: Навч. посіб. для вузів / В.В. Божидарнік, Л.Д. Величко.– Луцьк: Надстир'я, 2003.– 496 с.

Божидарнік В.В. Пружна та гранична рівновага анізотропних пластинок з отворами і тріщинами: Монографія / В.В. Божидарнік, О.В. Максимович.– Луцьк: ЛДТУ, 2003.– 228 с.

Божидарнік В. Дорогі співвітчизники, колеги, друзі! // Луцький державний технічний університет.– Луцьк, 1998.– С. 3.

Божидарнік В. Стажування за кордоном - запорука успішного професійного росту // Луцьк. замок.– 2004. - 22 квіт.

***

Корнелюк Д. Божидарнік Віктор Володимирович // Корнелюк Д. Ковельщини славні імена: Презент. альм.– Луцьк, 2001.– Т. 1.– С. 174.

Алексеев В. Віктор Божидарнік: "Тільки чорного і тільки білого бути не може" // Досвіт. зоря.– 2000.– 5 жовт.

Дмитрієва Н. Квітень у долі Віктора Божидарніка // Луцьк. замок.– 2003.– 17 квіт.

Дмитрієва Н. "Уславлені постаті України" // Луцьк. замок.– 2003.– 12 черв.

Дмитрієва Н. Ці люди створювали технічну науку на Волині // Луцьк. замок.– 2003.– 11 груд.

Манелюк М. На батьківській землі // Віче.– 2000.– 16 берез.
Манелюк М. Рожева мрія номінанта "Золотої фортуни" // Віче.– 2004.– 22 квіт.

Сумська Н. Високе визнання // Луцьк. замок.– 2004.– 22 квіт.

Сумська Н. Феномен Божидарника: штрихи до портрету // Луцьк. замок.– 2002.– 24 жовт.

Трофимчук В. Дві п'ятірки професора Божидарника // Вісник.– 2000.– 25 трав.

Філатенко А. Віктор Божидарник: "Моя мрія – національний університет" // Волинь.– 2003.– 1 лип.

Філатенко А. "Золота фортуна" технічного університету // Волинь.– 2004.– 24 квіт.

***

Божидарник Віктор Володимирович // Хто є хто в Україні.– К., 2001. - С. 40.

1 ТРАВНЯ

**60 років від дня народження В. І. Зінкевича (1945) –
народного артиста України,
соліста Волинської обласної філармонії**

Василь Зінкевич – це ціла епоха в історії української пісні. Разом з ним прийшли до слухачів, глибоко запали в душу на все життя його пісні "Мамина світлиця", "Шлях до Тараса", "Музика", "День новий над Україною" та багато інших піснених шедеврів. У цих піснях – доля України, співака і кожного з нас.

Народився Василь Іванович Зінкевич на Поділлі 1 травня 1945 року у с. Васильківці Ярмолинського району Хмельницької області. У 1968 році закінчив Вишнівецьке училище декоративно-прикладного мистецтва, а згодом – Рівненський інститут культури. Перші творчі кроки зробив на Буковині. У 1968–1973 роках працював художнім керівником народного самодіяльного ансамблю "Смеричина" у м. Вишнівець Чернівецької області. У 1973–1975 роках був солістом вокально-інструментального ансамблю "Смерічка" в Чернівецькій філармонії.

У 1975 році приїжджає на Волинь і стає солістом ансамблю "Світязь" Волинської обласної філармонії (з 1980 року – художнім керівником).

20 жовтня 1978 року Василю Зінкевичу було присвоєно звання

заслуженого артиста Української РСР, а 3 січня 1986 року – народно-го артиста Української РСР. У 1994 році Василю Зінкевичу присуджено Державну премію України імені Т.Г. Шевченка. У 1997 році фонд міжнародної премії імені українського академіка Миколи Касьяна нагородив його орденем "Миколи Чудотворця", яким нагороджуються найпочесніші особистості за вагомий особистий внесок у "примноження добра на землі". У цьому ж році Василь Зінкевич став лауреатом почесного звання "Людина року" у номінації "Митець року" на Волині.

12 серпня 1999 року під час творчого звіту Волині в Національному палаці "Україна", що проходив у рамках Всеукраїнського огляду народної творчості, Василю Зінкевичу було вручено орден "За заслуги" III ступеня. А всього через 8 днів, 20 серпня, президент України Леонід Кучма вручив Василю Зінкевичу орден "За заслуги" II ступеня.

4 жовтня 2001 року Василь Зінкевич одержав з рук заступника головного редактора газети "Голос України" диплом, яким засвідчено, що він за результатами конкурсу, проведеного газетою серед читачів, став "золотим голосом України", та отримав особливу відзнаку – "золоте перо". 30 вересня 2001 року Луцький міський голова Антон Кривицький під час концерту майстрів сцени вручив Василю Зінкевичу свідоцтво Почесного громадянина Луцька. 24 травня 2002 року у Києві перед Міжнародним центром культури та мистецтв відкрилась "Алея Зірок", на якій одним із перших власників "Зірки" став народний артист України Василь Зінкевич.

Ім'я лучанина Василя Зінкевича добре знане в усіх регіонах нашої держави. У Сватівському районі на Луганщині відкрито школу мистецтв, яка носить ім'я нашого славетного земляка.

Василь Іванович Зінкевич – різнобічно обдарована людина. Він – вокаліст, хореограф, художник, дослідник, захоплюється етнографією і фольклором, він автор костюмів "Смерічки" і "Світязя".

Кожен його виступ, кожен концерт – це зустріч з українською піснею, що залишає глибокий слід у людських серцях. Адже пісні, які співає Василь Зінкевич, – про долю України, про матір, про рідну землю, про кохану, пісні, у яких радісне і сумне, світле і задушевне, ніжне, високе і прекрасне.

Олена Коваль

Література:

Про присудження Державних премій України імені Т. Шевченка 1994 року: Указ Президента України // Літ.Україна.– 1994.– 10 берез.

Зінкевич В.І. Я родом з пісенного краю // Шаров І. 100 сучасників: Роздуми про Україну.– К., 2002.– С. 146-149.

Зінкевич В. Завжди у часі // Укр. культура.– 1999.– №2.– С. 12-13.

***

Не вмирає душа наша.– К.: Україна, 2002.– 172 с.

Про Василя Зінкевича – с. 167.

Абліцов В. Доки ж любов до срібної Русі буде терпкою й бендженою? // Молодь України.– 2002.– 26 верес.

Буває, коли й губернатор співає // Луцьк. замок.– 2001.– 11 жовт.

Визнання: Василь Зінкевич - зірка української естради // Волинь.– 2001.– 3 трав.

Віктор В. Зірка Василя Зінкевича у Києві // Луцьк. замок.– 2002.– 4 лип.

Вірська В. "Газель" для Зінкевича // Віче.– 2001.– 11 жовт.

Гембік О. "Ми – українці" // Досвіт. зоря.– 2003.– 3 лип.

Гуменюк Н. У Зінкевича з'явився ще один титул // Віче.– 2001.– 4 жовт.

Конкевич Ю. "Зірка" Зінкевича засяяла з печерських пагорбів // Сім'я і дім. Нар. трибуна.– 2002.– 30 трав.

Мищенко М. Василь Зінкевич "Дивився на небо" разом з Леонідом Кучмою // Висок. замок.– 2000.– 10 трав.

Переможці конкурсу "Голос України" // Голос України.– 2002.– 22 серп.

Присяжна Ю. Феномен нашої пісні – янгольський злет // За віл. Україну.– 2004.– 17 лют.

Ролик І. "Интер" возвратил нам кумиров // Киев. ведомости.– 2004.– 26 марта.

Філіпчук Н. "Ти у світі єдина і ти у світі одна" // Голос України.– 2003.– 14 трав.

Хазинюк Т. Як там наш волинський соловейко? // Молодь України.– 2002.– 31 жовт.

***

Зінкевич Василь Іванович // Мистецтво України: Біогр. довід.– К., 1997.– С. 263.

Зінкевич Василь Іванович // Митці України: Енцикл. довід.– К., 1992.– С. 266-267.

Зінкевич Василь Іванович // Шевченківські лауреати, 1962-2001: Енцикл. довід.– К., 2001.– С. 190-191.

5 ТРАВНЯ

25 років від дня відкриття в с. Кортеліси Ратнівського району
меморіального комплексу жертвам фашизму (1980)

Бачу, ніби у сні, те поліське село,
Закривавлений дим над лелечим
крилом,

Бачу яму, як ніч,
І три тисячі пліч,
Що навіки в ту яму лягло.
Бодем в серці моїм

б'ється зболений стук
Спопелілих сердець і заламаних
рук,

Чую голос німий
Із важкої п'їтьми,
Із могили закопаних мук...

О. Богачук

Кажуть, над Кортелісами щороку 23 вересня йде дощ. То стражденна земля, яка прийняла у своє лоно тіла 2875 жителів села, більше половини з яких – 1620 – були ще дітьми, вмивається слозами. А може, то душі замордованих нелюдами прилітають щороку і квілять над колишніми згарищами своїх 715-ти земних домівок, що пішли з димом 23 вересня 1942 року...

Операція масової розправи над мирними жителями загубленого в глибині Волинського Полісся села названа фашистами "Трикутник". Той зловісний трикутник передбачав повне знищення білоруських сіл Борки і Заболоття та українських Кортеліс. Так окупанти збиралися відплатити мирним жителям за знищення партизанами у ніч з 25 на 26 травня 1942 року німецького гарнізону в Кортелісах.

23 вересня 1942 року, в середу, яку потім назвуть "чорною середою", кілька каральних загонів оточили село. Фашисти зібрали людей ніби на сход, потім загнали їх у школу, до церкви, до хат, що стояли недалеко від центру. Солдати роти "Нюрнберг", мотозв'язу, кількох бронепідрозділів пильно стежили за тим, щоб на сход зібралося все населення без винятку. Старих, немічних і хворих з дальніх кутків і хуторів везли на возах, діти йшли поряд з батьками, молоді матері принесли немовлят на руках. До восьмої ранку зібралися усі. Людей позачиняли в будинках, у церкві і школі, варта охороняла всі виходи. По кілька чоловік їх виводили і вели до величезних ям, викопаних заздалегідь, що стали братськими могилами для страчених (їх у селі шість). Дорослих розстрілю-

вали, немовлят і малих дітей фашисти кидали в ями живими, підлітків били прикладами. Кілька днів тривала жорстока екзекуція. Земля ще довго стогнала і ворушилася, підпливала кров'ю, та з тих глибоких братських могил не вибрався живим ніхто. За кілька днів лише чорні згарища лишилися на місці Кортеліс та сусідніх хуторів Ягідкового, Запоківного, Косиці, Тепенця, Тарасового, Сніжків та інших. Кілька чоловік врятувалися дивом, але про таких кажуть, що вони в сорочках народилися.

Не обминув вогонь і старого дуба, що ріс у центрі села, але він не впав, вистояв, тільки обгоріли його віти, простягнуті в небо, як руки в розпачі. Нині його оберігають. А може й справді він усе пам'ятає? Може, він знав в обличчя ще молодими Катерину і Варнаву, які одружилися далекого 1910 року, 12 липня, і понад сорок років прожили разом, у мирі і злагоді, і лише смерть розлучила їх тієї чорної середи. І залишилися після них дві золоті обручки: на більшій, чоловічій -її ім'я, на меншій, жіночій – його. Їх так і знайшли, поряд, під час розкопок на колишніх згарищах працівники Кортеліського історичного музею...

На купі тіл в кривавій ямі
Закляк в обіймах діда внук:
Малого навіть у безтямі
Коваль не випустив із рук...

...Першими до села повернулися лелеки. За ними потяглися й люди. Нині в селі височіє й храм. А навкруг нього – братські могили. 1979 року в Кортелісах було завершено будівництво меморіального комплексу по увічненню пам'яті жертв фашизму. Авторами – скульптори народний художник УРСР, професор О. Олійник, М.Олійник, архітектор А. Корнеєв – створено шедевр високої емоційної напруги. На високому насипному пагорбі зведено бронзову багатофігурну композицію шестиметрової висоти. Перед стелою біля підніжжя пагорба встановлено шість меморіальних плит – за кількістю братських могил, в яких поховані останки закатованих.

5 травня 1980 року, в переддень 35-ї річниці Перемоги, Меморіальний комплекс було урочисто відкрито. Величезна територія перед пагорбом була заповнена тисячами людей: жителі Кортеліс і навколишніх сіл, делегації від усіх районів Волині, сусідньої Білорусії, ветерани війни, колишні партизани прибули сюди, щоб вшанувати пам'ять невинно убієнних.

Не треба сліз ! Ще наші нас печуть,
Як тихо плаче росами трава...
Нехай же мирно пламеніє путь
Для тих, хто наших мук не забуває!

Наталія Пушкар

Література:

Денисюк В. Волинь: Події. Факти. Цифри. Турист. маршрути. 3-е вид. – Луцьк: Надстир'я, 2003. – 112 с.

Про меморіальний комплекс жертвам фашизму в Кортелісах – с. 87.

Денисюк В.Т. Кортеліси / В.Т. Денисюк, І.О. Денисюк // Денисюк В.Т. Ратнівська земля / В.Т. Денисюк, І.О. Денисюк. – Луцьк, 2003. – С. 319-328.

Кортеліси // Вінок безсмертя: Книга-меморіал. – К., 1987. – С. 222-230.

Кортеліси // Екскурсійні маршрути Волині: Інформ. довід. – Луцьк, 2002. – С. 21.

Невгасимий вогонь народної пам'яті: Відкриття меморіального комплексу в селі Кортеліси на Волині // Безсмертя народного подвигу. – К., 1980. – С. 27-37.

Денисюк В. Трагедія і міфи: 60 років тому, 23 вересня 1942 року, фашисти знищили волинське село Кортеліси // Волинь. – 2002. – 14 верес.

Дудкевич О. "Пісню співаю воскреслим Кортелісам..." // Ратнівщина. – 2002. – 26 верес.

Пушкар Н. І тихо плаче росами трава... // Аверс-прес. – 2002. – 19 верес.

Тимошко М. Незабутній Кортелісів біль // Аверс-прес. – 2004. – 30 верес.

Філатенко А. Біль і пам'ять Кортеліс // Волинь. – 2002. – 26 верес.

Якименко М. Вічні Кортеліси // Волин. губерн. відомості. – 2001. – 27 верес.

6 ТРАВНЯ

70 років від дня народження Ю. М. Троця (1935–1972) – українського письменника-гумориста

Юрій Михайлович Троць народився 6 травня 1935 року в селищі Турійськ на Волині в сім'ї службовця. Закінчив середню школу. З дитинства захоплювався літературою. Це і вирішило долю хлопця. Вступив на факультет журналістики Львівського державного університету імені Івана Франка, який закінчив у 1957 році.

Перші самостійні кроки на газетній ниві зробив у колишній почаївській районній газеті на

Тернопільщині. Працював на посадах завідувача відділу, відповідального секретаря, заступника редактора у районних газетах на Волині. Протягом двох років редагував райгазету в рідному Турійську. В останні роки життя Юрій Троць був заступником редактора обласної газети, яка нині виходить під назвою "Волинь".

Журналіст Юрій Троць з незмінним успіхом виступав на сторінках газети як автор різножанрових матеріалів. З найбільшим задоволенням він розробляв теми, сама суть яких вимагала сатирично-гумористичної подачі на суд читача. Він мав зірке око, яке безпомилково визначало факти для осміювання і робив це з блиском, винахідливо, нешаблонно. У цьому неважко і зараз переконатися, гортаючи збірки його гуморесок.

Перші його гуморески були надруковані на сторінках районних газет. А у 60-х роках все частіше читачі Волині зустрічали на шпальтах обласної газети веселі, дотепні усмішки свого земляка. Згодом "Літературна Україна", журнали "Україна", "Прапор", "Перець", альманах "Вітрила" надали на своїх сторінках місце його творам.

У 1971 році у видавництві "Каменярь" вийшла перша книга гуморесок Юрія Троця "Шапка з ондатри", в якій були вміщені 19 творів. У гуморесках "Давай купимо піаніно", "Не лякайте жінок", "Навіщо красти трамвай?" та інших автор не стільки прагне розсмішити читача, скільки змушує задуматись, виставити те чи інше явище на загальний осуд.

У 1975 році у видавництві "Молодь" посмертно вийшла друга книга гумориста "Позичте зайця". Жарти і дотепи, які так і струменять з його щедрої душі, дають заряд бадьорості і чудового настрою, що блискавично переходять до кожного, з ким він спілкувався.

У збірці 24 гуморески, які свідчать про те, що з волинського краю в літературу ввійшов новий письменник, багатий на життєві спостереження, талановитий і цікавий. Читаючи його гуморески, приходиш до висновку – оці смішні ситуації, наче вирвані з нашого бурхливого життя. Скільки в них правди, сміху, переконливості, не завжди навіть здається, що це творчий вимисел і домисел автора.

Крім усього іншого, до творчої спадщини Юрія Троця варто небезпідставно віднести "винахідництво" ним "Кловні" – розділу сатири та гумору у газеті "Радянська Волинь". Юрій Троць не був членом Спілки письменників України, однак його письменницький талант читачі не забули.

Олена Коваль

Література:

Троць Ю.М. Позичте зайця: Гуморески.– К.: Молодь, 1975.– 80 с.

Троць Ю.М. Шапка з ондатри.– Львів: Каменяр, 1971.– 62 с.

Троць Ю. Не лякайте жінок; Три нуль сім // Волинь.– 2002.– № 4.– С. 219-224.

Троць Ю.М. Шапка з ондатри; Портфель; Не лякайте жінок // Віче.– 1995.– 28 квіт.

Голотюк С. Вулиця імені Юрія Троця // Нар. слово.– 2003.– 11 верес.

”Гумористом він став враз” // Віче.– 1995.– 28 квіт.

Марценюк П. Вершник, що упав на півдорозі: Сьогодні відомому гумористу Юрію Троцю виповнилося б 60 // Волинь.– 1995.– 6 трав.

Юрій Троць // Волинь.– 2002.– № 4.– С. 219.

8 ТРАВНЯ

75 років від дня народження М. Ф. Савицького (1930) – волинського художника

Михайло Феліксович Савицький народився 8 травня 1930 року у Луцьку. Тут пройшли його дитинство та шкільні роки. Повоєнного 1949 року він став студентом живописно-декоративного відділення училища імені Івана Труша (викладачі з фаху Г.І. Чукіна, В.І. Черкасов, О.Я. Шатковський та ін.). Тут М.Савицький навчався до 1956 року, після чого повернувся у рідне місто. Свою трудову діяльність розпочав у Волинському обласному кооперативному товаристві художників. Одразу по закінченні училища став учасником художніх виставок в обласному центрі.

У 1961 році Михайло Феліксович знову розпочав навчання, але цього разу заочно. У 1967 році він закінчив факультет графіки Львівського поліграфічного інституту імені Івана Федорова (викладачі з фаху В.Л. Бунов, Р.С. Сільвестров).

Поле діяльності М.Ф. Савицького досить різнопланове: працював у станковому та монументальному живописі, графіці, є виконавцем чималої кількості оформлювальних робіт. Проте, у своїй творчості художник віддає перевагу графіці. Твори саме цього виду образотворчого мистецтва презентують його мистецький доробок на художніх виставках у Луцьку, Києві, інших містах Радянського

Союзу, серед яких: серія літографій до твору "Лісова пісня" Лесі Українки (1975 р.), "Портрет Григорія Сковороди" (1972 р.), "Портрет Лесі Українки" (1985 р.) та ін. В переліку його виставкової діяльності – кілька персональних, чимало республіканських виставок, учасником яких він був з 1970 року.

У 1977 році Михайла Феліксовича прийнято у члени Спільки художників УРСР. Після скасування Товариства художників і до виходу на заслужений відпочинок він працював у художньо-виробничих майстернях Художнього фонду. І дотепер М. Савицький мешкає у Луцьку.

Олена Слота

Література:

Савицький Михайло Феліксович: Каталог виставки.– Луцьк, 1980.– 18 с.

***

Савицький Михайло Феліксович // Художники Прикарпаття: Альбом.– К., 1989.– С. 251.

Гевелюк М. Світлі струни творчості // Рад. Волинь.– 1980.– 11 черв.

Лобасюк Т. Ужинок талановитого митця // Луцьк мол.– 2000.– 13 черв.

Шингур В. Грані графіка // Мол. ленінець.– 1980.– 7 черв.

19 ТРАВНЯ

100 років від дня народження Л. К. Пучковського (1905–2001) – волинського краєзнавця-аматора

Леон Пучковський – один з небагатьох волинських краєзнавців-аматорів, котрий, проживши довге й нелегке життя, присвятив його вивченню лише одного населеного пункту – рідного села.

Леон Каленикович Пучковський народився 19 травня 1905 року в селі Литовеж Володимирського повіту (нині Іваничівський район Волинської області) в селянській родині. У 1912–1915 роках навчався в початковій школі. Мрія про подальшу освіту залишилась нездійсненою. Був одружений, виховав разом з дружиною двох дітей.

Ще в юні роки став активістом "Просвіти" і КПЗУ. З 1922 року працював бібліотекарем у "Просвіті", брав участь у гуртках художньої самодіяльності. Щоб уникнути переслідувань з боку

польської влади як пропагандист працював під псевдонімом "Янушевський". У 1932 році заарештований поліцією, але невдовзі за браком доказів звільнений.

У 1941 році був мобілізований на будову оборонних споруд біля річки Західний Буг. Тут потрапив у німецький полон, після чого чотири місяці перебував у місті Замосць. 1942 року німецькі власті мобілізували Леона Пучковського на примусові роботи до Німеччини, де пробув до кінця 1945 року. Після повернення додому працював бухгалтером споживчого товариства, пізніше-місцевого колгоспу. Помер Л.К. Пучковський 5 березня 2001 року. Похований у рідному селі.

Краєзнавством зацікавився ще в юності, а з 1938 року почав збирати археологічні, етнографічні та історико-краєзнавчі відомості про рідне село Литовеж. Більшість матеріалів було втрачено в роки Другої світової війни. Роботу краєзнавець поновив лише після виходу на пенсію у 1964 році. Л.К. Пучковський обстежував місцеві городища, збираючи археологічний матеріал, нотував розповіді старожилів, збирав у односельців цікаві фотознімки, склав план старого поселення. Леон Каленикович знайомився з науковою літературою, листувався з музеями та архівами Варшави, Санкт-Петербурга, Києва, відвідував архіви Житомира, Львова, Луцька. Цікаві матеріали надіслав А.К. Пучковському з Кракова Олександр Цинкаловський.

Результатом багаторічної краєзнавчої праці стала рукописна книга "Нарис історії села Литовежа", робота над якою була завершена у 1972 році. Проте лише у 1994 році опубліковано окремі сторінки унікальної праці сільського мудреця в часописі "Вісті" в чотирьох десятках чисел та в Іваничівській районній газеті "Колос". Значна кількість матеріалів, зібраних краєзнавцем-аматором, передана волинським музеям.

І хоча багатолітній труд литовезького літописця відповідно пошановано (за підготовку унікальної історико-культурної і краєзнавчої праці "Нарис історії села Литовеж" автора удостоєно Волинської обласної літературно-мистецької премії ім. Агатангела Кримського 1994 року), проте ця унікальна праця досі не видана окремою книгою.

Наталія Гатальська

Література:

Пучковський Л.К. Історія села Литовеж // Вісті.– 1993.– 31 груд.; 1994.– 6, 14, 21, 28 січ.; 4, 11, 18, 25 лют.; 4, 11, 18, 25 берез.; 1, 8, 15, 22, 29 квіт.; 6, 13, 20, 27 трав.; 3, 10, 17, 24 черв.; 1, 8, 29

лип.; 5, 12, 19, 26 серп.; 2, 9, 16, 23, 30 верес.; 7, 14, 21 жовт.

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині: Монографія. Кн. 1.– Луцьк: Вежа, 2003.– 238 с.

Про Л.К. Пучковського – с. 119, 216, 228.

Леон Пучковський про "Просвіту" в селі Литовеж // "Роде наш красний..." : Волинь у долях краян і людських документах.– Луцьк, 1999.– Т. 3.– С. 592-595.

Пучковський Леон Каленикович // "Роде наш красний..." : Волинь у долях краян і людських документах.– Луцьк, 1999.– Т. 3.– С. 536-549.

Фалюш Ю. Литовезький літописець Л.К. Пучковський // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: Матеріали ІХ наук. іст.-краєзн. міжнар. конф.– Луцьк, 1998.– С. 79-80.

Бобак О. Згадаймо Леона Калиновича // Колос.– 2002.– 15 берез.

Бобак О. Леон Калинович Пучковський // Наше місто.– 2001.– 22 берез.

Куль Л. Мій калиновий крау: Дослідники Волині // Колос.– 2004.– 30 січ.

Лісова А. Літописець при бузького краю // Волинь.– 2001.– 24 берез.

Нагорна О. Його життя – краєзнавство // Луцьк. замок.– 2000.– 18 трав.

Нагорна О. Краєзнавець // Колос.– 2000.– 19 трав.

Решетило Л. Дев'яностоп'ятилітній літописець // Наше місто.– 2000.– 22 черв.

3 ЧЕРВНЯ

75 років від дня смерті П. А. Тутковського (1858–1930) – видатного українського геолога та географа

Народився Павло Аполлонович Тутковський 1 березня 1858 року в містечку Липовці Київської губернії (тепер районний центр Вінницької області). 1882 року закінчив природничий факультет Київського університету, в якому в 1884–1896 роках працював консерватором мінералогічного кабінету. У 1884–1902 роках Павло Аполлонович за дорученням Київського товариства дослідників природи, членом якого він став з 1883 року, проводив геологічні дослідження на території Волинської, Гродненської, Катеринославської, Київської, Поділь-

ської, Таврійської, Херсонської губерній. Природа Волині згодом стала об'єктом його основної наукової діяльності. Майже 30 років свого життя на рубежі XIX та XX століть вчений присвятив вивченню Волинського Полісся – унікального краю з неповторною чудовою природою, своєрідними ландшафтами та геологічною будовою, великою кількістю озер та річок, багатством флори та фауни. Він – автор понад 80 наукових праць, присвячених дослідженню цього краю, а саме: "З геології Луцького повіту Волинської губернії" (1897), "Поліські вікна" (1899), "Озеро Світязь і народні легенди про нього" (1901), "Про післятретинні відклади Володимир-Волинського та Ковельського повітів Волинської губернії" (1902), "Про геологічні дослідження 1900–1901 рр. вздовж Києво-Ковельської залізниці" (1902), "Викопні пустелі Північної півкулі" (1910), "Карстові явища та самотні артезіанські джерела у Волинській губернії" (1911), "Геологічний нарис Луцького повіту Волинської губернії" (1915) та інші.

Павло Аполлонович Тутковський був одним із активних співробітників словника Брокгауза і Ефрона, опублікував в ньому багато наукових матеріалів, окремі з яких пов'язані з Волинню. Це статті, в яких він дає загальний опис басейнів річок Прип'ять, Ствига, Стир, Стохід. Струмись, Стубла, Турія, озера Оконськ. Приводиться науковий опис легендарного озера Світязь, що у Володимир-Волинському повіті Волинської губернії. Від місцевого населення зібрав і опублікував дев'ять легенд про озеро.

Плідними в науковій діяльності вченого були роки його проживання в Луцьку (1904–1909). За дорученням Геологічного комітету здійснював дослідження території вздовж Києво-Ковельської залізниці, будівництво якої тоді планувалося, а також завершував дослідження території шістнадцятого аркушу 10-верстової загальногеологічної карти Європейської частини Росії, багато працював над науковим обґрунтуванням та систематизацією своїх досліджень, готувався до захисту докторської дисертації.

У 1909 році переїхав з Луцька до Житомира, де працював директором народних училищ і приймав участь в роботі Товариства дослідників Волині.

У 1911 році успішно захистив докторську дисертацію під назвою "Викопні пустелі Північної півкулі", яка була підсумком багаторічних наукових досліджень природи Волині.

Павло Аполлонович Тутковський був в числі перших 12 академіків-фундаторів Академії наук України, він очолював її фізико-математичний відділ, куди входили і природничі науки. Перший президент Академії наук України В.І. Вернадський добре знав наукові праці П.А. Тутковського і називав його найкращим

знавцем неорганічної природи України. Помер П.А. Тутковський в Києві 3 червня 1930 року.

Тетяна Андрєєва

Література:

Тутківський П. Передісторична природа Києва // Хроніка – 2000.– 2002.– № 49-50.– С. 179-188.

Тутковский П.А. Культ лесов прежде и теперь // Этико-эстетический подход в охране дикой природы и заповедном деле.– К., 1997.– Вып. 15.– С. 127-136.

Тутковський А. Легенди про озеро Свитязь // "Роде наш красний...": Волинь у долях краян і людських документах.– Луцьк, 1999.– Т. 3.– С. 268-271.

Геник С. Тутковський Павло // Геник С. 150 великих українців.– Івано-Франківськ, 2001.– С. 242.

Губарець В. Скарбами землі зігрітий: Біогр. повість з життя видат. укр. геолога, академіка Павла Тутковського.– К.: Київ. правда, 2001.– 224 с.

Іванова І. П.А. Тутковський – засновник географічної освіти в Україні // Україна та глобальні процеси: географічний вимір.– К.; Луцьк, 2000.– Т. 3.– С. 314-316.

Лазарук В.А. Академік двох академій // "Роде наш красний...": Волинь у долях краян і людських документах.– Луцьк, 1999.– Т. 3.– С. 280-283.

Павловська Т.С. Наукова школа П.А. Тутковського // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки.– Луцьк, 2003.– №11.– С. 128-130.

Пашук І. Деякі краєзнавчі аспекти в наукових дослідження академіка П.А. Тутковського // Минуле і сучасне Волині й Полісся: край на межі тисячоліть: Матеріали Х наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорторійську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000-2002 рр.– Луцьк, 2002.

Стасюк О. Етнографічні замітки у працях Павла Тутковського // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Народна культура – шлях до себе: Матеріали Волин. обл. наук.-етногр. конф.– Луцьк, 2003.– Вип. 11.– С. 45-46.

Українське Полісся: вчора, сьогодні, завтра: Зб. наук. праць [Перших Всеукр. наук. читань, присвяч. 140-й річниці від дня народж. П.А. Тутковського].– Луцьк: Надстир'я, 1998-1999.– Кн.1, 2.

Шаров І. Тутковський Павло Аполлонович // Шаров І. 100 видатних імен України.– К., 1999.– С. 410-414.

Іванова І. Педагогічна діяльність та спадщина Павла Аполло-

новича Тутковського // Географія та основи економіки в шк.– 2000.– №4.– С. 50-52.

Шендеровський В. Знавець природи і землі української // Уряд. кур'єр.– 2003.– 23 серп.

***

Борейко В. Тутковский Павел Аполлонович // Борейко В. Словарь деятелей охраны природы.– 2-е изд., доп.– К., 2001.– С. 420-424.

Павло Тутковський // Народжені Україною: Мемор. альм.– К., 2002.– Т. 2.– С. 650-651.

Тутковський Павло // Енциклопедія українознавства.– Львів, 2000.– Т. 9.– С. 3289.

8 ЧЕРВНЯ

**60 років від дня народження А. Ф. Кривицького (1945) –
Луцького міського голови**

Кривицький Антон Федорович народився 8 червня 1945 року в с. Виноградне Одеської області. Трудову діяльність розпочав у 17 років слюсарем на Луцькому електроапаратному заводі. У 1969 році отримав диплом інженера-будівельника Львівського політехнічного інституту і працював за фахом у Луцькому заводоуправлінні будівельних матеріалів. Закінчив Вищу партійну школу при ЦК КПРС України.

З 1984 працює в органах місцевого самоврядування, спершу головою Нововолинського міськвиконкому, в 1987–1991 роках – головою Луцького міськвиконкому. в 1991–1992 роках – першим заступником голови Волинського облвиконкому. У 1992–1994 роках він – голова комітету інвестицій, будівництва, архітектури і містобудування Волинської облдержадміністрації. З 1994 року – міський голова м. Луцька. На цю посаду обраний вже втретє.

А. Ф. Кривицький є членом Академії підприємництва та менеджменту України, кандидат економічних наук, доцент, викладач кафедри містобудування Луцького державного технічного університету.

Заслужений економіст України А. Ф. Кривицький є автором запатентованої в Україні єдиної комп'ютерної системи обліку обсягу наданих житлово-комунальних послуг і розрахунків за них.

Він є ініціатором багатьох нормативно-правових актів, що згодом набрали статусу Законів держави. Зокрема, впровадження місцевого акцизного збору, проведення аукціонів продажу земельних ділянок і нерухомості, створення муніципальної дружини, заборони зовнішньої реклами тютюнових і алкогольних виробів та ін. За його сприянням Луцьк став територією для впровадження пілотних проєктів, таких як реконструкція комунальних підприємств і реформа тарифної політики та ін.

Результати наполегливої праці міського голови ілюструє загальнодержавна статистика: у Луцьку – найнижчий в Україні рівень безробіття, одна з найвищих динамік нарощування обсягів виробництва (в середньому 25 % на рік). В обласному центрі надзвичайно високий рівень бізнесової активності населення. За сукупним результатом соціально-економічних показників на початок 2004 року Луцьк входить до першої десятки міст держави. Чотири роки поспіль його визначають містом найкращого благоустрою.

За розбудову держави А. Ф. Кривицький нагороджений орденом М. Грушевського, трьома медалями, ювілейними орденами Української Православної Церкви Київського та Московського патріархатів. Метою свого життя А. Ф. Кривицький називає служіння людям, а за життєве кредо має впевненість у тому, що не буває безвихідних ситуацій - життя завжди дає шанс і важливо не втратити його. Перелік перетворень, що відбуваються в місті з ініціативи міського голови, є об'ємним і вагомим, але й планів на майбутнє щодо облаштування і розвитку міста у А. Ф. Кривицького чимало.

Ольга Гриморович

Література:

Кривицький А.Ф. Зміст та завдання органів місцевого самоврядування в системі формування соціальної інфраструктури територій // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції: Зб. наук. праць.– Луцьк, 2003.– Вип. ІХ.– № 3.– С. 117-125.

Кривицький А.Ф. Інформатизація місцевого самоврядування як фактор соціально-економічного розвитку міста // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції: Зб. наук. праць.– Луцьк, 2002.– Вип. VIII.– № 3.– С. 5-11.

Кривицький А.Ф. Луцьк у плині віків // Минуле і сучасне Волині: Літописні міста і середньовічна культура: Матеріали VIII Во-

лин. обл. іст.-краєзн. конф.– Луцьк, 1998.– С. 3-4.

Кривицький А.Ф. Напрямки зміцнення місцевої фінансової бази: інституційно-правові аспекти // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції: Зб. наук. праць. – Луцьк, 2001.– Вип. VII.– № 3.– С. 4-7.

Кривицький А.Ф. Проблеми розвитку міських поселень на території Західного Полісся // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції: Зб. наук. праць.– Луцьк, 2000.– Вип. VI.– № 3.– С. 16-19.

Кривицький А.Ф. Теоретико-методичні аспекти інвестиційного планування на рівні місцевого самоврядування // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції: Зб. наук. праць.– Луцьк, 2001.– Вип. X.– №1-2.– С. 134-140.

Кривицький А.Ф. Формування і розвиток територіально-виробничого комплексу міста: (За матеріалами м. Луцька) / А.Ф. Кривицький, В.І. Павлов.– Луцьк: Надстир'я, 1997.– 126 с.

Кривицький А.Ф. Чого ми досягли і над чим мусимо далі працювати: Звіт Луцького міського голови перед громадою міста // Луцьк. замок.– 2004.– 28 жовт.

***

Берекета Б. Міський голова, девіз якого – ”Прорвемося” // Берекета Б. Вічні розмови: Нариси, репортажі, інтерв'ю.– Луцьк, 1998.– С. 112-120.

Горний М. Антон Кривицький // Горний М. Українці Холмщини і Підляшшя: Видат. особи ХХ ст.– Львів, 1997.– С. 468.

Жижара З. Антон Кривицький – міський голова року // Жижара З. Волинь: людина року – 97: Інтерв'ю, нариси.– Луцьк, 1998.– С. 17-24.

Жижара З. Проспект імені лучан // Жижара З. Визнання.– Луцьк, 1999.– С. 24-30.

Кривицький Антон Федорович, Луцький міський голова // Лідери регіонів.– Херсон, 2002.– С. 150.

Лесяук С. Суспільне визнання Антона Кривицького // Луцьк. замок.– 2004.– 12 лют.

Мер: Всеукр. громад.-політ. журн. / Гол. ред. Б. Білейчук; Ред. рада: Р. Боделан, П. Гайдуцький, Л. Грицак, Є. Карташов, А. Кривицький та ін.: №3.– К.: ТОВ ”Вид. дім ”Губернатор”, 2003.–121 с.

Світліковський М. Антон Кривицький: ”Хочу ще дуже багато зробити для нашого Луцька” // Луцьк. замок.– 2004.– 29 лип.

10 ЧЕРВНЯ
65 років від дня створення
державної обласної бібліотеки для дорослих (1940),
нині Волинської державної обласної
універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки

Волинську обласну бібліотеку для дорослих створено за постановою обласного виконавчого комітету "Про організацію музеїв і бібліотек по Волинській області" від 10 червня 1940 року.

На початку 1941 року в її фондах нараховувалося понад 50 тис. примірників творів друку, якими користувалося майже 2 тис. читачів.

У роки німецько-фашистської окупації вона була повністю знищена. Відновила свою діяльність у 1944 року. Першим повоєнним директором була М. І. Шевякова. Вагомий внесок у розвиток бібліотеки як культурно-освітнього, методичного центру наступних керівників – Г. Д. Гузачова, А. І. Дудченко, В. І. Стратулат, З. І. Рижкової. У 1963 році колектив очолила В. Ф. Єлісеєва, ветеран Великої Вітчизняної війни, згодом кавалер ордена "Знак пошани", яка доклала чимало зусиль для зростання авторитету книгозбірні, примноження її наукового й творчого потенціалу.

У 1967 році бібліотека набула статусу наукової універсальної.

15 травня 1978 року відкрито нове типове приміщення, розраховане на 500 тис. томів по вул. Шопена, 11. У 1984–1996 роках директором була Г. С. Кухарська, у 1996–2000 роках – К. С. Блашук. З березня 2001 року книгозбірню очолює Л. А. Стасюк.

Бібліотека служила базою всесоюзних семінарів, конференцій у 1981, 1983, 1984, 1988 роках. На відзначення вагомого внеску установи в культурне відродження Волині в лютому 1991 року їй присвоєно ім'я Олени Пчілки – видатної письменниці, фольклориста, етнографа, громадської діячки, матері Лесі Українки. На базі бібліотеки в червні 1999 року відбулася науково-практична конференція "Олена Пчілка і Волинь".

Нині бібліотечний фонд нараховує понад 656 тис. томів, з них 3,5 тис. – рідкісні і цінні. Щорічно послугами книгозбірні користуються більше 24 тис. читачів. У бібліотеці – 13 відділів, 5 секторів, які забезпечують кваліфіковане та якісне обслуговування відвідувачів. У штаті установи – 70 бібліотечних працівників, усьо-

го ж колектив нараховує 90 працюючих. Тут постійно організуються різноманітні книжкові виставки, перегляди літератури, презентації книг, літературно-мистецькі вечори, спрямовані на утвердження української державності, виховання національної свідомості. Бібліотека є одним із ініціаторів проведення обласних конкурсів "Світ волинської книги", "Неповторність", науково-практичних конференцій. Це значний осередок краєзнавства, науково-методичної роботи.

У бібліотеці впроваджуються сучасні інформаційні технології. З 2001 року працює Інтернет-центр, відкритий за сприяння Посольства США в Україні. Бібліотека має свою веб-сторінку, де, зокрема, представлені електронні видання: "Календар знаменних і пам'ятних дат Волині", "Література про Волинську область", "Волинь бібліотечна".

На базі книгозбірні створюється регіональний інформаційний портал. Розпочато роботу з організації електронного каталогу на основі системи автоматизації бібліотек ІРБІС.

Волинська державна обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки – нині найпотужніша загальнодоступна бібліотека регіону, провідний культурний, просвітницький, інформаційний заклад, науково-методичний центр для бібліотек Волині.

Людмила Стасюк

Література:

Блашук К. З історії Волинської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки // Олена Пчілка і Волинь: Матеріали наук.-практ. конф.– Луцьк, 1999.– С. 53-55.

Бондаренко Г. Бібліографія історичного краєзнавства // Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині.– Луцьк, 2003.– Кн. 1.– С. 57-76.

Волинська державна обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки // Волинь бібліотечна: Довід.– Луцьк, 2003.– С. 4-9.

Волинь в Інтернеті // Педагогічний пошук.– Луцьк, 2002.– Вип. 1 (33).– С. 69.

Волинь на зламі століть: Історія краю (1989-2000 рр).– Луцьк: Вежа, 2001.– 692 с.

Про ОУНБ ім. Олени Пчілки – с. 385.

Стасюк Л. Волинська обласна універсальна наукова бібліотека і увічнення пам'яті Олени Пчілки // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури: Матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф.– Луцьк, 2001.– С. 135-136.

Блашук К. Незабутня атмосфера свята // Луцьк. замок.– 2000.– 15 черв.

Вербич В. Головна книгозбірня Волині: проблеми і перспективи // Луцьк. замок.– 2002.– 13 черв.

Віктор В. Головна книгозбірня Волині – знову з грантом Посольства США // Луцьк. замок.– 2002.– 26 верес.

Волинська державна обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки // Вісник Книжкової Палати.– 2000.– №3.– С. 7-9.

Волинський портал в Інтернеті // Досвіт. зоря.– 2003.– 7 серп.

Гуменюк Н. Життя після гранту // Віче.– 2004.– 1 січ.

Гуменюк Н. З Інтернет-центром і... під парасолькою // Віче.– 2003.– 6 берез.

Грант американського посольства виграла обласна наукова бібліотека // Луцьк. замок.– 2001.– 6 верес.

Дмитрієва Н. 652 тисячі примірників видань у фонді обласної наукової бібліотеки // Луцьк. замок.– 2003.– 25 верес.

Добра новина: перший Інтернет-центр у бібліотеці // Волинь.– 2001.– 22 груд.

Захарченко С. Коли дійде черга до обласної бібліотеки? // Волинь.– 2004.– 20 лип.

Книжковий світ: чверть віку служить читачам головна обласна бібліотека // Волинь.– 2003.– 20 трав.

Ксендзук Е. Інтернет у бібліотеці // Волинь.– 2002.– 17 серп.

Куцик О. У науковій бібліотеці Інтернет безплатний // Досвіт. зоря.– 2003.– 2 жовт.

Лагановський Л. Завдяки Інтернету світ стає доступнішим // Уряд. кур'єр.– 2004.– 6 берез.

Новосад О. А книги – таки золоті фонди нашої культури // Аверс-прес.– 2003.– 24 квіт.

Світ широкий: Інтернет-центр став читальним залом // Волинь.– 2004.– 19 лют.

Стасюк Л. Головна бібліотека Волині // Бібл. планета.– 2004.– №1.– С. 25-26.

Філатенко А. Британія стає ближчою // Волинь.– 2003.– 6 листоп.

Філатенко А. Інтернет прийшов в обласну бібліотеку // Досвіт. зоря.– 2001.– 27 груд.

Штинько В. Хранителі людської мудрості: Обл. наук. б-ці ім. Олени Пчілки виповнилося 60 літ // Волинь.– 2000.– 13 черв.

19 ЧЕРВНЯ

800 років з часу смерті Романа Мстиславовича (1150?–1205) – засновника Галицько-Волинської держави

19 червня 1205 року біля польського міста Завихост загинув Роман Мстиславович (1150–1205) – засновник Галицько-Волинського князівства, воєначальник, дипломат. Саме під його зверхністю в 1199 році Галицька і Волинська землі були об'єднані в потужне Галицько-Волинське князівство. Відомий український історик М.С. Грушевський називав цю утворення державою, оскільки воно мало всі ознаки державності – спільні кордони, армію, грошову систему. Першою столицею князівства був Галич, з 1301 року – Володимир. На кінець XIII століття в князівстві нараховувалось близько 80 міст.

Князь Роман Мстиславович проводив активну внутрішню і зовнішню політику. Характеризуючи Романа, польський хроніст пише, що він "за короткий час так піднявся, що правив майже всіма землями і князями Русі".

Галицький літописець, відзначаючи могутність Романа Мстиславовича, називає його "великим князем, самодержцем усієї Русі". Росту авторитету князя сприяли успішні походи проти половців у 1202 і 1204 роках.

Останнім епізодом військової і політичної діяльності Романа Мстиславовича був похід на Польщу 1205 року. Роман жив у дружбі з головною лінією польської династії – краківським князем Казимиром Справедливим та його синами Лешком і Конрадом, обидві сторони надавали взаємну допомогу. Проте, незабаром ці відносини зіпсувалися через інтригу галицького боярина Володислава Кормильчича.

За оповіданням Суздальського літопису 1205 року Роман пішов походом на Польщу і здобув два польських міста. Коли він з невеликою дружиною від'їхав від табору, поляки несподівано оточили його і вбили у бою. Польські хроніки вказують місто і день битви – біля міста Завихост 19 червня 1205 року.

За Суздальським літописом Романа Мстиславовича поховано в Галичі, але більш правдоподібна звістка польського історика XV століття Яна Длугоша, що місцем поховання був Володимир. Саме тут ховали волинських князів.

Тамара Садовнік

Література:

Літопис Руський / Пер. з давньорус. Л.Є. Махновця; Відп. ред. О.В. Мишанич.– К.: Дніпро, 1989.– XVI.– 591 с.

Роман-Борис Мстиславович – див. Іменно-особовий покажчик.

Велика історія України: У 2 т. Т. 1.– К.: Глобус, 1993.– 351 с.

Про Романа Мстиславовича – с. 187-189, 207-210.

Гайдай Л.І. Роман Мстиславович // Гайдай Л.І. Історія України в особах, термінах, назвах і поняттях: Навч. посіб.-коментар.– Луцьк, 2000.– С. 367-368.

Галичина та Волинь у добу середньовіччя: До 800-річчя з дня народж. Данила Галицького.– Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2001.– 252 с.

Про Романа Мстиславовича – с. 13-37.

Державні, політичні та громадські діячі України: Політ. порт. Кн. 1. / За заг. ред. М.І. Панова.– К.: Ін Юре, 2002.– 476 с.

Про Романа Мстиславовича – с. 46-48.

Історичні міста Волинського краю: Володимир-Волинський: (Путівник).– Володимир-Волинський: ЗАТ "Друкарня", 2004.– 36 с.

Про Романа Мстиславовича – с. 13.

Історія української культури: У 5 т. Т. 2. Укр. культура XIII – першої половини XVII ст.– К.: Наук. думка, 2001.– 846 с.

Про Романа Мстиславовича – див. Іменний покажчик.

Киричук М. Волинь – земля українська.– 3-є вид. перегл. і значно доп.– Луцьк: Волин. обл. друк., 2000.– 508 с.

Про Романа Мстиславовича – с. 70-82.

Князі України-Русі.– Львів: Край, 1993.– 119 с.

Про Романа Мстиславовича – с. 69-71.

Кормич Л.І. Історія України від найдавніших часів до 21 століття: Навч. посіб. / Л.І. Кормич, В.В. Багацький.– Х.: Одиссей, 2001.– 480 с.

Про Романа Мстиславовича – с. 107-108.

Котляр М.Ф. Галицько-Волинська Русь.– К.: Альтернативи, 1998.– 335 с.

Про Романа Мстиславовича – с. 104-108, 156-160.

Котляр М. Роман Великий // Історія України в особах, IX-XVIII ст.– К., 1993.– С. 107-114.

Кралюк П. Роман Мстиславович, князь Волинський і Галицький: Іст.-біогр. нарис.– Луцьк: Надстир'я, 1999.– 76 с.

Крип'якевич І. Галицько-Волинське князівство.– 2-є вид., із змінами і доп.– Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1999.– 219 с.

Про Романа Мстиславовича – див. Іменний покажчик.

Майоров А.В. Галицко-Волынская Русь: Очерки соц.-полит. отношений в домонгол. период. Князь, бояре и город. община.– СПб.: Университет. кн., 2001.– 640 с.

Про Романа Мстиславовича – див. Указатель ім'єн.

Потурай О. Державник мимоволі // Історичний календар, 2000.– К., 1999.– С. 284-286.

Роман Мстиславович // Видатні постаті в історії України ІХ-ХІХ ст.: Короткі біоґр. нариси., іст. та худож. портр.– К., 2002.– С. 62-65.

Роман Мстиславович // Народжені Україною.: Мемор. альм.– К., 2002.– Т. 2.– С. 414-415.

Толочко О.П. Київська Русь / О.П. Толочко, П.П. Толочко.– К.: Альтернативи, 1998.– 351 с.

Про Романа Мстиславовича – с. 254-258.

Брайчевський М. Галицько-Волинське королівство // Хроніка.– 2000.– 1999.– Вип. 31-32.– С. 92-94.

Вербич В. "Воїн був хоробрий і вмілий" // Луцьк. замок.– 2000.– 7 груд.

Котляр М. Галицько-Волинське велике князівство ХІІІ ст. // Історія України.– 2000.– № 4.– С. 4.

Лис В. Князь Роман Мстиславович: 795 років тому в бою під польським містом Завихостом загинув засновник Волинсько-Галицької держави // Волинь.– 2000.– 29 черв.

Мандзюк Ф. Роман Мстиславович, який об'єднав Волинь з Галичиною // Вісник.– 2003.– 13 лют.

***

Роман Мстиславович // Енциклопедія українознавства.– Львів, 1998.– Т. 7.– С. 2562-2563.

Шуст Р. Роман Мстиславович – Галицько-Волинський князь // Довідник з історії України: (А-Я).– К., 2001.– С. 665-666.

Роман Мстиславович // Короткий довідник з історії України.– К., 1994.– С. 191.

Струцюк Й. Роман і Романовичі: Драм. поеми.– Луцьк: Волин. обл. друк., 2002.– 160 с.

19 ЧЕРВНЯ

**60 років від дня народження Л. І. Приходько (1945) – актриси
Волинського обласного музично-драматичного театру
імені Т. Г. Шевченка, народної артистки України**

Ім'я Люмили Іванівни Приходько добре відоме волинським шанувальникам театрального мистецтва. Майже сорок років тому

вперше зустріли її глядачі на сцені обласного музично-драматичного театру імені Т.Г. Шевченка.

Народилася Людмила Іванівна Приходько 19 червня 1945 року в м. Каневі Черкаської області в родині службовця. Закінчила Канівську середню школу у 1963 році. Того ж року вступила до Київського державного інституту театрального мистецтва імені І.К. Карпенка-Карого, який закінчила з відзнакою і, згідно з розподілом, була прийнята на посаду актриси драми в Полтавський облмуздрамтеатр імені М. Гоголя. У 1970 році в зв'язку з призначенням чоловіка була переведена на тотожну посаду до Тернопільського облмуздрамтеатру ім. Т.Г. Шевченка.

Вже давно Людмилі Іванівні рідним і близьким став волинський край. Тут зміцнився і розквітнув її талант, тут здобула вона звання заслуженої, а згодом і народної артистки України. 3 грудня 1976 року Людмила Приходько – актриса Волинського облмуздрамтеатру імені Т.Г. Шевченка, де працює й нині .

Людмила Іванівна обиралася членом Ради Спілки жінок України та головою первинної організації Спілки театральних діячів України. У березні 1988 року Указом Президії Верховної Ради УРСР їй присвоєно звання "Заслужений артист УРСР", а в березні 1993 року Указом Президента України за великий особистий внесок у розвиток українського театрального мистецтва та високу виконавську майстерність – звання "Народний артист України". Від першого виходу на сцену зіграно понад сто п'ятдесят ролей, які викликали щирий інтерес глядачів, будили думку, лишали слід в людських серцях. Але в якій ролі не була б зайнята Людмила Приходько, завжди її тягне до першоджерел. І перед очима стоїть Мавка, як німе запитання "А що б я ще могла сказати людям?" Це питання в мистецтві вічне. І всі сили, талант і душа давно віддані йому – високому мистецтву.

Олена Коваль

Література:

Бенефіс: Запрошує Людмила Приходько // Волинь.– 2001.– 22 груд.

Гуменюк Н. Бенефіс примадонни // Віче.– 2001.– 27 груд.

Гуменюк Н. Нова роль народної артистки // Віче.– 2001.– 20 верес.

Жарчинська О. 25-річчя творчої діяльності Людмили Приходько // Вісник.– 2001.– 27 груд.

Премія Лесі Українки - дочці шевченківського краю // Досвіт. зоря.- 2001.- 27 груд.

Стипендія Людмили Приходько у Каневі // Віче.- 1999.- 11 берез.

Сумська Н. "Люблю я добре поїсти і вмію" // Луцьк. замок.- 2003.- 19 черв.

Філатенко А. Чверть віку на волинській сцені // Волинь.- 2001.- 29 груд.

19 ЧЕРВНЯ

50 років від дня народження Л. А. Стасюк (1955) – директора Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки

Людмила Антонівна Стасюк народилася 19 червня 1955 року в селищі міського типу Демидівка Рівненської області. У 1962–1972 роках навчалася у Демидівській середній школі. У 1972 році вступила до Київського державного інституту культури, який закінчила у 1976 році з відзнакою. У серпні цього ж року розпочала свою трудову діяльність у Волинській обласній універсальній науковій бібліотеці, де протягом 13 років працювала бібліотекарем, старшим бібліотекарем відділу читальних залів, старшим методистом, завідувачкою науково-методичного відділу. У лютому 1989 року її було призначено старшим інспектором по бібліотеках обласного управління культури. У 1996–1999 рр. вона – директор Волинської обласної бібліотеки для дітей.

20 січня 1999 року за власним бажанням Л.А. Стасюк повернулася в обласну універсальну наукову бібліотеку імені Олени Пчілки на посаду заступника директора з наукової роботи, а 30 березня 2001 року призначена директором цієї установи. Під її керівництвом значно активізувалася діяльність бібліотеки. Удосконалилася і поглибилася науково-методична допомога бібліотекам області щодо розвитку і збереження бібліотечних ресурсів, професійного зростання кадрів.

Л.А. Стасюк активно працює над впровадженням нових інформаційних технологій. Завдяки її зусиллям у 2001 році відкрито Інтернет-центр як результат перемоги бібліотеки у конкурсі проєктів "Інтернет для читачів публічних бібліотек", оголошеному Посольством США в Україні. Вона є керівником проєкту із створення регіонального інформаційного порталу. За її ініціативою впро-

ваджено систему автоматизації бібліотек ІРБІС і розпочато організацію електронного каталогу.

Людмила Антонівна – людина високого професіоналізму, глибокої ерудиції. Вона активно працює над нарощенням інтелектуального потенціалу книгозбірні, вдосконаленням бібліотечно-бібліографічного обслуговування користувачів.

Нагороджена значком Міністерства культури і мистецтв України "За відмінну роботу" (1990), Почесними грамотами Міністерства культури і мистецтв України та Центрального комітету профспілки працівників культури (2000, 2004), Почесними грамотами облдержадміністрації (1992, 1998, 2002).

Емілія Ксендзук

Література:

Стасюк Л. Волинська обласна універсальна наукова бібліотека і увічнення пам'яті Олени Пчілки // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури: Матеріали ІІ Всеукр. наук.-практ. конф.– Луцьк, 2001.– С. 135-136.

Стасюк Л.А. Повертаються з вирію книгами // Волинського цвіту по всьому світу: Матеріали наук.-практ. конф. "У світах діти України" / Упоряд. В.Т. Денисюк.– Луцьк, 2001.– С. 54-59.

Стасюк Л.А. Храми знань і мудрості Волині // Волинь бібліотечна: Довід.– Луцьк, 2003.– С. 4-9.

Стасюк Л.А. Впевнені у своїй місії // Досвіт. зоря.– 2003.– 25 верес.

Стасюк Л. Головна бібліотека Волині // Бібл. планета.– 2004.– № 1.– С. 25-26.

Стасюк Л. Не просто професія, а стан душі // Культура і життя.– 2003.– 19 берез.

Стасюк Л. У бібліотеці-новинки // Волинь.– 2004.– 24 жовт.

Стасюк Л. У центрі духовності // Луцьк. замок.– 2000.– 8 черв.

Стасюк Л. "У цьому плані-в нас найкраща ситуація в західному регіоні України": Всеукр. день бібліотек: Відверто про волин. реалії // Луцьк. замок.– 2001.– 27 верес.

Стасюк Л. Храм, ім'я якому-бібліотека // Луцьк. замок.–1999.– 23 верес.

***

Стасюк Людмила Антонівна // Волинського цвіту по всьому світу: Матеріали наук.-практ. конф. "У світах-діти України" / Упоряд. В.Т. Денисюк.– Луцьк, 2001.– С. 59.

Людмила Стасюк-директор Волинської бібліотеки // Луцьк. замок.– 2000.– 5 квіт.

24 ЧЕРВНЯ

75 років від дня народження **В. О. Замлинського**
(1930–1993) – українського історика та публіциста

Не багато дослідників минувшини можна назвати Істориком з великої літери. До цієї когорти можна без перебільшення долучити Володимира Олександровича Замлинського, автора численних праць не лише з історії України, а й Волині, директора Волинського обласного державного архіву у 1960–1968 роках.

Володимир Олександрович Замлинський народився 24 червня 1930 року в родині військовослужбовця в містечку Андрушівка на Житомирщині. Дитинство майбутнього історика було затьмарене голодомором 1933-го і арештом батька Замлинського – кадрового офіцера Червоної Армії. Не легкими були і роки Вітчизняної війни: чого варта лише для становлення підлітка втеча з німецького полону. Про це згадує сестра історика, лучанка М.О. Замлинська-Таран: "Володя, мама, той чоловік та ще ті люди, що були поруч з нами, за ніч вигребли руками, ножами, ложками в землі, біля самої стіни, діру, через яку вирішили вибратися. Вилазючи звідти, ми потрапили у стічний ривчак. Мокрими, боячись підняти голову, ми відповзли метрів 300-400... Озираючись, ми побачили полум'я. То вже горіли конюшні з людьми... Володя піймав погляд моїх переляканих очей і сказав: "Запам'ятай це, Лідусю, може колись прийдецься комусь про це розповісти".

У 1952 році волею призовної лотереї Замлинський потрапляє на службу у Військово-морський флот і відбуває чотири роки нелегкої морської варті на Півночі. Цікаво, що інший відомий історик, беллетрист, сучасник Замлинського Валентин Пікуль теж починав свій шлях до країни Клію з ВМФ. Обом їм прийшлося також у зрілому віці здавати екстерном екзамени за середню школу.

З 1958 року В.О. Замлинський починає працювати у Луцьку вчителем креслення і праці у залізничній школі №38, організовує шкільну секцію боксу, якому сам навчився під час служби на флоті.

У цьому ж 1958 році В. Замлинський вступає на заочне відділення юридичного факультету Львівського університету і влаштовується на роботу у Волинський обласний державний архів. Архівна робота полонить його і вже тоді він вирішує присвятити себе дослідженню вітчизняної минувшини. Історія стає змістом його життя і праці. Саме тому через рік він переводиться на заочне відділення Московського історико-архівного інституту.

1959 року, будучи, по суті, істориком-початківцем, він видає у співавторстві першу свою книжку – "Луцьк. Історичний нарис.". Потім було багато різних наукових монографій, персональних і колективних, науково-популярних книжок, але ця перша книжка багато що визначила у його подальшій долі, вселивши впевненість у власних силах.

У 1960 році В. Замлинському запропонували очолити Волинський обласний архів. Робота на посаді директора архіву не завадила Володимирі Олександровичу займатися науковою роботою. 1966 року він захищає кандидатську дисертацію, а через 2 роки переїжджає до Києва і починає працювати старшим науковим співробітником Інституту історії партії, через 11 років захищає докторську дисертацію.

У серпні 1982 року В. Замлинського було запрошено на посаду завідуючого кафедрою джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін Київського університету ім.Т.Г. Шевченка. Так було покладено початок відомій в Україні і у світі "Школі Замлинського".

За період своєї наукової та творчої діяльності В. Замлинський написав та видав понад 150 наукових праць, 40 монографій і книг.

Слід вказати і на те, що літературні здібності В. Замлинського виявилися досить рано. Сестра історика згадувала про юного брата: "В цей час він вже писав історичні оповідання, нариси, вірші і інколи давав мені читати свої рукописи, цікавився моєю думкою. Я дуже пишалася цим".

З Волинню В. Замлинський не розлучався навіть тоді, коли переїхав до Києва. Приїжджав сюди часто, два-три рази на рік. Приятелював з відомим волинським поетом О. Богачуком, істориком-краєзнавцем В. Наконечним.

Під час створення спільної з письменником В. Кавою науково-популярної книги про дітей у часи Великої Вітчизняної війни, об'їздив всю Волинь, збираючи матеріали до неї. Разом з тим же письменником видав книгу "Три червоні гвоздики" про сім'ю Васют, революціонерів Вігілева і Алексієвську, командира партизанського загону Собесьяка. В. Замлинському ж належить честь відновлення історичної пам'яті про революційний Волинський полк.

У 1990-х роках в колі зацікавлень Володимира Олександровича з'являються козацькі ватажки. Доля відвела йому не так багато часу. Залишились недописані книги, десятки нездійснених ідей. В ніч з 22 на 23 грудня 1993 року Володимир Замлинський постав перед Вічністю.

Олексій Златогорський

Література:

- Замлинський В.О. Астронавт.– Львів: Каменяр, 1964.– 127 с.
Замлинский В.А. Богдан Хмельницкий.– М.: Мол. гвардия, 1989.– 336 с.: ил.
Замлинський В.О. Васюти.– Львів: Каменяр, 1973.– 116 с.
Замлинський В.О. Волинський полк іде в революцію: Докум. повісті.– К.: Дніпро, 1986.– 440 с.: іл.
Замлинський В.О. Караюча земля.– Львів: Каменяр, 1965.– 259 с.
Замлинський В. Євстафій Ружинський та Іван Свірговський // Дніпро.– 1989.– № 9.– С. 124-129.
Замлинський В. Стисла хронологія козацьких гетьманів // Київ. старовина.– 1993.– № 3.– С. 103-112.
Кава В.І. Три червоні гвоздики: Худож.-докум. повісті: Для серед. шк. віку / В.І. Кава, В.О. Замлинський.– К.: Веселка, 1986.– 240 с.
Луцьк: (Нарис історії міста) / Авт.: О.Г. Михайлюк, Р.Н. Оксений, В.О. Замлинський та ін.– Луцьк, 1959.– 119 с.
Луцьк / Фото Я. Паволоцького; Автор тексту В. Замлинський.– К.: Мистецтво, 1964.– [63 с.].

***

Войцехівська І.Н. Історія Волині у науковій спадщині Володимира Замлинського / І.Н. Войцехівська, Ю.М. Сорока // Історія міст і сіл Великої Волині: Наук. зб. "Велика Волинь".– Житомир, 2002.– Т. 25 (Ч. 2).– С. 5-9.

Войцехівська І. Вшанування пам'яті вченого // Пам'ять століть.– 1996.– № 2.– С. 153.

29 ЧЕРВНЯ

156 років від дня народження Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки, матері Лесі Українки

Див. 4 жовтня

ЛИПЕНЬ

50 років від часу першого випуску Ківерцівського технікуму підготовки культурно-освітніх працівників (1955)

У 1952 році в містечку Ківерці на Волині вперше відкрились двері технікуму культурно-освітніх працівників. 120 дітей волинян на стаціонарному і заочному відділах могли здобувати спеціаль-

ності організатора-методиста клубної роботи та бібліотекаря. Вперше навчальними планами передбачались індивідуальні заняття з диригування, баяна, фортепіано. Труднощі полягали в тому, що придбати власний інструмент було неможливо, слабкою залишилась матеріальна база технікуму. Досить сказати, що викладачі проводили уроки на власних інструментах, а учні готувалися до них на дощечках, на яких була намальована клавіатура.

У 1955 році у Ківерцівському технікумі підготовки культурно-освітніх працівників відбувся перший випуск. За час свого існування технікум підготував понад 800 завідуючих сільськими клубами і бібліотеками. У 1964 році був переведений до Луцька та реорганізований в культурно-освітнє училище, яке у кінці 80-х років ХХ століття дістало назву – Луцьке училище культури. У 1997 році Луцьке училище культури було об'єднане з музичним училищем у Волинське державне училище культури і мистецтв. Новоутворений заклад забезпечує вищий рівень підготовки фахівців. У 2000 році училище успішно пройшло атестацію та державну акредитацію.

Олександр Пальоха

Література:

Денисюк В. Ківерцівський технікум – перший навчальний заклад культури на Волині // Денисюк В. Одержимі творчістю: Про мистец. та культ.-освіт. уч-ща Волині.– Луцьк, 2004.– С. 5-22.

Історія Волині: 3 найдавніших часів до наших днів.– Львів: Вища шк., 1988.– 237 с.

Про Ківерцівське культосвітнє училище – с. 214-215.

Історія міст і сіл Української РСР: Волинська область.– К.: Вид-во АН УРСР, 1970.– 746 с.

Про Ківерцівське культосвітнє училище – с. 49.

Танюк Л. Слово, театр, життя: Вибране в 3 т. Т. 3. Життя.– К.: Альтерпрес, 2003.– 823 с.

Є фото Ківерцівського технікуму 1957 року.

Іваненко В. Загін молодих культосвітніх працівників // Рад. Волинь.– 1955.– 12 лип.

1 СЕРПНЯ

**92 роки від дня смерті Лесі Українки (1871–1913) –
видатної української поетеси, драматурга,
культурно-громадської діячки**

Сурамі – кліматична станція і дачна місцевість між Кутаїсі і Тифлісом (Тбілісі) – останнє земне пристанище Лесі Українки.

Невеличке село (з 1926 року – селище міського типу) біля підніжжя Сурамського хребта, в якому, проте, була залізнична станція. Туди й перевезли з Кутаїсі поїздом тяжко хвору письменницю 22 липня 1917 року, у вівторок. Жити їй лишилося всього десять днів.

В Сурамі, в районі Зіндісі, найняли кімнату в домі залізничного робітника Панава. Перед кімнатою була простора веранда. Доглядали хвору лікар Пашиков (один з лікарів центрального військового шпиталю для хворих солдатів Кавказького округу) і сиділка Софія Цуцкірідзе. І, звичайно, рідні. То втрачаючи надію, то сподіваючись на диво, мати, Олена Пчілка, сестра Ізидора і Климент Квітка були при ній невідступно.

24 липня Ізидора привітала сестру Ольгу з іменинами; у той день Лесі наче полегшало. Вона навіть зробила приписку в листі: "Цілую. Пишіть на Кутаїс, нам Квітка привезе сюди, Леся". Це були останні написані нею слова, останній її автограф.

На кілька днів Квітка повернувся до Кутаїсі, бо того вимагала служба, але вже 29-го липня Олена Пчілка повідомила Ользі телеграмою, що Квітка повернувся. Всі листи, телеграми, повідомлення цих останніх трагічних днів про одне – стан Лесі.

У відповідь на повідомлення матері про те, що хвороба загострилась, перейшли до штучного годування хворої і втрачають надію на її одужання, Ольга зібралась їхати до Лесі, хоча її проїзд здавався матері зайвим. 30 липня Олена Пчілка пише Ользі: "У нас увесь час незгода щодо сповіщення Тебе, себто до твого приїзду: Квітка хотів би, щоб і ти приїхала, каже: "бо все-таки присутність і свідомість лікаря". Але ж ми з Дорою уважаєм Твій приїзд цілком зайвим: була б тоді тільки ще одна близька людина, на лиці котрої не може не відбиватись турбота, а коли се лікар, то тоді для хворої ще більша прикрість, особливо для такої цілком притомної хворої, як Леся. Вона ще й раніш, і тепер, в одно каже, що не хоче Твого приїзду. [...] Сьогодні... Лесі трохи краще: більше сили, може підвестись і говорити голосніше (а вчора вже ледь шептала). Отже, знов надіємось! А наступного дня, 30 липня, в телеграмі Кривинюковій в Київ мати ще категоричніша: "Не приезжать". Але того ж дня Климент Васильович телеграфував Ользі до Катеринослава: "Твой приезд, безусловно, необходим".

Ольгу ці суперечливі повідомлення вже не обходили: вона була в дорозі. Поспішала до сестри, сподівалася ще застати її живою. І Леся чекала на свою Лілею. Оксана Стешенко згадує, що останні слова Лесі були: "Дивіться, наготуйте ж Лілі щось поїсти! Вона ж так, бідна, здорожилася!"

Надвечір 31-го липня, в четвер, Ізидора пішла зустрічати поїзд, яким мала приїхати Ольга. Коли вони обидві повернулися, то вже

не застали Лесю живою. 1 серпня, в п'ятницю, о першій годині ночі, вона померла на руках у матері і чоловіка.

Останні хвилини життя Лесі Олена Пчілка пізніше описала в листі до Ольги Кобилянської (16 жовтня 1913 року): "Яка була та остання ніч, коли моя менша дочка пішла стрівати старшу сестру на двірці в Сурамі, а я zostалась з мужем Лесиним при тому смертельному ложі, я не буду говорити...Вона спала якимось тяжким сном, потім прокинулась, все-таки майже зовсім свідома ждала сестру, аж ось їй забракло повітря, і так, раптово хапаючи його, охолола вона в наших руках".

Маленьке містечко Сурамі, з якого Леся Українка по смерті повернулася на Україну, доти славне було залишками Сурамської фортеці (з 13-го століття) та руїнами Ітрійського монастиря, відомого з 17-го століття. 1928 року тут відкрили гірськокліматичний і бальнеологічний курорт Боржомі – Бакуріанської групи курортів. А ще в тому містечку – будинок-музей і пам'ятник Лесі Українці.

Той будинок, у якому померла поетеса, було розібрано і перенесено в інше місце, десь на 200 метрів убік, ще у 1920-х роках; там він простояв до 1980 року. Через старість (дім був дерев'яним) його розібрали і на тому місці поставили новий. Зі старого зробили макет, який зберігається в Музеї-бібліотеці Лесі Українки в Сурамі. 1951 року, в рік 70-річчя від дня народження поетеси, в Сурамі, в районі Зіндісі, неподалік від того місця, де стояв останній її земний дім (не свій і тимчасовий), встановлено пам'ятник Лесі Українці (скульптор – Тамара Абанелія).

Наталія Пушкар

Література:

Див. 25 лютого.

2 СЕРПНЯ

55 років від дня народження В. В. Москалюк (1950) – першого лауреата обласної премії імені Миколи Куделі

Валентина Василівна Москалюк народилася 2 серпня 1950 р. у с. Підлозці Млинівського району Рівненської області. Закінчила Луцьке культурно-освітнє училище та Київський інститут культури. Свою діяльність у галузі розпочала 1969 р. на посаді бібліотекаря Локачинської районної бібліотеки для дітей. Упродовж 1971–1973 рр. завідувала методичним кабінетом обласної бібліотеки для дітей. З 1971 року вона у м. Луцьку. У 1973–1985 рр. – старший інспектор по бібліотеках обласного управління культури. Протягом

1985–1989 рр. була заступником директора обласного центру народної творчості, пізніше завідувачкою відділу обласної наукової медичної бібліотеки, помічником головного режисера обласної філармонії. У липні 1989 р. призначена на посаду завідувачки науково-методичного відділу обласної наукової бібліотеки. Саме тут у повній мірі виявився її професійний і творчий талант. Неодноразово виступала в ролі організатора та режисера мистецьких заходів з участю діячів культури і мистецтва. За вагомих внесок у популяризацію досягнень національної культури, організацію заходів із вшанування життя і творчості видатних діячів культури удостоєна в 1996 р. звання першого лауреата обласної премії імені видатного просвітянина, земляка Миколи Куделі.

Із грудня 1998 р. по лютий 2004 р. працювала на посаді інспектора Луцького міського управління культури.

Емілія Ксендзук

Література:

Волинь бібліотечна.: Довід.– Луцьк, 2003.– 44 с.

Про В. Москалюк – с. 42.

Волинь на зламі століть: Історія краю (1989-2000 рр.).– Луцьк: Вежа, 2001.– 692 с.

Про В. Москалюк – с. 389.

Стасюк Л. Премія – за сценарії // Віче.– 1996.– 8 берез.

Гуменюк Н. Коли душа запрагне високості // Віче.– 2000.– 2 берез.

Живе мелодія у слові // Волинь.– 1995.– 20 квіт.

Штинько В. Свято поезії // Волинь.– 1995.– 22 черв.

1 ВЕРЕСНЯ

50 років від початку занять у Горохівському сільськогосподарському технікумі (1955)

Початок історії технікуму відноситься до 1955 року, коли сільськогосподарська однорічна школа в Горохові була реорганізована в Горохівський сільськогосподарський технікум. Першим його директором стала Сагайдак Марія Матвіївна.

У 1958 році технікум здійснив випуск перших спеціалістів – агрономів і зоотехніків, через рік – плановиків-економістів. У 1972 році рішенням Міністерства сільського господарства України виробничу базу технікуму було розширено за рахунок насінницького радгоспу "Волинь" і реорганізовано в радгосп-технікум. У 1978 році до радгоспу-технікуму влився колектив студентів і викладачів Берестечківського зоотехнічного технікуму. В останні роки нав-

чальним закладом вміло керує директор Верещак Аркадій Григорович.

Адміністрація і педагогічний колектив закладу підтримують тісні зв'язки з науковцями Львівського державного аграрного університету, Львівської національної академії ветеринарної медицини. Налагоджені міцні контакти з сільськогосподарськими підприємствами Волинської області, Сокальського і Радехівського районів Львівської області, Горохівськими цукрокомбінатом, маслозаводом, на базі яких студенти проходять практичне навчання.

У навчальному процесі зайняті понад 90 викладачів і спеціалістів, 9 майстрів виробничого навчання. На денному відділенні навчається понад 850 студентів, на заочному – 300 студентів. Технологія навчання в технікумі передбачає щонайтісніший зв'язок з виробництвом. З огляду на це, за навчальним закладом закріплено понад 4 тис. гектарів землі, 117 гектарів лісу, 2 тис. голів ВРХ, 600 голів свиней, пасіка.

За 50 років навчальний заклад пройшов гідний шлях розвитку і становлення. Він і досі залишається одним з найбільших сільськогосподарських учбових закладів України, в якому здійснюється підготовка майбутніх агрономів, зоотехніків, бухгалтерів, технологів фермерського господарства, організаторів комерційної діяльності. Поля, садок, тваринницькі ферми, майстерні є своєрідною лабораторією, де студенти одержують практичні навички по спеціальностях, проводять дослідну, пошукову та експериментальну роботу.

За період існування Горохівського сільськогосподарського технікуму в ньому було підготовлено понад 17 тисяч спеціалістів для сільського господарства. В області, напевне, немає такого господарства, в якому б не працював випускник технікуму – агрономом чи зоотехніком, бухгалтером чи економістом, керівником господарства чи головою сільської ради. Пишається навчальний заклад і своїми випускниками, що стали відомими далеко за межами області – народним депутатом Верховної Ради України Катериною Вашук, головою обласної ради Василем Дмитруком та багатьма іншими.

Вікторія Білик

Література:

Гуковський І. Студенти навчалися зацікавлювати роботодавця // Горохів. вісн.– 2004.– 5 черв.

Дідик В. Родинне свято технікуму // Досвіт. зоря.– 2000.– 30 листоп.

Дідик О. Центр аграрного університету відкрито в Горохові на базі сільгосп. технікуму // Досвіт. зоря.– 1999.– 16 груд.

Крошук І. ... А технікум з нового навчального року готуватиме пасічників // Горохів. вісн.– 2004.– 20 лип.

Крошук І. І навчалися, і отримали свою першу зарплату // Горохів. вісн.– 2003.– 11 жовт.

Крошук І. На вечорі в студентів побував голова районної ради // Горохів. вісн.– 2003.– 22 листоп.

Крошук І. Навчання... дистанційне, а зараховують за співбесідою // Горохів. вісн.– 2004.– 17 січ.

Ланівець О. Горохівському технікуму – 45 років // Вісник.– 2000.– 30 листоп.

Нарихлюк М. І досвід польських колег // Горохів. вісн.– 2004.– 26 верес.

Середа Є.Ф. Ювілейний рік технікуму // Горохів. вісн.– 2000.– 25 листоп.

Ювілеї! Технікуму подарували два комп'ютери // Волинь.– 2000.– 30 листоп.

Якимчук Г.В. Ювілейний рік технікуму / Г.В. Якимчук, Є.Ф. Середа // Горохів. вісн.– 2000.– 25 листоп.

7 ВЕРЕСНЯ

60 років від дня народження В. І. Блаженчука (1945) – державного діяча, голови обласної ради першого демократичного скликання

Володимир Іванович Блаженчук народився 8 вересня 1945 року у селі Холопичі Локачинського району Волинської області в сім'ї селянина. У 1959 році закінчив Холопичівську семирічну школу. Трудову діяльність розпочав у місцевому колгоспі "Батьківщина". З 1962 по 1965 рік навчався в Горохівському сільськогосподарському технікумі. Після його закінчення працював завідуючим відділом комсомольських організацій Горохівського райкому комсомолу, інструктором, заступником завідуючого відділом обкому партії. У 1971 році був обраний першим секретарем Локачинського райкому, а у 1978 році – першим секретарем Волинського обкому комсомолу. Закінчив Луцький педагогічний інститут ім. Лесі Українки та Вищу партійну школу при ЦК Компартії України. З 1978 року на партійній роботі: другий, перший секретар Іваничівського райкому, перший секретар Ковельського міськкому партії. З 1986 ро-

ку – завідуючий відділом організаційно-партійної роботи обкому партії. З 1987 року – другий секретар обкому партії, у травні – грудні 1990 року перший секретар Волинського обкому партії. 9 квітня 1990 року в ході роботи першої сесії Волинської обласної Ради народних депутатів двадцять першого скликання Володимира Івановича Блаженчука було обрано головою обласної ради першого демократичного скликання. Депутат XXVII з'їзду КПРС, XXV – XXVI з'їздів Компартії України. Нагороджений орденом "Знак Пошани".

Проголошення незалежної України, її юридичне закріплення на референдумі 1 грудня 1991 р. а також обрання Президента України знаменували принципові зміни в розкладі політичних сил. Головним завданням перших років державотворення стало будівництво державних структур, формування трьох основних гілок влади – законодавчої, виконавчої та судової, що є невід'ємним атрибутом демократичної політичної системи. Створювались управлінські структури на місцях – в областях, районах, містах, селах. Відповідно до Закону України "Про Представника Президента України" та "Положення про місцеву державну адміністрацію", затвердженого Указом Президента України Л.М. Кравчука, місцеві державні адміністрації стали правонаступниками виконавчих комітетів рад. Представником Президента України у Волинській області було призначено голову обласної ради В.І. Блаженчука. Цю посаду він обіймав з березня по квітень 1994 року.

З квітня 1994 року Володимир Іванович Блаженчук – на дипломатичній роботі: до листопада 1998 року – Генеральний консул України в місті Гданську Республіки Польща, з листопада 1998 по листопад 2002 року – радник посольства України в Грузії. З 27 червня 2003 року – радник голови Волинської облдержадміністрації.

Тетяна Дудар

Література:

Блаженчук Володимир Іванович, Представник Президента України // Волинь.– 1992.– 24 берез.

Володимиру Блаженчуку – 55 років // Вісник.– 2000.– 7 верес.

Данилюк В. Володимир Блаженчук: Настала епоха прагматиків! // Віче.– 2003.– 2 жовт.

Данилюк В. В.І. Блаженчук: "Залізна рука не замінить розумної голови..." // Мол. Волинь.– 1992.– 16 жовт.

Данилюк В. "Іду, бо не хочу бути громовідводом!" // Мол. Волинь.– 1994.– 4 берез.

Данилюк В. Повернення Володимира Блаженчука // Віче.– 2003.– 3 лип.

Знатні люди землі Локачинської: Володимир Іванович Блаженчук // Селян. життя.– 2001.– 23 серп.

Крещук С. Волинь має "свою людину" в Грузії // Волинь.– 1998.– 28 листоп.

Крещук С. Володимир Блаженчук консульський пост передав землякові // Волинь.– 1998.– 26 верес.

9 ВЕРЕСНЯ

70 років від дня народження

М. П. Дімун (1935) – народної майстрині

Марія Пилипівна Дімун належить до тих обдарованих майстрів народного мистецтва, які залишаються вірними своєму захопленню протягом багатьох років.

Народилася М. П. Дімун 9 вересня 1935 року в селі Гредьків Холмського повіту (сучасна територія Польщі) в селянській родині. 1945 року сім'я Івашкевичів разом з іншими холмщачками депортована в Дніпропетровську область, з якої через рік вдалося повернутися у західні терени України – на Волинь. Проживаючи в Луцьку, майбутня майстриня навчалася у 3-ій міській школі. Одружена з художником М. М. Дімуном. Разом виховали доньку Емілію.

Захоплення бісером прийшло через вишивку. Серед луцьких майстринь є добра традиція: спілкуватися, ділитися творчими секретами, підтримувати одна одну у важкі хвилини життя. Ірина Дмитрівна Сензюк-майстриня і педагог – була першим учителем Марії Пилипівни. Нині М. П. Дімун знає багато технік низання з бісеру, майстерно виготовляє жіночі прикраси (гердани, силянки- "комірці", намиста, кольє, брошки), чоловічі краватки, стрічки- "герасівки". Вправні руки майстрині виготовили не одну сотню цих довершених прикрас.

За 15 років інтенсивної роботи з бісером М. Р. Дімун брала участь у багатьох колективних виставках творчих робіт майстрів народного мистецтва в Києві, Львові, Луцьку, Новограді-Волинському. Майстриня має своїх учнів і послідовників не лише на Волині, а й у Польщі та Словаччині. Скромна трудівниця на ниві народного мистецтва Марія Дімун зробила значний внесок у розвиток культури на Волині.

Наталія Гатальська

Література:

Винничук В. Орнаменти у вишивці та ткацтві Волині.– Луцьк: Надстир'я, 2004.– 160 с.

Про Дімун М.П. – с. 46.

Гуменюк Н. "Народне мистецтво – 2000" // Віче.– 2000.– 19 жовт.

Калиновська Н. Диво з бісеру // Волинь. – 2004. – 17 серп.

Прядка В. Не стомлювалися руки народних майстрів // Культура і життя.– 2001.– 23 берез.

Філатенко А. Безпритульне народне мистецтво // Волинь.– 2003.– 15 лип.

29 ВЕРЕСНЯ

10 років від дня створення транскордонного об'єднання "Євро регіон "Буг" (1995)

Відповідно до угоди про створення Прикордонного Об'єднання "Євро регіон "Буг", підписаної 29 вересня 1995 року, до нього вступили: Волинська область, Хелмське, Люблінське, Тарнобжезьке і Замоське воєводства Республіки Польща. У травні 1998 року до них приєдналися Білопідляське воєводство Республіки Польща і Брестська область Республіки Білорусь. Внаслідок адміністративно-територіальної реформи з 1 січня 1999 року польську сторону в Євро регіоні представляє Люблінське воєводство. В якості асоційованих членів у складі української сторони 12 травня 2000 року до Євро регіону "Буг" було прийнято Жовківський та Сокальський райони Львівської області України.

Назва Євро регіону походить від річки Буг. Її розташування у місці, де знаходяться три держави, три народи, які об'єднані спільними етнічними і культурними коренями, має історичне значення. Євро регіон "Буг" є практичним втіленням ідеї про те, що лише взаємна відкритість і спільні дії, спрямовані на розвиток його території можуть гарантувати успіх і процвітання в майбутньому. Співзасновники Євро регіону одноголосні в тому, що ядром його діяльності повинна стати взаємовигідна економічна співпраця, яка включає створення технічної інфраструктури (мережа доріг, прикордонних пунктів пропуску, телекомунікаційних систем), забезпечення сприятливих умов для розширення підприємництва (заснування банків, створення банку даних тощо), а також формування культури ведення бізнесу через впровадження нових типів управління економікою, нових форм співробітництва з кінцевою метою застосування передового західного досвіду.

Площа Євро регіону – 82 тис. км². Населення – 5,3 млн чоловік. Найбільші міста Люблін, Брест, Луцьк, Барановичі, Пінськ.

Головною метою об'єднання є розвиток співробітництва прикордонних територій у таких напрямках: територіальне плануван-

ня; комунікації, транспорт і зв'язок; освіта, охорона здоров'я, культура; спорт і туризм; охорона і поліпшення стану навколишнього середовища; ліквідація надзвичайних ситуацій і стихійних лих; сприяння розширенню контактів між мешканцями прикордонних територій, розвитку співробітництва між організаціями та установами, а також суб'єктами господарської діяльності.

За час існування Єврорегіону "Буг" вдалось здійснити ряд важливих проєктів та програм, спрямованих на розширення промислової кооперації, розбудову кордону та створення прикордонної інфраструктури, охорону навколишнього середовища, розвиток місцевого самоврядування. Серед них варто відзначити створення в Луцьку банку зі стовідсотковим польським капіталом "ПЕКАО" (Україна) Лтд, Міжнародного інституту суспільної географії і менеджменту, трансформованого у факультет міжнародних відносин Волинського державного університету, запровадження вперше в державі спільного митного і прикордонного контролю на пункті пропуску "Устилуг-Зосін".

Діяльність Єврорегіону "Буг" дозволяє значно розширити українсько-польські контакти різного рівня – ділові, офіційні, культурні, науково-освітні, приватні і на практиці доводить доцільність та необхідність такої форми прикордонного співробітництва.

Ольга Гриморович

Література:

Єврорегіон Буг: Волинська область. – Луцьк: Ред.-вид. від. ВДУ ім. Лесі Українки, 1997. – 448 с.

Єврорегіон Буг: Економ. і соціал. географія Волині / За ред. П.В. Луцишина: Вип. 2. – Луцьк: МІСГІМ, 1995. – 241 с.

Єврорегіон "Буг": Зовнішньоекономічна діяльність Волинського суспільно-територіального комплексу / За ред. Б.П. Клімчука, П.В. Луцишина. – Луцьк: Ред.-вид. відділ ВДУ ім. Лесі Українки, 1998. – 205 с.

Єврорегіон Буг: Проблеми і перспективи транскордонного співробітництва: (Матеріали міжнар. наук.-практ. конф.). – Луцьк, 1996. – 152 с.

Клімчук Б.П. Єврорегіон "Буг": Концепція та стратегія розвитку / Б.П. Клімчук, Н.П. Луцишин, П.В. Луцишин: Монографія. – Луцьк: Вежа, 2002. – 416 с.

Луцишин Н. Стратегія розвитку Єврорегіону "Буг" // Науковий вісник ВДУ: Геогр. науки (Економ. і соціал. географія; країнознавство). – Луцьк, 1999. – № 9. – С. 96-101.

Луцишин П.В. Єврорегіон Буг. Обласний суспільно-геогра-

фічний комплекс: теорія, методика, практика.– К.: ІСД МО, 1996.– 207 с.

Мости братерства: Матеріали етнофоруму Єврорегіону "Буг".– Луцьк: Надтир'я, 2003.– 120 с.

Соціально-економічні дослідження в перехідний період: Проблеми і перспективи транскордон. співробітництва в аспекті процесів європ. інтеграції: Вип. XV.– Львів; Луцьк: Вежа, 2000.– 442 с.

Про Єврорегіон "Буг" – с. 14-24, 94-101, 102-106, 132-137, 137-139.

Берекета Б. Ще один "Буг" узяв початок на Волині // Голос України.– 1995.– 14 жовт.

Будуть нові переходи кордону // Віче.– 2004.– 24 черв.

Буряк В. "Єврорегіон "Буг": продовження інтеграції // Луцьк. замок.– 2000.– 18 трав.

Вербич В. Луцьк єднає п'ять регіонів трьох держав // Нар. трибуна.– 1994.– 20 груд.

Гаврилюк Я. Єврорегіон "Буг" створює свій парламент // Волинь.– 2004.– 31 січ.

Дмитрук В. "Єврорегіон "Буг" має хороші перспективи // Про бізнес.– 2003.– № 6.– С. 6.

Лоцман К. До Єврорегіону "Буг" приєднується... Луганщина // Волин. губерн. відом.– 2004.– 10 черв.

Лоцман К. Єврорегіон "Буг": проблеми і перспективи // Волин. губерн. відом.– 2003.– 22 трав.

4 ЖОВТНЯ

75 років від дня смерті Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, перекладача, етнографа, фольклориста, громадської діячки

Косач Ольга Петрівна (літературний псевдонім – Олена Пчілка) – перша жінка в Україні, яку за досягнення в розвитку української літератури, науки, культури 6 квітня 1925 року було обрано членом-кореспондентом Академії Наук України. Напередодні для особової справи вона підготувала короткий життєпис – "Мое curriculum vitae", в якому на віддалі прожитих років розповіла про свій життєвий шлях та творчу діяльність. Документ датований 22 лютого 1925 року.

”Вродилась я в 1849-му році, на Україні, в полтавському повітовому місті Гадячому, в сім’ї гадяцького поміщика Петра Драгоманова і його дружини Єлісавети, дочки теж полтавського дворянина і поміщика, Івана Цяцьки”, – так почала Олена Пчілка свій життєпис. Вона згадала свого брата Михайла Драгоманова, стараннями якого була віддана в науку до Києва. В 1866 закінчила з ”отличным аттестатом” ”Зразковий пансіон шляхетних дівчат” та склала іспити по науках гімназійного курсу. Потім відвідувала курси ”для вільних слухачів”, які діяли при історико-філологічному факультеті Київського університету.

У 1868 році одружилася з Петром Антоновичем Косачем і переїхала на Волинь, оселилася в місті Новограді-Волинському, де зайнялася вивченням етнографії Волинського краю: записувала пісні, казки, орнаменти, ті записи протягом десяти років, а це роки її проживання в Новограді-Волинському, містила у відомих виданнях: ”Київській старині”, в словниках Б. Грінченка, Ф. Уманця, Д. Яворницького, працях М. Драгоманова, В. Антоновича, П. Житецького та ін. Редагувала та видавала журнали ”Рідний край” та щомісячний додаток до нього журнал ”Молода Україна”.

”Мої окремі видання були такі: 1) ”Думки-мережанки”, де вміщено було й байки на народні теми, записані мною на Волині. 2) Альбом зразків українських народних орнаментів (30 великих таблиць), з просторим вислідом про наукову вартість і особливості поданого етногр. матеріалу (зібраного на Волині). З поводу цього збірника й передмови до його подали свої похвальні рецензії відомі французькі вчені Рамбо і Леже. 3) ”Українські колядки”. Вислід історично-літературний, про наші колядки циклу дохристиянського, про колядки-легенди і колядки-походіння книжного. Тексти – власного записування на Волині”, – писала Олена Пчілка. Були названі видання, які відносилися в основному до початку її творчої діяльності, але у всіх були використані волинські матеріали.

З 1916 року жила в Гадячі, була редактором місцевої ”Газети гадяцького земства”. Займалась педагогічною роботою, читала лекції з української мови й літератури на учительських курсах в Гадячі, потім – на Поділлі.

У 1924 році оселилася в Києві, була обрана співробітницею етнографічної комісії при Академії наук України. Останні роки Олена Пчілка прожила в Києві, працювала в трьох комісіях Академії наук України: етнографічній, літературно-історичній та заходознавства, підготувала і надрукувала ряд цінних етнографічних розвідок: ”Про легенди і пісні” (1926), ”Українське селянське малювання на стінах” (1926) та ін. Написала спогади про Михайла Драгоманова, які були опубліковані в журналі ”Україна”, № 2-3, 1926, видала

п'яте, останнє прижиттєве видання альбому "Українські узори" (1927). Померла Ольга Петрівна Косач в Києві 4 жовтня 1930 року на 82 році життя, похована на Байковому кладовищі.

Тетяна Андрєєва

Література:

Пчілка Олена. Михайло Петрович Старицький: Пам'яті товариша // Дивослово.- 2004.- № 10.- С. 74-77.

***

Вишневська Г.П. Леся Українка і Олена Пчілка: процеси становлення української літературної мови // Леся Українка і сучасність: (До 130-річчя від дня народж. Лесі Українки): Зб. наук. праць.- Луцьк, 2003.- С. 333-342.

Геник С. Пчілка Олена // Геник С. 150 видатних українок.- Івано-Франківськ, 2003.- С. 159-163.

Іскорко-Гнатенко В. Як дійшло до перекладу повісті Л. Котляницького "Чиншовники" [Оленою Пчілкою] // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права.- Луцьк, 2003.- С. 162-166.

Олена Пчілка // Народжені Україною: Мемор. альм.- К., 2002.- Т. 2.- С. 384-385.

Пащук І. Олена Пчілка і Клим Поліщук // Волинський музей: історія і сучасність: Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжен. літ.-мемор. музею Лесі Українки.- Луцьк, 2004.- Вип. 3.- С. 259-260.

Пчілка Олена // Провідники духовності в Україні.- К., 2003.- С. 292-293.

Трегуб М. Архівні матеріали до життєпису Олени Пчілки // Волинський музей: історія і сучасність: Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжен. літ.-мемор. музею Лесі Українки.- Луцьк, 2004.- Вип. 3.- С. 271-273.

Хорунжий Ю. Олена Пчілка: Горда жіноча душа // Хорунжий Ю. Шляхетні українки.- К., 2003.- С. 5-22.

Чашук М. Леся Українка, Олена Пчілка для освіти та культури Волині // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права.- Луцьк, 2003.- С. 176-178.

Андреева Т. Волинські сторінки Олени Пчілки // Досвіт. зоря.– 2004.– 26 черв.

Бурбан В. Українка, мати Українки // Дзеркало тижня.– 2004.– 31 лип.

Вербич В. "Ніколи не тратили віри" // Сім'я і дім. Нар. трибуна.– 2004.– 24 черв.

Гулько Л. Родюча, як земля, і робоча, як бджола // Сіл. час.– 2004.– 25 черв.

Гуменюк Н. Назвалась Пчілкою й трудилась, мов бджола // Віче.– 2004.– 15 лип.

Клімчук Л. 25 років життя присвячено Волині // Луцьк. зам.– 2004.– 1 лип.

Мойсеєва Г. Перелийте в дітей свою душу // Укр. слово.– 2002.– 12-18 трав.

Погребенник В. Українська література кінця XIX століття: творчість чільних репрезентів: Іст. обставини та мистецьке життя України кінця XIX століття // Укр. мова та л-ра.– 2004.– № 21-24.– С. 3-16.

10 ЖОВТНЯ

30 років від дня створення обласного театру ляльок (1975)

10 жовтня 1975 року у м. Луцьку був створений обласний театр ляльок. Перший спектакль відбувся 19 березня 1976 року. В цей день маленькі глядачі мали можливість побачити виставу "Військова таємниця". Але до цієї події необхідно було пройти нелегкий шлях. Основний тягар проблем при створенні лялькового театру ліг на плечі Данила Андрійовича Поштарука. Він і нині директор та художній керівник Волинського обласного театру ляльок. Д.А. Поштарук – заслужений діяч мистецтв України, лауреат премії ім. Миколи Садовського, персональний член Міжнародної спілки діячів лялькових театрів (УНіМА), котра створена при ЮНЕСКО. У 2003 році Данило Андрійович нагороджений дипломом кращого директора театру України.

Для театру головне – підбір людей. Але парадокс ситуації полягав в тому, що у Луцьку не було лялькарів-професіоналів. Лише при філармонії була група, яка й стала ядром майбутнього театру – Лариса Мікоян, Віктор Шевчук, Микола Самчук. Сергій Мохов зробив ляльки та декорації. І почалися репетиції. Показ першої ви-

стави. З часом до театру приїхав заслужений артист України Юрій Іванович Сікало – головний режисер Київського державного театру ляльок. Він пропрацював у Луцьку два роки. Прибуло молоде покоління з Харківського інституту. Театр набирав сили... Став ініціатором цікавих заходів в Україні. Мається на увазі Всеукраїнський фестиваль театрів ляльок, який проходив у нас у 1983 році. А з 1986 року він перетворився у всесоюзний. Вже тоді театральний критик Борис Голдовський назвав Луцьк "Меккою лялькового мистецтва". Саме у Луцьку розпочалося глибоке дослідження різдвяної містерії на міжнародних фестивалях вертепів і симпозіумах "Різдвяна містерія".

Не раз наш театр на міжнародних фестивалях ляльок отримав найвищу нагороду – Гран-прі. Так, цю нагороду Волинський театр ляльок отримав на фестивалях "Біла весна – 96" у м. Бресті (1996 р.), "Золотий Телесик" у м. Львові (2003 р.), "Подільська лялька" у м. Вінниця (2003 р.). А у 2004 році вистава "Підкова на щастя" отримала головний приз воєводства Подляського та приз глядацьких симпатій на міжнародному фестивалі театрів ляльок "Валізка" (м. Ломжа, Польща). Репертуар Волинського обласного театру ляльок найрізноманітніший. Особливою популярністю користуються вистави на мотиви українських народних казок, а також "Казка "Зеленого Гаю" Олени Пчілки, "Лісова пісня" Лесі Українки. Глядачі із захопленням сприймають талановиту гру волинських лялькарів. Провідні актори театру – заслужена артистка України Лариса Мікоян, заслужена артистка Автономної Республіки Крим Світлана Перцова та Микола Перцов, Валентина та Петро Савош, Світлана Стасюк, Лариса Горлінська, Олена Бондарук, Сергій Васютинський, Олег Даниленко.

Тамара Копилова

Література:

Денисюк В. Творці дива: Нариси з історії Волин. театру ляльок і Міжнар. фестивалів "Різдвяна містерія".– Луцьк: Надстир'я, 2002.– 160 с.

Поштарук Д. Кризь призму театрального життя // Мости братерства: Матеріали етнофоруму Єврорегіону "Буг".– Луцьк, 2003.– С. 100-104.

Гарбузюк М. "Христос народився в Луцьку" або чотири дні, що змінюють світ: (Репортаж з міжнар. фестивалю "Різдвяна містерія", 8-12 січ. 2001 р.) // Укр. театр.– 2001.– №1-2.– С. 3-5, іл. на вкл.

Гуменюк Н. А чарівник Данило на весь світ диво сотворив // Віче.– 2002.– 16 трав.

Гуменюк Н. "Вертепна казочка, а народний світогляд..." // Віче.- 2003.- 16 січ.

Гуменюк Н. "Різдвяна містерія": від традиції до експерименту // Віче.- 2001.- 18 січ.

Гуменюк Н. "Ця шаслива підкова на щастя" // Віче.- 2003.- 22 трав., 6 черв.

Денисюк В. Світу казкового князь // Віче.- 2002.- 11 квіт.

Дмитрієва Н. "У дитинства край шасливий цікава казочка прийшла" // Луцьк. замок.- 2002.- 13 черв.

Клімчук Л. Волинський театр ляльок показав нову виставу // Луцьк. замок.- 2004.- 14 жовт.

Копилова Т. Волинському обласному театру ляльок - 25 // Аверс-прес.- 2001.- 15 берез.

Купар О. Гран-прі отримали волинські лялькарі // Луцьк. замок.- 2003.- 29 трав.

Лис В. Чи дорослішають ляльки? // Волинь.- 2001.- 29 берез.

Моцар Т. Різдвяна містерія - 2003 // Укр. театр.- 2003.- № 1-2.- С. 6-7; № 3.- С. 6-7.

Підлужна А. Лялькові містерії // Дзеркало тижня.- 2001.- 20 січ.

Підлужна А. Скромна чарівність ляльок // Дзеркало тижня.- 2003.- 24 трав.

Ричук І. Данило Поштарук: "Не я сам прийшов у театр - театр сам прийшов до мене" // Аверс-прес.- 2000.- 23 листоп.

Театр: гран-прі - у волинських лялькарів // Волинь.- 2003.- 24 трав.

Філатенко А. Квіти і любов - режисеру // Волинь.- 2002.- 5 груд.

Філатенко А. У ляльковому - 25-й сезон // Волинь.- 2000.- 7 листоп.

Чурило О. "Лялькарі ви мої, лялькарі, віфлеємської вам зорі!" // Досвіт. зоря.- 2003.- 16 січ.

25 ЖОВТНЯ

25 років від дня створення Волинської обласної організації Спілки письменників України (1980)

Професійний літературний осередок як структурний підрозділ Спілки письменників України створений на Волині 25 жовтня 1980 року. Збори літераторів Волинської і Рівненської областей з цієї нагоди відбулися біля одного з найбільших духовних джерел Волині й України - у с.Колодяжному Ковельського району, в літературно-меморіальному музеї Лесі Українки.

Створенням письменницької організації у краї було засвідчено і спадкоємність літературних, культурницьких традицій, і вагомість творчих набутоків сучасних письменників Волині. До виникнення організації СПУ літератори гуртувались в обласному літоб'єднанні, створеному в 50-х роках, та в літстудії "Лесин кадуб" (1967). Обласне літоб'єднання в різні роки очолювали М. Білецький, М. Олійник, О. Богачук, П. Мах, М. Пронько, В. Гей, "Лесин кадуб" – О. Берман, В. Гей, Й. Струцюк. Творчі об'єднання діють і в деяких районах, при редакціях газет. Помітною є їхня діяльність у Луцькому ("Зорі над Стиром") та Любомльському ("Хвилі Світязя") районах.

У період партійно-державної цензури, протягом більш як тридцяти років (від кінця 50-х, коли вийшла остання книжка альманаху "Волинь" (1957) до початку 90-х) у нашому краї, як і в інших областях, існувала заборона на видавничу діяльність. На регіональному рівні не можна було видати ні колективного збірника, ні книжки поезій. Сьогодні у Луцьку доволі активно діють редакційно-видавниче підприємство "Надстир'я", видавництво "Ініціал", редакційно-видавничий відділ "Вежа" ВДУ ім. Лесі Українки, поліграфічне підприємство "Медіа", книжковий відділ видавництва "Волинська обласна друкарня", видавництво "Волинська мистецька агенція "Терен" та інші.

Нині у Волинській організації Національної Спілки письменників України – 25 професійних літераторів, членів НСПУ: П. Боярчук, В. Вербич, В. Гей, Н. Горик, Н. Гранич, Н. Гуменюк, О. Гундер, К. Корецька, І. Корсак, О. Криштальська, А. Криштальський, В. Лазарук, П. Мах, П. Махонюк, В. Омелянчук, М. Панасюк, О. Пашук, М. Пронько, С. Скоклюк, В. Слапчук, Й. Струцюк, С. Цюриць, І. Чернецький, В. Штинько, Т. Яков'юк.

Гостро стоять проблеми фінансового забезпечення книговидання, реалізації, поширення книжкової продукції. Та незважаючи на труднощі, останнім часом з'явилися друком нові твори членів НСПУ та молодих авторів. Протягом 1991–2004 років обласна письменницька організація видала десять номерів альманаху "Світязь", у якому друкуються твори як досвідчених, так і молодих літераторів, книжку сатири і гумору Михайла Хижка "Сміх і гріх" (1993), довідник "Письменники Лесиноного краю" (1994), збірку "Сходи" (1994) з творами переможців обласного літературного конкурсу школярів "Думи і мрії", збірник історико-краєзнавчих матеріалів про місця Лесі Українки на Волині "Джерело безсмертного слова" (1996), а також новий довідник "Письменники Волині" (2003 р.), книгу "Уроки рідного слова. Письменники Волині – дітям" (2003 р.) та інші.

Письменницька організація краю є організатором, а її члени-активними учасниками Шевченківських та Лесиних свят, "літературних четвергів" у приміщенні Спілки та в обласній науковій бібліотеці імені Олени Пчілки, творчих і літературно-мистецьких вечорів, літературних уроків у школах, виступів у навчальних закладах та організаціях, презентацій книг, літературних конкурсів.

Василь Гей

Література:

Волинь літературна: Видання Волин. орг. Нац. спілки письменників України та Волин. обл. друк. / Ред. В. Гей.– Луцьк, 2000.– 24 с.

Світязь: Літ. зб. Волин. орг. Спілки письменників України: Вип. 1.– К.: Рад. письменник, 1991.– 126 с.

Світязь: Літ. зб. Волин. орг. Спілки письменників України: Вип. 2.– К.: Рад. письменник, 1992.– 127 с.

Світязь: Літ. зб. Волин. орг. Спілки письменників України: Вип. 3.– Луцьк: Гранослав, 1995.– 118 с.

Світязь: Альманах Волин. орг. Спілки письменників України: Вип. 4.– Луцьк: Надстир'я, 1996.– 150 с.

Світязь: Альманах Волин. орг. Спілки письменників України: Вип. 5.– Луцьк: Надстир'я, 1998.– 168 с.

Світязь: Альманах Волин. орг. Нац. Спілки письменників України: Вип. 6.– Луцьк: Надстир'я, 1999.– 154 с.

Світязь: Альманах Волин. орг. Нац. Спілки письменників України: Вип. 7.– Луцьк: Надстир'я, 2000.– 160 с.

Світязь: Альманах Волин. орг. Нац. Спілки письменників України: Вип. 8.– Луцьк: Надстир'я, 2001.– 152 с.

Світязь: Альманах Волин. орг. Нац. Спілки письменників України: Вип. 9.– Луцьк: Надстир'я, 2003.– 184 с.

***

Волинській письменницькій організації – 20 років // Світязь: Альманах Волин. орг. Нац. Спілки письменників України.– Луцьк, 2000.– Вип. 7.– С. 3-12.

Волинь на зламі століть: Історія краю (1989-2000 рр.).– Луцьк: Вежа, 2001.– 692 с.

Про обласну організацію Національної Спілки письменників України – с. 389-391.

Волинь у житті та творчості письменників: Зб. праць.– Луцьк: Вежа, 1999.– 158 с.

Гриб Л.В. Сторінки історії Волині у творчості місцевих поетів

// Історія міст і сіл Великої Волині: Наук. зб. "Велика Волинь". – Житомир, 2002. – Т. 25 (ч. 2). – С. 139-144.

Криштальський А. Волинська галактика: народження нового сузір'я // На щедрий вечір: Зб. на пошану Євгена Сверстюка. – Луцьк, 2004. – С. 84-98.

Приймачук Л.Л. Волинські письменники у розбудові держави // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: Філолог. науки. – Луцьк, 2000. – № 6. – С. 297-300.

Рисак О. Ужинок волинських літераторів // Світязь: Альм. Волин. орг. Нац. Спільки письменників України. – Луцьк, 2001. – Вип. 8. – С. 127-133.

Гей В. Слово – піднесений голос душі: Завтра виповн. 20 років із дня створення Волин. обл. орг. Нац. Спільки письменників України // Волинь. – 2000. – 24 жовт.

Гуменюк Н. Безцінне слово у лабетах цін // Віче. – 2003. – 17 квіт.

Волинські письменники висловлюють свою позицію на позачерговому з'їзді // Волинь. – 2004. – 28 лют.

Вербич В. Спільці – 20 // Луцьк. замок. – 2000. – 26 жовт.

Василь Гей знову головує // Досвіт. зоря. – 2003. – 17 квіт.

***

Письменники Волині (Члени Національної Спільки письменників України). – Луцьк: Волин. обл. друк., 2003. – 36 с.

Волинська обласна організація Національної Спільки письменників України // Хто є хто на Волині: Наші земляки: Довід.-біогр. вид. – К., 2004. – Вип. 2. – С. 47-54.

7 ЛИСТОПАДА

60 років від дня народження М. І. Черенюка (1945–2001) – волинського художника, педагога, музейника

Народився Микола Іванович Черенюк 7 листопада 1945 року в селі Замлиння Любомльського району Волинської області. Трагедія розкуркулення, колективізації і репресій не оминула його родину. На долю батька, Івана Романовича, випало 7 років сибірських таборів.

1952 року Микола пішов до 1-го класу Замлинської початкової школи. Після того, як сім'я Черенюків в пошуках кращої долі й робо-

ти переїхала до Луцька, він продовжив навчання в середній школі №1 та в Луцькій дитячій художній школі. У 1964 році вступив на факультет журналістики Українського поліграфічного інституту ім. І. Федорова (спеціальність – редагування масової літератури). По закінченні вузу у 1973 році працював у редакції газети "Світло Жовтня", згодом перейшов на роботу у Волинський краєзнавчий музей. Працював у відділі громадських музеїв. Пізніше його перевели на посаду завідувача шойно відкритої картинної галереї (нині Художнього музею в Луцьку) – відділу Волинського краєзнавчого музею.

М.І. Черенюк відіграв велику роль у становленні Художнього музею, зібрав і виховав колектив ентузіастів. Багато працював з молодими тоді співробітницями – Л. Войницькою, Т. Левицькою, З. Навроцькою, С. Хабло. Спонукав їх до наукової і збиральницької роботи. У питанні формування мистецьких колекцій дотримувався комплексного підходу.

У 1976–1982 роках він знову навчався (заочно) в Українському поліграфічному інституті, тепер вже на факультеті графіки. Художник і дослідник М.І. Черенюк назавжди обрав національні пріоритети. Він першим на Волині почав трактувати народну творчість не лише з позицій етнографії, а як високу мистецьку цінність. А відтак свою діяльність завідувача спрямував на збирання, збереження, вивчення і експонування творів народного мистецтва. Період, в який керував художнім музеєм М.І. Черенюк, – це значна сторінка в його (музею) історії, і він мав гарні наслідки. Багато зусиль доклав Микола Іванович, аби спільно з працівниками двох відділів – художнього та історії релігії і атеїзму зібрати українські старожитності. Дбав про їх реставрацію. Паралельно у музеї комплектувалася збірка сучасного українського образотворчого мистецтва.

Не припинявся збір творів декоративно-прикладного й народного мистецтва. Два десятиліття постійної збиральницької роботи не лише збагатили художню колекцію, а й змінили структуру Волинського краєзнавчого музею, утворивши два нових відділи - етнографії і відділ давнього українського мистецтва, знаний тепер як Музей волинської ікони.

У 1988 році М.І. Черенюка запросили до Луцької дитячої художньої школи, де він працював завучем, викладачем. У його житті розпочався новий етап педагогічної діяльності. З 1994 по 1997 рік він викладав рисунок, живопис, історію мистецтва в Луцькому ВПУ 2 – технікумі.

Друге короткотривале перебування М.І. Черенюка на посаді завідувача Художнього музею (повернувся 5 вересня 1997 року на

прохання директора Волинського краєзнавчого музею А.М. Силюка) – цікавий і плідний період його творчої біографії. Доля вділила йому ще кілька років життя, і вони були найбільш насиченими.

У 1990-ті – Черенюк на піку своєї творчості. Він весь в роботі. Це був його зоряний час. Працював, не відчуваючи втоми. Його вже підточувала невиліковна хвороба, а він писав статті, організовував виставки, брав участь у наукових конференціях і дуже багато малював. Малював з якоюсь одержимістю, ніби передчував, що життя доходить до останньої межі.

5 червня 2001 року М.І. Черенюк помер. Свій останній прихисток знайшов на міському цвинтарі у Гаразджі.

М.І. Черенюк залишив по собі вагомий науковий і творчий ужинок. Його мистецькі розвідки помічені високою культурою опрацювання матеріалу. Він – цікавий інтерпретатор творчості волинських художників: О. Шмакова, О. Вольського, О. Лесика, Л. Спаської, К.Якубека.

Він – автор першого путівника по Художньому музею в Луцьку. Глибиною підходу відзначаються його статті про монументальні розписи у Федосіївській церкві Луцька, про формування колекції Художнього музею.

Його власний творчий доробок налічує понад сотню картин. Це краєвиди – образи природи та архітектури міста, а також натюрморти і портрети. Вони являють собою довершені реалістичні композиції з дещо імпресіоністичним та експресіоністичним трактуванням. Коли йде з життя митець, залишаються його добрі справи і твори: "Моє село", 1982; "Разом з містом", 1994; "Край поліський" 1980-ті; "Портрет художника Григорія Чорнокнижного", 1984; "В саду", 1994; "Натюрморт з червоними яблуками", 1990-ті та інші.

В червні 2004 року в Художньому музеї в Луцьку експонувалася перша персональна виставка живописних полотен Черенюк. Вона стала творчою сповіддю митця, відобразила широту його творчого діапазону, висвітлила його діяльність. Окрім картин художника, на виставці "Микола Черенюк – лицар мистецької палітри Волині" експонувалися фотодокументи, архівні матеріали, меморіальні речі.

Тамара Левицька

Література:

Черенюк М. Формування колекції художнього музею в Луцьку; Хисткими дорогами мистецтва: До творчої біографії художника О. Шмакова; Художні виставки 1974-1999 років // Волинський музей:

Історія і сучасність: Наук. зб.– Луцьк, 1999.– Вип. II.– С. 123-124; 130-131; 131-135.

Черенюк М.І. Художній відділ Волинського краєзнавчого музею: Путівник.– Львів: Каменяр, 1982.– 63 с.

Черенюк М. Церковні розписи Лідії Спаської // Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть: Питання дослідження, збереження та реставрації: Матеріали VI міжнар. конф. по волин. іконопису.– Луцьк, 1999.– С. 124-125.

Черенюк М. У стінах замку – цілий світ // Віче.– 2004.– 12 листопад.

***

Инчакова С. Каким он был: Воспоминание о Н.И. Черенюке // Волинський музей: історія і сучасність: Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки.– Луцьк, 2004.– Вип. 3.– С. 66.

Левицька Т. Микола Черенюк – волинський лицар палітри // Волинський музей: історія і сучасність. Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки.– Луцьк, 2004.– Вип. 3.– С. 98-101.

Вербич В. Його світ живе у полотнах // Сім'я і дім. Нар. трибуна.– 2004.– 1 черв.

Дьомін М. Мистецькі обрії Миколи Черенюка // Вітчизна.– 2002.– № 3-4.– С. 154-157.

Дьомін М. Перервані задуми // Образотворче мистецтво.– 2002.– № 1.– С. 31-32.

Дьомін М. Шукач скарбів народного мистецтва // Літ. Україна.– 2002.– 3 жовт.

Ковальчук Є. Лицар мистецької палітри // Волинь.– 2004.– 22 черв.

Кошель О. Лицар мистецької палітри Волині // Аверс-прес.– 2004.– 10 черв.

Микола Черенюк: Пам'ять // Образотворче мистецтво.– 2001.– № 4.– С. 33.

Микола Черенюк: [Некролог] // Літ. Україна.– 2001.– 26 лип.

Степанюк Ф. Нова зустріч з галереєю // Нар. справа.– 1994.– 24 черв.

Штинько В. Музей, якого могло не бути // Волинь.– 1998.– 26 листопад.

13 ЛИСТОПАДА

100 років від дня народження Ніла Хасевича (1905–1952) – українського митця-графіка, вояка УПА

Художник Микола Шрамченко з'являється в тетралогії Бориса Харчука "Волинь" епізодично, в основному в четвертій частині книги, тобто в кінці роману. "Вони втікали з-під Дубна – Іван Гнатюк і Микола Шрамченко, втекли з так званої "арбайт-команди". Вони будували вілли. Під час втечі "Микола простріляно в праву ногу. В коліно."

Іван Гнатюк виніс його на собі, врятувавши йому життя, але ногу довелося ампутувати: почалася гангрена.

А ще раніше, до війни "Микола перед самісіньким тридцять дев'ятим роком закінчив Варшавську малярську академію. Його картину "Берестечко" відібрали до Лувру, в Париж. А німці посадили у в'язницю за карикатури, за дереворити. Йому ледве за тридцять. Молодий, але носив окуляри. Добре знав німецьку мову. Начерком олівця міг відтворити на папері з цементного мішка таборове начальство, яке знущалося не тільки над полоненими, а й над своїми солдатами охорони. І солдати за це любили Миколу, інколи підгодовували і не били".

З табору Іван та Микола втекли таким чином: "Микола на якомусь клапті паперу намалював теслярським олівцем головного наглядача, як він свариться на охоронця. Коли охоронець кліпав над тим малюнком довгими віями, йому провалили голову."

Та страшна війна змішала всіх і все, тому втікачі потрапили в "угруповання чотирьох різних сил: німецької, радянської, українських націоналістів і польської". Радянські підпільники не повірили комуністові, колишньому секретареві розпушеної КПЗУ, Іванові Гнатюку, і не довірили йому зброї. А "Краєвський –художник був знаний у колах крайового проводу. І його не забарилися використати".

Краєвський – такий псевдонім дав Миколі Шрамченку автор роману "Волинь".

Новим місцем проживання Івана і Миколи стала лісова сторожка. Так, "з тієї землянки, з тієї нори, викладеної дерном, з малюсіньким віконцем, якого, проте, не обминало сонце, і почався їх новий шлях".

Перше завдання, яке отримав Микола Шрамченко після ампутації ноги і одужання, в новій обстановці було намалювати портрет Кліма Савура, який нещодавно загинув.

...Війна закінчилася. Кожен обирав свій шлях: хто до Сибіру, хто до колгоспу, а хто й у сиру землю. Добивали, ліквідували тих, хто боровся без надії.

Далі про творчість художника-підпільника дізнаємося з розмови між секретарем райкому і районним суддею. Перший висипав перед другим "купу свіжих відбитків з якоїсь поганенької друкарні. Це були карикатури..." Одна з них: "Сталін в обох руках держав по пістолетові, дула до потилиць, далі, що пістолет, то потилиця, і так замикалося коло". Секретар розповів судді, що це трофеї з одного з бандитських бункерів, що друкарню розгромлено, але "експертиза доводить, що друкарня в них липова. Липова по-справжньому. І шрифт вирізано з липи, і всі оті карикатури", які "спочатку вирізають на дереві, а потім відбивають на папері". Секретареві райкому, очевидно, незнайоме було слово "дереворит", тому його пояснення було таким багатослівним. Владі було відомо дещо і про самого художника: "Він ховається під прізвиськом Краєвський. Він так і підписує свої карикатури. [...] Достеменно відомо, що цей бандитський маляр безногий. Ми... одержали шифровку: за всяку ціну взяти пораненого маляра живим. Я підозріваю, що тут справа в його таланті".

Живим взяти Миколу Шрамченка не вдалося. Він заляк на порозі сторожки, прикриваючи відхід друзів-воjakів. В труні, що стояла в розгромленій, але не спаленій сторожці, і в якій її господар ховав хліб, "знайшли згорнуту в трубочку картину. Вона була намальована якимись дивними, темних кольорів фарбами. Напевно, саморобними. Але дивилася ясно. До самих обривів здіймалися гори, високі, і з них, з високих гір, ішла стара жінка. З клуночком за плечима. І той клуночок, видно, був їй дуже дорогим, бо вона несла його дуже здалеку, втомилася. І вечірні промені сонця просвічували її шлях. Ішла жінка-мати до сина."

Микола Шрамченко (Краєвський), персонаж літературного твору – і Ніл Хасевич (Бей-Зот), український художник-графік, талановитий майстер деревориту, безстрашний воїн УПА. Можна було б провести паралелі між обома художниками-літературним героєм і його прототипом, докопатися, що перенесено з життя Ніла Хасевича, а що домислене або й зумисне завуальоване в житті Миколи Шрамченка.

Але головна суть у тому, що Ніл Хасевич, художник-борець, став героєм літературного твору ще за багато років ("Волинь" Бориса Харчука вперше була надрукована у 1959–1965 року) до того, як його ім'я "дозволили" вимовляти голосно.

Наталія Пушкар

Література:

- Хасевич Н. Графіка.– Луцьк, 1992.– 31 с.
- Exlibris Ніла Хасевича.– Луцьк, 1992.– 32 с.
- Бабій С. Волинські дзвони: (УПА у спогадах учасників і свідків).– Дубно, 1994.– 32 с.
- Берекета Б. Ніл Хасевич – митець бункерного підпілля // Берекета Б. Вічні розмови: Нариси, репортажі, інтерв'ю.– Луцьк, 1998.– С. 207-220.
- Геник С. Хасевич Ніл // Геник С. 150 великих українців.– Івано-Франківськ, 2001.– С. 255-256.
- Рущкий М. Останній бій художника з УПА Ніла Хасевича // Житомир в історії Волині і Україні: Тези Всеукр. наук. краєзн. конф.– Житомир, 1994.– С. 193-196.
- Тиравська – Радивил Н. Герой УПА Ніл Хасевич // Злочин.– Мельбурн; К., 2003.– С. 431-433.
- Удодик Д. Кореспонденція "Чи знає про них Дюксин?.. Або ще раз про художника з УПА Ніла Хасевича" // Літопис нескореної України.– Львів, 1993.– Кн. 1.– С. 411-412.
- Вбивцю Хасевича – до суду // Волинь.– 2003.– 25 січ.
- Вербич В. Так загинув Ніл Хасевич // Сім'я і дім. Нар. трибуна.– 2003.– 11 груд.
- Данилюк В. І тоді сержант НКВД підніс до плеча карабін... // Віче.– 2003.– 6 лют.
- Данилюк В. "Іван-2" – "Скорупському": Зберігати вічно! // Віче.– 2003.– 13 берез.
- Данилюк В. Олівець – зброя солдата // Київ. відом.– 2003.– №12.– С. 3.
- Журавка Л. Вшанували Ніла Хасевича // Укр. слово.– 2002.– № 51.– С. 13.
- Лотоцький В. Вірою і правдою служив Україні // Вісті Ковельщини.– 2003.– 4 берез.
- Олексюк Б. Здобути або не бути! // Самост. Україна.– 2002.– № 48.– С. 7.
- Рожак К. Творчість, яка надихала до бою: До роковин загибелі головного художника УПА // Просвіта.– 2002.– № 4. С. 3.
- Сварник Г. З Волині до Галичини // Дзвін.– 2003.– № 10.– С. 73-78.
- Тарасюк В. Про Хасевича Ніла пам'ять не зотліла // Волин. губерні. відомості.– 2001.– 15 листоп.
- Ташліцький Р. Здобути – або не бути // Луцьк. мол.– 2003.– 10 квіт.
- Черняк В. Ніл Хасевич – головний художник Української По-

встанської Армії // Аверс-прес.– 2000.– 1 черв.

Черняк В. "Я б'юся різцем і долотом" // Зеркало недели.– 2000.– 18 ноября.

Шевченко С. Разведчик "Ярема" и подпольщик "Зот" / С. Шевченко, Д. Веденеев // Зеркало недели.– 2000.– № 33.– С. 11.

Юркова А. Без вини винуваті // Голос України.– 2004.– 19 черв.

***

Бондаренко К. Хасевич Ніл / К. Бондаренко, І. Підкова // Довідник з історії України: (А-Я).– К., 2001.– С. 1011.

15 ЛИСТОПАДА

55 років від дня народження З. В. Комарук (1950) – заслуженої артистки України

15 листопада 1950 року в селі Лопавше Млинівського району Рівненської області народилася Зоя Василівна Дацюк (Комарук). Її дитинство припало на ті роки, коли село ще жило піснею, коли вона бриніла скрізь. У родині маленької Зої співали всі: тато, мама, близькі та далекі родичі. Особливу любов до пісні прищепила дівчинці бабуся Наталя, батькова мати, яка знала безліч пісень, серед них багато тих, автором яких була легендарна Маруся Чурай. Співати для маленької Зої було так само природньо, як дихати, вона ніколи не думала пов'язувати своє життя з професією співачки, але доля розпорядилася по іншому.

Зоя закінчила школу в смт Демидівці і поїхала поступати до Луцького педагогічного інституту на історичний факультет. Але так склалося, що документи подала до Луцького культосвітнього училища і стала студенткою. З перших місяців зрозуміла, що не помилилась. Доля була прихильною до її таланту. Зоя навчалась на диригентсько-хоровому відділенні, де її наставником був заслужений працівник культури України Богдан Жук. Вокалу її вчила Надія Корбут. Уроки бандури давала Раїса Гіщинська. Зоя була незмінною солісткою на всіх вечорах, святкових концертах, виступала у складі квартету бандуристок. Їй пророкували велике майбутнє і сама вона марила оперним театром, мріяла про велику сцену. У 1970 році Зоя закінчила Луцьке культурно-освітнє училище і поступила до Львівської консерваторії. Приймальна комісія по-належному оцінила її лірико-драматичне сопрано. Зою Комарук за-

раховали студенткою відділення вокалу. Але життя в свою чергу внесло корективи, і Зоя зробила вибір – вона зреалізувала себе як жінка, народивши прекрасних дітей. А пісня? А пісня ніколи не змовкала в її душі, вона була поруч завжди, просилася на люди.

У 1985 році Зоя Василівна, потребуючи професійних знань, поступила в Рівненський інститут культури. Залишившись на Волині, працювала в Турійському районному будинку культури, викладала у Ковельській музичній школі. У квітні 1978 року в обласній філармонії організували Волинський державний народний хор. Зоя Василівна стала його артисткою. З 1980 року – вона солістка Волинської державної філармонії. Зоя Комарук співала скрізь – у містах і містечках, по селах і селищах, виступала у клубах і школах, на тракторних бригадах і тваринницьких фермах. Не шкодувала свого голосу, дарувала його людям. У репертуарі Зої Комарук – романси українських класиків Миколи Лисенка, Кирила Стеценка, арії з опер Дж. Пучіні, Петра Чайковського, пісні на слова Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка, Миколи Вороного, перлини народної творчості. Зоя Комарук як співачка – унікальне явище на Волині, де її люблять і шанують, цінують її талант, її дивної краси лірико-драматичне сопрано.

У 1998 році Зоя Василівна Комарук стала лауреатом обласної мистецької премії імені Агатангела Кримського. Шанувальники її таланту з радістю сприйняли повідомлення про те, що в 1999 році під час творчого звіту мистецьких колективів Волині в Національному палаці культури "Україна" у Києві співачці вручено посвідчення про присвоєння звання заслуженої артистки України. Хоча для більшості волинян вона вже давно стала народною, своєю артисткою, бо не втомлюється дарувати людям свій голос, свій талант не лише на сценах великих залів, а там де її хочуть почути: на вечорах у закладах культури, бібліотеках, там де люди святкують, де їх вшановують за гарну працю і прожиті роки.

Її голос органічно влітається, єднається з мелодіями камерного оркестру обласної філармонії "Кантабіле" під керівництвом заслуженого діяча мистецтв України Товія Рівця, де Зоя Василівна працює солісткою-вокалісткою. Передає свою майстерність учням Волинської духовної семінарії УПЦ Київського патріархату, де викладає вокал. Вірить у те, що постане Українська держава, де культура займе по праву високе місце і отримає належну оцінку.

Тетяна Дудар

Література:

Визнання: у гурті лауреатів – Олеся Ковальчук, Зоя Комарук і Григорій Гуртовий // Волинь.– 1998.– 26 берез.

Нагороди: високе визнання волинських митців // Волинь.– 1999.– 17 серп.

***

Волинь на зламі століть: Історія краю (1989-2000 рр.).– Луцьк: Вежа, 2001.– 692 с.

Про Зою Комарук – с. 362.

Вербич В. "Хотіла в житті одного – співати" // Луцьк. замок.– 1999.– 16 груд.

Волинський соловейко // Луцьк. замок.– 2000.– 16 листоп.

Гуменюк Н. І пісня як молитва // Віче.– 2000.– 21 груд.

Ричук І. Зоя Комарук: "Сцена для мене – це храм" // Аверс-прес.– 2002.– 26 груд.

Таланти: чарівне соло Зої Комарук // Волинь.– 2000.– 14 листоп.

Філатенко А. Сцена, устелена квітами: Концерт-бенефіс заслуженої артистки України З. Комарук // Волинь.– 2000.– 23 груд.

16 ЛИСТОПАДА

110 років від дня народження Г. І. Орлівни (1895–1955) – української письменниці

Галина Іванівна Мневська (літературний псевдонім Орлівна) – українська письменниця, актриса, педагог, народилась 16 листопада 1895 року в селі Каланденці на Полтавщині в сім'ї сільських інтелігентів. Мати була вчителькою, батько – чиновником. З раннього дитинства приймалась любов'ю до природи, рідного краю, української пісні, літератури. Галина росла талановитою, сповненою життя і бажання творити. Рано залишившись без батьківської опіки (батько помер, коли дівчинці було шість років, мати постійно хворіла), вона вчиться в житті покладатись на власні сили. Здобуває освіту в Лубенській та Московській гімназіях, потім на Вищих жіночих курсах у Москві, Києві (Ольгинський університет), останній курс не закінчила через нестатки.

Галина Мневська пов'язує своє життя з Вінницьким театром імені Івана Франка, яким керував Гнат Юра, з різними провінційними трупамі. Паралельно із сценічною діяльністю пробує сили в літературі, дебютуючи збіркою "Шляхом життя", яка вийшла в 1921 році у Львівському видавництві "Русалка". У цьому ж році пов'язує своє життя з відомим українським письменником,

літературним критиком Климом Поліщуком. Львівський період (1920–1925 рр.) був особливо плідним у житті письменниці Галини Орлівни. У 1922 році виходить її збірка "Перед брамою". Її оповідання, новели друкуються в часописах Львова, Праги, Відня. Письменниця пише і дитячі оповідання, п'єси. Крім того, вона займається перекладацькою діяльністю. Саме Галина Орлівна познайомила українського читача з "Робінзоном Крузо" Данієля Дефо, "Прекрасними сабинянками" Леоніда Андреева, "Христовою ялинкою", інсценованою за твором Федора Достоєвського.

У 1925 році Галина Іванівна разом з чоловіком та донькою переїздить до Харкова, де зразу ж поринає в літературне життя. У цьому ж році вона стала членом Спілки письменників "Плуг". Її повісті, оповідання друкуються в часописах "Червоний шлях", "Глобус", "Життя і революція", "Всесвіт". Набутком "харківського періоду" стали твори "Улішва", "Скарб діда Якова", "Нове поле", "Бабський бунт", "Емігранти", "Жага", "Сибірка" та інші. Творчість Галини Орлівни високо цінували Богдан Лепкий, Володимир Сосюра, Мирослав Ірчан, Петро Голота, Олександр Копиленко, до кола її знайомих належать Павло Тичина, Петро Панч, Варвара Чередниченко, російський письменник Сергій Зам'ятін. Галина Орлівна глибоко проникає в психологію своїх героїв, реалістично змальовує тогочасні непрості процеси в суспільстві. Але такий стан речей не всіх задовольнив, письменницю критикують за те, що вона описує колгоспний рух як кріпаччину.

20 січня 1931 року з Харківського будинку "Слово" письменниці-вчительку Галину Іванівну Орлівну було заарештовано. Сфабрикували справу – звинувачення в націоналізмі. Далі – суд і п'ять років заслання, де вона разом з малою донькою проходить через справжнє пекло, важко працюючи в Актюбінську на залізниці. Втрачає чоловіка, якого було репресовано разом з іншими українськими письменниками. Роки заслання підривають її здоров'я. Після 1936 року Галина Іванівна працює вчителькою Мартунської середньої школи в Актюбінській області без права повернення в Україну. Згодом стає відмінником народної освіти Казахстану. У роки війни працювала в тилу, була нагороджена медалями "За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні" та "За трудову доблесть".

Тут на засланні доля ще раз посміхається Галині Орлівні. Вона виходить заміж за волинянина Якова Захаровича Возного, який став чуйним чоловіком для неї та хорошим батьком для її доньки Лесі Поліщук. У парі вони прожили 21 рік. У цей нелегкий період муза не залишила письменницю. Ми могли б познайомитись ще з багатьма новими творами, про що свідчать плани-заявки у видав-

ництвах та численні рукописи, але її не друкували. Твори Галини Орлівни, написані у 1926–1930 роках, були видані тиражем майже 200 000 примірників. Але весь її творчий спадок було знищено. У 1951 році Галина Іванівна разом з чоловіком відвідала Волинь, побувала в Колодяжному. Наш край зачарував письменницю, їй сподобався цей мальовничий куточок України, добрі працьовиті люди.

Після смерті Сталіна Галина Орлівна сповнена нових творчих планів, але важка невиліковна хвороба вириває її з життя. 21 березня 1955 року письменниці не стало. Яків Возний виконав її останню волю: вона померла і похована в Україні, в селищі Голоби Ковельського району. На її могилі квітне червона калина – символ України.

Тетяна Дудар

Література:

Орлівна Г. Новели // Україна.– 1990.– № 29.– С. 15-17.

***

Галина Орлівна // Роде наш красний..: Волинь у долях краян і людських документах.– Луцьк, 1996.– Т. II.– С. 66-73.

Клим Поліщук // Роде наш красний..: Волинь у долях краян і людських документах.– Луцьк, 1996.– Т. I.– С. 86-96.

Байда Г. Галина Орлівна: "Шляхом щастя і страждання" // Висок. замок плюс Волинь.– 2000.– 24 листоп.

Байда Г. ...І калину посадили на могилі // Луцьк. замок.– 2000.– 30 листоп.

Байда Г. Орлівна повертається до читача // Віче.– 2000.– 23 листоп.

Пам'ять: Галину Орлівну на Волині не забули // Волинь.– 2000.– 21 листоп.

"Я для тебе горіла, український народі" // Луцьк. замок.– 2000.– 16 листоп.

10 ГРУДНЯ

70 років від дня народження М. П. Гевелюка (1935–1999) – заслуженого художника України

Гевелюк Микола Петрович народився 10 грудня 1935 року в с. Новоподільськ Березівського району Одеської області. З 1953 по 1958 рік навчався в Одеському державному художньому училищі. У 1958 році продовжував навчання у Київському державному художньому інституті на факультеті живопису. Педагоги за фахом:

О.П. Ацманчук, Г.З. Крижанівський, М.І. Хмелько, В.М. Костецький, П.Д. Трохименко.

У 1964 році, отримавши диплом художника-живописця приїхав до Луцька. Разом із групою однокурсників із Київського художнього інституту (В. Шингур, В. Шанюкевич, О. Шмаков), а також із Г. Чорнокнижним, К. Якубеком, А. Клімовим та ін. брав участь у становленні та розбудові художньо-виробничих майстерень Художнього фонду УРСР. З 1964 по 1973 рік, а потім, з 1977 по 1979 рік, займав посаду головного художника організації. Виконуючи громадські доручення, тривалий час був членом бюро творчої секції, брав участь у роботі художньої ради. У 1969 році вступив у КПРС. Тривалий час очолював партійний осередок художньо-виробничих майстерень. У 1971 році став членом Співки художників УРСР.

Активно впливаючи на перебіг мистецького життя Волині, Микола Гевелюк був організатором і учасником багатьох виставок, брав участь у їх презентаціях та обговореннях, часто писав статті до місцевої періодики про творчість волинських митців. Протягом тридцяти п'яти років діяльності художник створив об'ємний творчий доробок.

Блискуче володіючи пензлем і прекрасно відчуючи олійну фарбу, він любив експериментувати в техніці акварелі, робив малюнки сангіною, вугіллям, олівцем. Справжній майстер побутової картини, часто звертався до натюрморту, портретного, пейзажного жанрів. На рахунку Миколи Гевелюка чимало історичних полотен на радянську тематику. Твори художника-яскравий взірць високого професіоналізму реалістичної школи.

Вони означені вражаючою легкістю пензля, котрий невимушено і просто, ніби ковзаючи поверхнею полотен, вибудовує форму, фіксує світлові рефлекси, зорганізовує просторово-повітряне середовище. Органіка фарби, відтак, перетворюється на своєрідну колористичну феєрію. Пульсує, палахкотить, вибухає відтінками, додаючи найбільш пересічному побутовому сюжету особливого емоційного звучання. Ароматом ХХ століття, цієї складної, суперечливої доби, сповнена стилістика кожної його роботи: зворушливі портрети членів родини ("Галя", "Віка малює", "Донечка", "Молода мати"), натхненно створені образи друзів, колег, знайомих ("Ліда", "Художник А. Клімов", "Дівчина в зеленому", "Олександр Богачук" та інші), а надто невеликі за розміром етюди із зображенням людей праці: сільського листоноші, сторожа, тракториста, ланкової, доярки, колгоспниць. Кожен персонаж по-своєму неповторний. Літня жінка, обпершись на тин, дивиться у далечінь; бабця в

картатій хустині в'яже перевеслом сніпок; дівчата, освітлені сонцем, відгортають зерно на току; чоловік у кашкеті гострить косу; телятниця зупинилась біля телят; старенький дід сидить на порозі, допалюючи цигарку; молодиці чистять цукровий буряк... Всі ці речі написано *ala prima*, з натури. Поряд із реалістичною манери виконання вони не позбавлені певного романтизму. Віртуозності їм додає використання художником імпресіоністичних прийомів. Зморшкуваті, засмаглі обличчя, вузлуваті натруджені руки, невибагливий одяг... Емоційний стан та характеристики зображених – виразно індивідуальні. Всі образи неначе освітлені якимось незбагненим внутрішнім сяйвом, аурою гармонії та добра. Кременні постаті, неквапливі рухи, тендітний усміх на устах... Віковою мудрістю, усвідомленням власної гідності, духовною рівновагою овіяний кожен персонаж цих маленьких шедеврів. Всі загалом – блискуча галерея етнографічних типів українців ХХ століття.

Велику частину творчого спадку Миколи Гевелюка займають твори соцреалістичного спрямування. "Колківська демонстрація", "Ленін в Горках", "Ленін і Луначарський", "Нові пісні на вулицях визволеного міста", "Хроніка поліського села" – ці та інші речі, створені художником на замовлення, не позбавлені рис академічної заангажованості, однак, також означені професійністю виконання та естетичним смаком.

У 1989 році Микола Петрович Гевелюк удостоєний звання "Заслужений художник УРСР". Відтоді, не призупиняючи творчого поступу, він продовжує багато працювати, будує нові плани, бере участь у мистецьких акціях. Однак всім задумам цієї талановитої непересічної людини не судилося зреалізуватись. 11 червня 1999 року художник передчасно пішов з життя. Похоронений на кладовищі в с. Гаразджа.

Зоя Навроцька

Література:

Волинь на зламі століть: Історія краю (1989-2000 рр.).– Луцьк: Вежа, 2001.– 692 с.

Про художника М. Гевелюка – с. 393, 394.

Гей В. Щасливі будні творчості // Мол. ленінець.– 1985.– 5 трав.

Гуменюк Н. Посмертна виставка робіт Миколи Гевелюка // Віче.– 1999.– 16 груд.

Чечелюк П. Спадщина митця: що з нею буде? // Високий замок.– 2000.– 25 лют.

У ці дні колись: художник Микола Гевелюк залишив у спадщині хвилюючі полотна // Волинь.– 2000.– 9 груд.

***

Гевелюк Микола Петрович // Мистецтво України: Біогр. довід.– К., 1997.– С. 145-146.

Гевелюк Микола Петрович // Митці України: Енцикл. довід.– К., 1992.– С. 153.

22 ГРУДНЯ

430 років від дня народження Галшки Гулевичівни (1575–1642) – однієї з засновниць Київського братства, громадської діячки

Галшка Гулевичівна, дочка волинського шляхтича Василя Федоровича Гулевича, народилася ймовірно в с. Затурці (нині Локачинського району Волинської області). Дата і рік її народження достовірно невідомі, вираховуються наближено: дата за документальною вказівкою про її іменинний день (9 грудня за старим стилем), рік – за точною датою шлюбу її батьків (1570) і її першого шлюбу (1594).

Батько Галшки був одружений тричі. Від першого шлюбу з невідомою нам жінкою він мав дочок Марію і Ганну, від другого у 1559 р. з Оленою Волчківною дітей не було, а від третього у 1570 р. з Настасією Патрикіївною народилося троє синів – Андрій, Михайло і Бенедикт та дочка Галшка.

Ім'я Галшка було в XVI-XVII століттях досить розповсюдженим серед українського жіноцтва. Воно є українською формою від старочеського імені Alzbeta, польського Helzbieta та імені Elisabettae в латиномовних документах. Видається невірним інтерпретувати ім'я Галшка як Галина, Ганна чи навіть Єлизавета, тим паче що Гулевичівна сама себе в документах іменувала Галшкою та ще, зрідка, Галжбитою.

Дитинство Галшки пройшло на Волині, в маєтках її батька, яких у володимирському і луцькому повітах у нього було значне число. Зокрема, повністю чи частково Василь Гулевич володів Затурцями, Шельвовим, Волицею, Любитовим, Качином, Личином, Твердинями, Липками, Довгим, Борисковичами, Несвічем. Василь Федорович займав високі виборні посади-володимирського підстарости (з 1565 р.), каптурового судді володимирського повіту (з 1574 р.), володимирського і луцького войського (1590–1601), а в 1589 р. обирався депутатом від Волинського воеводства на Люблінський

коронний трибунал. Як значний та заможний шляхтич дав своїй наймолодшій доньці добре виховання та ґрунтовну домашню освіту.

Перший шлюб Галшки з Христофором Потієм, сином Адама Потія (владики Іпатія, єпископа володимирського і берестейського) і княжни Ганни Федорівни Головні-Острожецької виявся нетривким. Швидко вона стала вдовою. Від цього шлюбу народилася дочка Катерина. Біля 1615 р. Галшка заручила Катерину з хорунжим оршанським Миколою Млечком і це стало предметом суперечки між дядьками дівчини по батькові і нею. На цей час Галшка була уже в другому шлюбі за мозирським маршалком Стефаном Лозкою, заможним київським шляхтичем. Після 1606 р. Галшка Гулевичівна Лозчина переїздить з Волині до Києва, де в подарунок отримує від чоловіка один із його будинків на Подолі. Цей район особливо постраждав від великої київської пожежі 1614 р. Саме в той час Галшка Гулевичівна прийняла вікопомне рішення про подарунок своєї кам'яниці з двором на Подолі і ще 10 тисяч польських злотих київській православній громаді для влаштування шпиталю, а також школи і монастиря: "дала, даруючи, записуючи і навічно фундуєчи добра свої власні ...". На основі цієї фундації постало київське православне Богоявленське братство. Ігуменом до братського монастиря Галшка запросила Ісайю Копинського, який згодом був обраний на київського митрополита.

В 1632 р. зусиллями нового митрополита Петра Могили київська братська школа була об'єднана зі школою киево-печерської лаври і саме цій новій шкільній установі судилося перерости в потужний освітній заклад зі статусом академії.

У 1618 р. Галшка Гулевичівна знову стала вдовою. Переїздить у Рожів на Київщині, в маєток свого покійного чоловіка, де, як свідчать архівні документи, ще якийсь час господарює.

Польські генеалоги називають чотирьох спільних дітей Галшки і Стефана Лозки. Це старший син Йозеф, який успадкував від батька титул мозирського маршалка; Міхал, "дідич Рожева"; дочки Регіна й Анастасія. Тільки про одного Михайла (Міхала) мати Галшка Василівна згадує в своєму заповіті (див. далі). Був уособленням людських протиріч. На відміну від матері вибрав інший християнський напрямок – католицизм. Не дивлячись на це, з усього видно що був улюбленим сином, жив спочатку при матері, яка відписала йому частину свого маєтку на Рожеві. Є дані, що був двічі одруженим. Родинне майно не примножував, а лише розпошував. Помер в 1648 р.

Останній період життя волинської шляхтички на сьогодні практично не представлений документами. 31 березня (за ст.ст.)

1642 р. на судовому засіданні луцького гродського уряду було прозвітовано про запис (таким чином, затвердження) в луцькій актовій книзі "тестаменту остатнее воли зощьлоє панее Гальшки Гулевичовьны Стефановое Ложчиное, маршалковое Мозырское". Цей документ в якійсь мірі дає можливість реконструювати життя Галшки Гулевичівни в 30-і роки XVII ст. Заповіт вона написала в Луцьку. Він датується 2 квітня 1641 року. Після смерті Гулевичівни її передсмертний документ для обліку в судових органах приніс у березні 1642 р. чернець луцького братського монастиря о. Теодор Заплатинський. Як правило, такого роду документи подавалися для запису не пізніше як через п'ятнадцять днів. Тому дату смерті шляхтички наближено визначають 15 або 16 березня 1642 р.

Для підпису тестаменту заповітником запрошувались свідки із родичів або близьких і шанованих особистих приятелів. Заповіт Галшки був підписаний володимирським підкоморієм Юрієм Пузиною, Іваном Козинським, Ігнатієм Броневичем і, як наголошено в документі, особисто запрошеним Гулевичівною Костянтином Ушаком Куликовським і Андрієм Гуляницьким. Цікаво, що усі згадані шляхтичі, крім А. Гуляницького, документально зафіксовані як братчики луцького Хрестовоздвиженського братства. Цей факт, як і щедрі пожертви на користь цього братства, про що заповідачка говорить в передсмертному слові, а тим паче її побажання бути похованою у братській церкві свідчать про найтісніші зв'язки Галшки Гулевичівни з найбільшою на Волині православною організацією.

Луцьким братським інституціям – церкві, монастирю і шпиталю, Гулевичівна відписала щедру пожертву в 450 злотих. Крім цього, луцькому чернчицькому монастирю і священникам чернчицькому і пречистенському також подарувала гроші. Згадує про борги перед єпископом православним Ісакієм Борисковичем і покійною на той час ігуменею жіночого киево-печерського монастиря княгинею Курчевичевою. Якись справи мала в Мозирі, тому що пише про ігумена мозирського і тамтешнього попа "пречистенського". В Могилеві у купця Карповича тримала у заставі срібло. Цікаво, що наприкінці свого життя Гулевичівна розпоряджається про свою власність на Київщині: село Дубище і корчми в Рожеві, які на той час перебували в оренді у "отця єпископа Луцького". Натомість в заповіті немає інформації про передачу синові Михайлові, якого назначила розпорядчим заповіту, якогось їй належного нерухомого майна (села, маєтку тощо). Це може означати, що все, чим володіла до того, на час написання документа або й раніше відписала своїм дітям чи ще комусь. Отже, не була прив'язана до одного місця проживання і вела рухливе життя. Останній рік провела в Луцьку.

Згідно заповіту Галшка Гулевичівна була похована в крипті луцького братської Хрестовоздвиженської церкви. В 2002 р. на стіні церкви волинській патріотці встановлена меморіальна дошка.

Олена Бірюліна

Література:

Бірюліна О. Рід Галшки Гулевичівни в історії села Затурці // Затурці в історії України та Волині: Матеріали наук.-практ. конф., приуроченої 500-й річниці першої писем. згадки про с. Затурці Локач. р-ну Волин. обл.– Луцьк, 2004.– С. 29-34.

Гайдай Л.І. Гулевичівна Єлизавета (Галшка) Василівна // Гайдай Л.І. Історія України в особах, термінах, назвах і поняттях: Навч. посіб.-коментар.– Луцьк, 2000.– С. 122-123.

Галшка (Єлизавета) Гулевичівна // Видатні постаті в історії України IX-XIX ст.: Короткі біогр. нариси, іст. та худож. портр.– К., 2002.– С. 100-102.

Галшка (Єлизавета) В.Г. // Провідники духовності України.– К., 2003.– С. 382-383.

Гулевичівна Галшка // Народжені Україною: Мемор. альм.– К., 2002.– Т. 1.– С. 506-507.

Гуртовий Г. Боярський рід Гулевичів в історії Затурець та інших міст і сіл Волині // Затурці в історії України та Волині: Матеріали наук.-практ. конф., приуроченої 500-й річниці першої писем. згадки про с. Затурці Локач. р-ну Волин. обл.– Луцьк, 2004.– С. 34-39.

Гуртовий Г. Волинянка козацького характеру // Волинь моя: Журн. Міжнар. громад. об-ня "Волин. братство".– К., 2002.– Вип. 2.– С. 71-75.

Кардаш Є.В. Гальшка Гулевичівна // Збірник учнівських і студентських робіт конкурсу імені Гальшки Гулевичівни.– Луцьк, 2003.– С. 24-30.

Левчанівська І. Гальшка Гулевичівна // Левчанівська І. Далеке і близьке.– Луцьк, 2000.– С. 83-86.

Новак О. Її славне ім'я житиме вічно... // Новак О. Християнство в Україні: Нариси.– Рівне, 2003.– С. 250-253.

Прокопчук І. Єлизавета Гулевичівна і Луцьке братство // "Роде наш красний...": Волинь у долях краян і людських документах.– Луцьк, 1999.– Т. 3.– С. 397-403.

Вербич В. Ставши найзнаменитішою в Києві, повернулася до Луцька // Сім'я і дім. Нар. трибуна.– 2004.– 2 верес.

Кушнір В. З когорти славетних дочок України // Селян. жит-тя.– 2003.– 15 листоп.

Лозки та Гулевичі в XV-XVII ст.: До 500-річчя Затурець // Се-
лян. життя.– 2003.– 15, 22, 29 листоп.; 20, 27 груд.; 2004.– 3 січ.

***

Гулевичівна // Довідник з історії України (А-Я).– К., 2001.–
С. 189-190.

Хижняк З.І. Гулевичівна Галшка // Хижняк З.І. Києво-Моги-
лянська академія в іменах XVII-XVIII ст.: Енцикл. вид.– К., 2001.–
С. 159-160.

23 ГРУДНЯ

70 років від дня народження І. І. Чернецького (1935) – українського поета

Іван Іванович Чернецький народився 1935 році у с.Злоєць на Холмщині. У дев'ятирічному віці разом з родиною змушений був покинути рідну оселю. У 1945 році сім'я опинилася в с.Білявці на Херсонщині. Там пішов до школи у перший клас, а закінчував освіту в Луцькому педінституті імені Лесі України. Вчителював на Одещині й Волині. Працював у Волинському краєзнавчому музеї та Луцькій міськраді. Але де б не перебував І. Чернецький, всюди його постійним супутником була хороша книга.

Перші вірші Івана Чернецького побачили світ ще у 1957 році зі сторінок газет, а потім літературного альманаху "Волинь" та колективної збірки "Яблуневий цвіт". Дебютував поет книжечкою "Заручини", що вийшла у 1965 році у видавництві "Каменярь". Далі були збірки "Двоколось" (1980); "Зірниця" (1985); "Переключ" (1988); "Сльоза" (1997); книга прози "Допишу завтра..." (2004).

У творах на історичну тематику поет показує своє розуміння і ставлення до історичних явищ і постатей. Це поезії "Сповідь Івана Сірка"; "Балада про татарські очі"; "Монолог Олександра Архипенка". Закоханий у красу рідного краю, Іван Чернецький з особливою любов'ю малює пейзажі волинської землі у творах "Розчісують дубам зелені гриви"; "Понад Світязем"; "Проводи зими" та багатьох інших. Кожен знайде у поезії Івана Чернецького і ніжну лірику, і вірші філософського звучання. Частенько у його ліричних строфах зблискують іскринки легкого гумору, іронії, які притаманні автору. Є в митця і твори, адресовані юним читачам: збірочки "Зелені хатинки" (1978); "Незрозумілий цей Ілько" (1989); "Читаночки" (1982); "Що повіз автомобіль" (1996).

Іван Чернецький-поет, прозаїк. Член НСПУ з 1981 року. Лауреат обласної літературно-мистецької премії ім. Агатангела Кримського 2000 року.

У Бориса Пастернака є слова: "У серці кожної людини є клапан, який відмикається лише поезією". Твори Івана Чернецького допомагають людям по-іншому подивитися на звичайні речі і дарують їм хороший настрій хороший настрій.

Олександр Пальоха

Література:

Чернецький І. Двоколос: Поезії.– Львів: Каменяр, 1980.– 79 с.
Чернецький І. Допишу завтра.: Проза.– Луцьк: Волин. обл. друк., 2004.– 80 с.

Чернецький І.І. Заручини: Поезії.– Львів: Каменяр, 1969.– 36 с.

Чернецький І.І. Зелені хатинки: Поезії.– К.: Веселка, 1978.– 12 с.

Чернецький І.І. Зірниці: Поезії.– Львів: Каменяр, 1985.– 70 с.

Чернецький І. Незрозумілий цей Ілько: Оповідання для дітей мол. шк. віку.– Львів: Каменяр, 1989.– 30 с.

Чернецький І. Переклик: Поезії.– К.: Рад. письменник, 1988.– 86 с.

Чернецький І. Подарунок для Іванки: Оповідання для дітей мол. та серед. шк. віку.– Луцьк: Надстир'я, 2001.– 42 с.

Чернецький І. Сльоза: Поезії.– Луцьк: Вежа, 1997.– 64 с.

Чернецький І. Читаночки.– Луцьк: Надстир'я, 1992.– 18 с.

Чернецький І. Що повіз автомобіль: Вірші.– Луцьк: Надстир'я, 1996.– 22 с.

Чернецький І. Утвердження // Щоб у слові не вигас вогонь: Сторінками творчості Василя Гея.– Луцьк, 2002.– С. 13-14.

Чернецький І. Як з нас робили дисидентів: Історія одного знімка // Шишко К. Пісня дощу: Вибране з неопублікованого: Поезії.– Луцьк, 2001.– С. 246-248.

Струцюк Й. Колодяжненський літературно-меморіальний музей Лесі Українки: Путівник / Й. Струцюк, І. Чернецький.– Львів: Каменяр, 1987.– 70 с.

***

Гей В. Іван Чернецький: "Хто ж я тут, добрі люди?" // Світязь: Літ. зб. Волин. орг. Спільки письменників України.– Луцьк, 1995.– Кн. 3.– С. 27-28.

Карабович Т. Мотив утраченого дитинства у творчості поетів порубіжжя // Науковий вісник ВДУ: Філолог. науки.– Луцьк, 2001.– № 9.– С. 214-218.

Ковальчук О.Г. Творчість І. Чернецького в школі // Література рідного краю: Зб. метод. матеріалів.– Луцьк, 2000.– С. 37-40.

Войтило К. Уроки красною письменства // Луцьк. замок.– 1999.– 9 груд.

Гуменюк Н. Нові лауреати обласних премій // Віче.– 1999.– 30 груд.

Іван Чернецький – з іменем Агатангела Кримського // Луцьк. замок.– 2000.– 6 січ.

Куцик О. Іван Чернецький // Досвіт. зоря.– 1998.– 20 серп.

Ликошинський О. Особлива музика простих поетових слів // Луцьк. замок.– 1999.– 16 груд.

Новосад О. "Усміхнена муза Івана Чернецького" // Аверс-прес.– 2003.– 27 берез.

Цюриць С. Спинилась мить погомоніти із поетом: Іванові Чернецькому – 65 // Луцьк. замок.– 2000.– 21 груд.

***

Іван Чернецький // Письменники Волині: (Члени Нац. Спілки письменників України).– Луцьк, 2003.– С. 33.

Іван Чернецький // Хто є хто на Волині: Наші земляки: Довід.-біогр. вид.– К., 2004.– Вип. 2.– С. 53.

27 ГРУДНЯ

70 років від дня народження П. Г. Шафети (1935–1996) – українського журналіста і публіциста

27 грудня 1935 року в селі Дубове, тепер Ковельського району, народився Полікарп Гервасійович Шафета. У 1954 році закінчив середню школу №3 імені Лесі Українки в місті Ковелі. По закінченні у 1959 році факультету журналістики Львівського державного університету імені Івана Франка працював літературним працівником редакції обласної газети "Радянська Волинь", пізніше – завідуючим відділом, заступником, першим заступником редактора. Усе життя Полікарп Гервасійович віддав газеті "Волинь". Чверть віку, з 1971 до 1996 року, він – беззмінний її редактор. Всі ці роки були часом плідних творчих пошуків, вдалих знахідок і відкриттів у журналістській галузі. Можна сказати, що на Волині він створив практичний університет журналістики, яким була редагована ним газета. У часи компартійної одноликоності газета мала своє творче обличчя, відзначалася критичним підходом і реалістичністю у висвітленні життя об-

ласті, вона стала наймасовішою і найпопулярнішою газетою нашого краю.

Полікарп Шафета був журналістом не лише за професією, а й за покликанням. Тривалий час керував обласною організацією Співки журналістів України, фактично визначав максимально високий рівень волинської журналістики. Мав високе звання заслуженого журналіста України. Був лауреатом республіканської премії імені Ярослава Галана. Нагороджений орденом "Знак Пошани".

Полікарп Гервасійович Шафета вирізнявся надзвичайною працездатністю і талантом. Сукупність цих рис давала можливість бути одночасно першокласним журналістом, редактором, політиком, громадським діячем, публіцистом, письменником. Крім щоденної кропіткої праці в редакції, Полікарп Шафета писав нариси та художньо-публіцистичні твори про складні для Волині події 30-50-х років ХХ століття. У його творчому доробку – "Люди і каїни" (1980), "Суд над карателями" (1981), "Болі людські" (1983), "Останні постріли" (1983), "Сроку давності не існує" (1984), "Волинь" (1983), "Суд пам'яті" (1985), "Чорний легіон" (1988), "Вчорашні рани" (1989), "Вбивство міністра Перацького" (1990) та інші.

27 листопада 1996 року на 61 році життя перестало битися серце Полікарпа Шафети. Він пішов з життя передчасно і нежданно, залишивши незакінченими багато справ, дві недописані книги. З іменем Полікарпа Шафети пов'язана ціла епоха у волинській журналістиці. Найкращою пам'яттю для талановитого журналіста є творчий рівень і позиція газети "Волинь" сьогодні. На Волині запроваджено обласну щорічну журналістську премію імені Полікарпа Шафети.

Тетяна Дудар

Література:

Шафета П. В Америці, в Кремлі і на Волині.– Луцьк, 1995.– 252 с.

Шафета П. Волинь.– К.: Т-во "Україна", 1983.– 47 с.

Шафета П.Г. Вчорашні рани: Політ. роман.– Львів: Каменяр, 1989.– 334 с.

Шафета П.Г. Люди і каїни: Нариси, статті, памфлети.– К.: Політвидав України, 1980.– 96 с.

Шафета П. Обком очима редактора: Докум. повість.– Луцьк, 1993.– 157 с.

Шафета П. Пістолет від Бандери: Політ. детектив.– Луцьк, 1994.–124 с.

Шафета П.Г. Строку давності не існує: Худож.-докум. повість.– К.: Молодь, 1984.– 174 с.

Шафета П.Г. Суд пам'яті.– К.: Політвидав України, 1985.– 229 с.

Шафета П.Г. Чорний легіон: Худож.-докум. нариси.– К.: Політвидав України, 1988.– 190 с.

Удахін П.П. Останні постріли: Докум. повість. / П.П. Удахін, П.Г. Шафета.– Львів: Каменярь, 1983.– 135 с.

***

Калитенко В. Поїзд рушив в далеку дорогу... // Ми – волинські журналісти.– Луцьк, 1999.– С. 189-194.

Він славно жив // Луцьк. замок.– 1996.– 6 груд.

Жарчинська О. І дні без тебе – то дні з тобою... // Вісник.– 1999.– 22 квіт.

Слово про Полікарпа Шафету – редактора, публіциста, людину // Волинь.– 1996.– 7 груд.

Філатенко А. Наша вдячна пам'ять: На могилі П. Шафети в с. Дубове відкрито пам'ятник // Волинь.– 1998.– 6 черв.

Хотимчук Є. Чверть століття редактором // Уряд. кур'єр.– 1995.– 30 груд.

Чечелюк П. Він не був плебеєм // Висок. замок плюс Волинь.– 2000.– 22 груд.

Шафета Г. Не пиши, не жди, не зови мене... // Вісник.– 2000.– 28 груд.

***

Павлюк І. Шафета Полікарп Гервасійович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енцикл. слов.– Львів, 2000.– Вип. 7.– С. 378.

Полікарп Шафета // Письменники Лесиноного краю: Літературознав. довід.– Луцьк, 1994.– С. 48-49.

920 РОКІВ

першої писемної згадки про місто Луцьк (1085)

Перша писемна згадка про місто Луцьк відноситься до 1085 року, коли "Ярослав оставивши матір свою і дружину свою в Луцьку, сам утік в Ляхи".* У цей період Луцьк став столицею Луцького князівства і типовим ранньофеодальним містом.

Про значимість міст того часу свідчить кількість літописних згадок про них, наявність дитинця і окольного града, розміри, кількість житлово-господарських споруд та речових знахідок міського типу, насамперед,

предметів ремесла. Луцьк згадується в літописах понад 30 разів. Місто мало площу 7 га, осередок міста знаходився на острові з трьох пагорбів, оточеному Стиром і Глушцем. Існує кілька версій щодо походження назви Луцьк. Одні дослідники вважають, що свою назву місто отримало від крутої луки, яку утворює річка Стир. Інші виводять назву Луцька від племені лучан, яке згадує Костянтин Багрянородний в X столітті.

На час згадки в літописі Луцьк мав типову територіальну структуру, яка включала в себе дитинець – осередок влади, власне місто-головний укріплений посад поряд з дитинцем – осередок економічного та культурного життя, посади-супутники та передмістя. Своєрідним центром міста того часу був дитинець, де розташовувались дерев'яний замок, адміністративні та храмові будівлі, жили князь з дружиною, його челядь, духівництво. Місто було добре укріпленим дерев'яно-земляним валом заввишки 0,5 і шириною 3-4 метри. Луцьк вищеназваного часу досліджували археологи М. Кучинко, М. Малевська, С. Терський, М. Говденко, М. Кучера.

Ознакою міста була, насамперед, наявність у ньому ремесел і торгівлі. Речі, знайдені археологами під час досліджень, свідчать, що в Луцьку були розвинуті металургійно-ковальське, ювелірне, деревообробне, костерізне та інші ремесла.

Так, про розвиток місцевого ювелірного ремесла свідчать численні вироби з міді, бронзи, срібла, окремі інструменти для їх виготовлення, залишки ювелірної майстерні в Луцьку.

Важливими ремеслами були прядіння і ткацтво. Керамічне виробництво Луцька представлене багатьма знахідками фрагментів кераміки, цілим посудом, облицювальною плиткою, залишками спеціалізованої майстерні і гончарної печі. У місті жваво йшла торгівля виробами місцевих ремісників.

Невід'ємною частиною життя мешканців Луцька була духовна культура, основною складовою якої є християнство. З ним пов'язане зведення в Луцьку церкви Іоанна Богослова (80-ті роки XII ст.), де виявлені фрескові розписи і графіті – надписи на кладці стіни нижньої частини храму.

В цей період Луцьк був одним із важливих міст держави під назвою Київська Русь. Літопис згадує луцького князя Ярослава Ізяславовича, який правив у той час (1085).

Наприкінці XII – початку XIV ст. місто входить до складу Галицько-Волинського князівства. Пізніше, впродовж багатьох століть, Луцьк живе повноцінним життям, насиченим багатьма важливими історичними подіями.

Нині в Луцьку проживає понад 200 тисяч чоловік. Столиця Волинського краю, поєднуючи в собі пам'ятки сивої давнини з сучас-

ним економічним і духовним потенціалом, впевнено крокує в майбутнє.

Тамара Садовнік

* ПС РЛ.– СПб, 1908.– Т.2.– С. 197.

Література:

Літопис Руський / Пер. з давньорус. Л.Є. Махновця; Відп. ред. О.В. Мишанич.– К.: Дніпро, 1989.– XVI.– 591 с.

Перша писемна згадка про м. Луцьк.– с. 1085.

Гаврилюк С. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX - початок XX ст.).– Луцьк: Вежа, 2002.– 531 с.

Луцьк – див. Географічний покажчик.

Денисюк В. Луцьк наш дорогий // Денисюк В. Волинь: Події. Факти. Цифри. Турист. маршрути.– Луцьк, 2003.– С. 27-53.

Дублянський А. Луцьк: Іст. нарис з передмовою автора й ілюстр.– Луцьк: ІНІЦІАЛ. 1996.– 32 с.

Колосок Б.В. Луцьк: Архіт.-іст. нарис / Б.В. Колосок, Р.Г. Метельницький.– К.: Будівельник, 1990.– 192 с.

Кривицький А.Ф. Формування і розвиток територіально-виробничого комплексу міста: (За матеріалами м. Луцька) / А.Ф. Кривицький. В.І. Павлов.– Луцьк, 1997.– 126 с.

Кучинко М. Волинська земля X – середина XIV ст.: археологія та історія.– Луцьк: Вежа, 2002.– 303 с.

Минуле і сучасне Волині: Літописні міста і середньовічна культура: Матеріали XIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф.– Луцьк: Надстир'я, 1998.– 134 с.

Михайлюк О.Г. Історія Луцька / О.Г. Михайлюк, І.В. Кічий.– Львів: Світ, 1991.– 192 с.

Мольчак Я.О. Луцьк: сучасний екологічний стан та проблеми / Я.О. Мольчак, В.О. Фесюк, О.Ф. Картава.– Луцьк: РВВ ЛДТУ, 2003.– 488 с.

Старий Луцьк: Наук.-інформ. зб.– Луцьк, 1998.– 174 с.

Троневиц П.О. Луцький замок.– Луцьк: КОГЕУС ДІКСОН, 2003.– 198 с.

Вербич В. Луцьк – столиця Європи? // Сім'я і дім. Нар. трибуна.– 2003.– 24 квіт.

Колосок Б. Давній Луцьк у працях зарубіжних сучасників // Київ. старовина.– 2000.– № 2.– С. 3-9.

[Луцьк] // Мер.– 2003.– № 5.– С. 1-120.

Луцьк: місто в тіні замку / Г. Шевчук, Я. Сенік, А. Бідзіля; ін. // А.С.С.– 2003.– № 2.– С. 16-19.

Мисюра Л. Луцьк: Події та люди крізь призму століть // Краєзнавство. Географія. Туризм.– 2000.– № 20.– С. 3.

Шостак А. Місто будівничих – вічне місто // Луцьк. замок.– 2002.– 11 лип.

***

Все про Луцьк: Інформ. довід.– Луцьк, 1995.– 152 с.

Луцьк // Екскурсійні маршрути Волині: Інформ. довід.– Луцьк, 2002.– С. 4-7.

Луцьк: Інформ.-турист. довід.– Луцьк: ТЗОВ "Краяни-Волинь", 2003.– 47 с.

730 РОКІВ першої писемної згадки про Полісся (1275)

"...Але Мстислав не прийшов був, – а він ішов був од [города] Копиля, пустошачи по Поліссі...", – так під 1275 роком в "Галицько-Волинському літописі", що є третьою частиною "Літопису Руського", вперше згадується Полісся. Ця згадка пов'язана з походом галицько-волинських князів Володимира, Лева і Мстислава проти литовського князя Тройдена, який постійно спустошив їхні землі.

Географічна енциклопедія України визначає Полісся як місцевість у зоні мішаних лісів, яка характеризується низовинним рельєфом. Українське Полісся займає більшу частину Волинської і Рівненської, частину Київської, Житомирської, Чернігівської і кілька районів Хмельницької областей.

Волинське Полісся лежить на заході Поліської низовини, у межиріччі Західного Бугу і Случі. Воно займає більшу частину (3/4 території) Волинської і північно-західні райони Рівненської областей.

Особливістю рельєфу цієї частини Волині є надзаплавні тераси, заплави річок, дюни, вали, бархани, а також моренні горби – наслідки діяльності льодовика. Завдяки значній кількості опадів та високому рівню ґрунтових вод на Поліссі багато річок, озер, боліт. Перлиною Полісся і всього волинського краю є найбільше карсто-ве озеро України Світязь, яке вражає своєю красою, вабить чистою водою, багатим рослинним і тваринним світом. Особливістю озера є те, що в нього не впадає жодна річка, а живиться воно підземними водами.

Ще з прадавніх часів поліський край славився багатствами своєї природи: лісом, звіриною, рибою, хутром, медом, грибами та ягодами. Люди поселилися на цих землях близько десяти тисяч

років тому. З тих пір Полісся було свідком багатьох трагічних і героїчних сторінок нашої історії. Поліський край дав світові плеяду визначних і прославлених талантів, кожен з яких, як Леся Українка, прагнув у своїх творах відобразити поліську природу, її красу і багатство.

Вікторія Білик

Література:

Літопис Руський / Пер. з давньорус. Л.Є. Махновця; Відп. ред. О.В. Мишанич.– К.: Дніпро, 1989.– XVI.– 591 с.

Згадка про Полісся – с. 429.

Бондаренко Г. Волинь і Волинське Полісся в історичній політичній географії // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина: Матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф.– Луцьк, 2004.– С. 11-14.

Бондаренко Г. Поняття Волинь і Полісся в історичних часі та просторі // Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині.– Луцьк, 2003.– Кн. 1.– С. 77-89.

Данилюк А. Народна архітектура Волинського Полісся.– Рівне: Волин. обереги, 2002.– 86 с.

Данилюк А.Г. Традиційна архітектура регіонів України: Полісся.– Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001.– 147 с.

Загальні питання історичного краєзнавства Волині та Полісся // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Край на межі тисячоліть: Матеріали X наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорторійську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000–2002 рр.– Луцьк, 2002.– С. 4-19.

Кирчів Р. Фольклор українського Полісся // Кирчів Р. Із фольклорних регіонів України: Нариси й статті.– Львів, 2002.– С. 214-262.

Ксендзук Е. Матеріали до бібліографії Волинського Полісся // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Край на межі тисячоліть: Матеріали X наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорторійську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000–2002 рр.– Луцьк, 2002.– С. 101-103.

Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права.– Луцьк, 2003.– Ч. 1, 2.

Минуле і сучасне Волині та Полісся: Народна культура – шлях до себе: Матеріали Волин. обл. наук.-етногр. конф.: Вип. 11.– Луцьк, 2003.– 140 с.: іл.

Природні ресурси, екологія та охорона здоров'я Полісся: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.: Вип. III.– Луцьк: Надстир'я, 2000.– 184 с.

Україна та глобальні процеси: географічний вимір: Зб. наук. праць. В 3-х т.– К.; Луцьк: Вежа, 2000.– Т. 1-3.

***

Полісся // Географічна енциклопедія України.– К., 1993.– Т. 3.– С. 56.

Полісся // Енциклопедія українознавства.– Львів, 1996.– Т. 6.– С. 2161-2182.

Полісся// Мала енциклопедія етнодержавознавства.– К., 1996.– С. 577.

560 РОКІВ першої згадки про місто Берестечко (1445)

Сучасне місто Берестечко виникло як передмістя древнього, великого міста-фортеці Перемиль. Згодом Берестечко стало окремим поселенням. Вперше воно згадується як село Берестки Перемильської волості у грамоті Великого князя Литовського Казимира Ягеллончика від 1 червня 1445 року.

Про походження назви міста існує чимало легенд. Але найбільш поширеною і, ймовірно, найточнішою є версія про те, що довкола Берестечка були великі ліси, в яких особливо багато росло берестів. Звідси й назва – Берестечко. В архівних документах XVI століття окрім назви Берестечко, зустрічаються інколи й інші назви: Берестовка, Берестечек, Бересточок.

До середини XVI століття Берестечко належало Боговітинам, які походили від давньоруських князів Крокотків. У 1544 році Федора Богушівна Боговитіна вийшла заміж за київського воєводу Фрідріха Глібовича Пронського. В придане за дружиною він отримав Берестечко.

7 липня 1547 року Великий князь Литовський, король Сигизмунд II Август надав князеві В.Г. Пронському привілей, за яким останньому дозволялося у його селі Берестечку закласти місто, проводити щотижневий торг та два ярмарки в рік і утримувати корчми. У 1559 році Берестечко отримало магдебурзьке право, у тексті якого зазначалося, що в поселенні вже є збудований замок. З цьо-

го часу Берестечко стало містом, але в ряді документів його називали містечком. Надання магдебурзького права сприяло економічному розвитку і зростанню кількості населення міста. На кінець XVI–початок XVII століття в Берестечку вже проживало понад 2300 чоловік. Склад населення був різноманітним: землевласники, городники, міщани, комірники, перекупники, ремісники. В той же час Берестечко являло собою один із найзначніших населених пунктів краю, про що свідчить проведене тут у 1573 році засідання сеймика по виборах на елекційний сейм.

Коли помер Фрідріх Пронський, місто знову перейшло у власність його дружини Федори. Згодом воно належало її синові Олександрові Пронському, стольнику Великого князя Литовського, луцького старости і троцького каштеляна. У 1595 році, перебуваючи в Римі, він прийняв римо-католицьку віру, а потім перейшов у кальвінізм. Після смерті О. Пронського у 1600 році, його дружина вдруге вийшла заміж за графа Андрія Лещинського, який теж був кальвіністом, і відкрив в Берестечку школу та бібліотеку. На час смерті Андрія Лещинського (1606 рік) місто стало великим осередком соцініанства – найбільш раціоналістичного напрямку в реформації – на Волині.

У 1765 році Берестечко перейшло у власність князів Замоївських. А починаючи з 1795 року і на початок XX століття місто належало Платерам, Бермінським, Вітославським і наостанок – Раціборовським.

Наприкінці XIX століття склад населення Берестечка значно змінився: різко зменшилася кількість населення, що займалося сільським господарством, натомість зросла кількість ремісників і найманих робітників. В містечку діяло декілька промислових підприємств, було дві церкви, костел, два будинки притулку, телеграф, аптека, лікарня, двокласова школа.

На рубежі XIX–XX століть посилюється зацікавленість дослідників історією Берестечка. Так, у 1896 році в містечку було знайдено срібний скарб, що складався з 98 польських і литовських монет XVII століття.

Найбільш героїчною сторінкою в історії містечка, яка принесла йому світову славу, є битва, що відбулася поблизу Берестечка 18-30 червня 1651 року між козацькими військами Богдана Хмельницького і армією польського короля Яна Казимира III. Через зраду татар козацькі війська були змушені відступити. Відступ побратимів прикривали 300 козаків, які всі до одного загинули на полі битви.

На початку XX століття все частіше поставало питання про необхідність вшанування пам'яті полеглих козаків. Нарешті, в

1910–1914 роках на місці битви було збудовано архітектурний комплекс "Козацькі могили", який у 1966 році став музеєм-заповідником, а з 1991 року – Державним історико-меморіальним заповідником "Поле Берестецької битви".

Більш як за півтисячолітню історію свого існування Берестечко пережило багато трагічних і визначних подій. Древнє місто – одне з небагатьох, яке може пишатися такою славною історією. Берестечко, як і поле Берестецької битви, стало символом героїзму, незламності духу наших далеких предків; джерелом відродження українського народу. Адже щорічно ці місця відвідують тисячі людей, щоб вшанувати пам'ять полеглих за незалежність України козаків.

Вікторія Білик

Література:

Грушевський М. Історія України-Руси. Т. IX. Роки 1650–1654.– К.: Наук. думка, 1996.– 880 с.

Про Берестечко – с. 257-320.

Гуртовий Г. Берестечко: подвиг і трагедія // Гуртовий Г. Волинь – край козацький: Іст.-краєзн. нариси.– Луцьк, 2000.– С. 153-176.

Історична перлина Волині: Берестечко.– Луцьк: Надстир'я, 1995.– 12 с.

Коваль А.П. Знайомі незнайомці: Походження назв поселень України.– К.: Либідь, 2001.– 302 с.

Про Берестечко – с. 71.

Національний пантеон "Козацькі могили": Іст.-краєзн. нарис / В. Рожко, В. Пришляк, П. Лотоцький та ін.– Луцьк: Медіа, 2003.– 544 с.

Ревуцький С. Археологічні джерела до історії міста Берестечка // Збірник наукових статей "Волинського історичного молодіжного товариства".– Луцьк, 1996.– Вип. 1.– С. 43-48.

Чучман Л. Берестечко: Іст.-краєзн. нарис.– Луцьк: Надстир'я, 1997.– 72 с.

Влашинець Л. Берестечко зазирає у майбутнє // Горохів. вісн.– 2001.– 3 берез.

Качковський Л. Берестечко – водорозділ між середніми віками і новою історією // День.– 2001.– 22, 23 черв.

Лагановський Л. Берестечко: Етюди про місто // Уряд. кур'єр.– 2003.– 26 квіт.

Ланівець О. Берестечко готується до ювілею // Досвіт. зоря.– 2001.– 14 черв.

Левчук З. Світ вклоняється нашому Берестечку // Горохів. вісн.– 2004.– 1 трав.

Смаль О. "Круг містечка Берестечка" // Дзеркало тижня.– 2004.– 14 лют.

Філатенко А. Чому не бережемо древнього Берестечка? // Волинь.– 2001.– 14, 16 серп.

Хмелярська Л. Історичні пам'ятки Берестечка // Історія України.– 2000.– № 14.– С. 10-41.

Якименко М. Наша слава – Берестечко: Минає 555 років з часу першої згадки про місто Берестечко // Епіцентр.– 2000.– 6 квіт.– С. 2.

***

Берестечко // Енциклопедія українознавства.– Львів, 1993.– Т. 1.– С. 112.

Берестечко // Екскурсійні маршрути Волині: Інформ. довід.– Луцьк, 2002.– С. 18.

Цинкаловський О. Берестечко // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (Краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 року).– Вінніпег, 1984.– Т. 1.– С. 87-90.

530 РОКІВ

від часу спорудження Троїцької церкви в с. Зимне, тепер Володимир-Волинського району (1465–1475)

Свято-Троїцька печерна церква – один з храмів Зимненського Святогорського монастиря знаходиться на північному, зверненому до Володимира схилі гори за межами монастирського двору на північ від Успенської церкви. Коли побудована перша Свято-Троїцька церква – невідомо. За церковними переказами окремі її будівлі спорудив сам князь Володимир Великий. Свято-Троїцька церква примикає до печер, звідки й назва церкви – печерна.

Церква є пам'яткою архітектури, включена до Державного реєстру національного культурного надбання. Це невелика безстовпна в плані однонавна споруда з півкруглою апсидою на сході і невеличким виступом на півдні. Нава і апсида перекриті куполами з підвищенням – скуп'єю. Вони лежать на зімкнутих зрізаних склепіннях – своєрідно трансформованій в камені дерев'яній конструкції залому.

З кінця XVIII століття церква використовувалась як каплиця. Під час ремонтів 1860–1868 і 1876 років церква була значною мірою перебудована. Храм одержав значні пошкодження у роки Другої світової війни і був відбудований у 1950-ті роки.

Під Успенською церквою знаходились кам'яні склепи, де були

поховані церковні діячі та представники православної волинської знаті, князів Чарторийських, Четвертинських та інших.

Євгенія Ковальчук

Література:

Державний реєстр національного культурного надбання: (пам'ятки містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України: історія та культура.– 1999.– № 2-3.– С. 48.

Гаврилук С. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляштя (XIX–початок XX ст.).– Луцьк: Вежа, 2002.– 531 с.

Про Троїцьку церкву – с. 311.

Дзюба О. Літопис найважливіших подій культурного життя в Україні (X–середина XVII ст.): Посіб.-довід. / О. Дзюба, Г. Павленко.– К.: Арт Ек, 1998.– 200 с.

Про Троїцьку церкву – с. 105.

З історії української реставрації: Дод. до щорічника "Архітектурна спадщина України" / За ред. д-ра мистецтвознавства В. Тимофієнка.– К.: Українознавство, 1996.– 276 с.

Про Троїцьку церкву – с. 80-81.

Пам'ятки архітектури та містобудування України: Довід. Держ. реєстру нац. культ. надбання.– К.: Техніка, 2000.– 664 с.: іл.

Про Троїцьку церкву – с. 81,93.

Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник.– К.: Наук. думка, 1987.– 736 с.

Про Троїцьку церкву – с. 68.

Рожко В. Православні монастирі Волині і Полісся.– Луцьк: Медіа, 2000.– 692 с.

Про Троїцьку церкву – с. 66.

Троїцька церква // Храми України.– К., 2000.– С. 101.

Троицкая церковь, 1465-1475 гг. // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР.– К., 1985.– Т. 2.– С. 62.

Жарчинська О. Зимненському монастирю – 1000 років // Вісник.– 2001.– 20 верес.

510 РОКІВ

від часу спорудження Успенського храму

Зимненського Святогорського Печерського монастиря (1495)

Успенський собор з печерами Зимненського Святогорського монастиря був побудований у 1495–1550 роках. Храм збудований князем Федором Михайловичем Чарторийським. Успенський собор занесений до Державного реєстру національного культурного

надбання і є пам'яткою містобудування та архітектури національного значення. Споруда великих розмірів, кам'яна, розміщена на високому березі ріки Луги. За даними церковно-історичного опису 1828 року собор споруджено в 1495 році, що відповідає його архітектурному стилю і способу будівництва.

Археологічні дослідження храму, проведені ще у 1886 році професором В. Праховим, засвідчили, що цегла, з якої він збудований, за розміром, кольором і вимісом тотожна з цеглою башти і стін XV-XVIII століть, що оточують церковний двір. За переказами церква була споруджена на місці більш давнього храму, збудованого в 1001 році князем Володимиром для древнього Святогорського православного монастиря.

За володимир-волинського старости Михайла Чацького, якому належали землі поблизу монастиря, Успенська церква неодноразово перебудовувалася. У 1724 році вона набуває вигляду, близького до католицького костелу. Були розібрані дві башти на сході, а на заході споруджено атік з фронтоном. У 1898–1900 роках була проведена реконструкція храму по проекту російського архітектора Н.П. Козлова. Значних пошкоджень собор зазнав у роки Першої і Другої світових воєн. У 1943 році були зруйновані купол і значна частина даху.

В архітектурному плані пам'ятка має прямокутний об'єм, до якого на північному сході примикає двохярусна башта, а на сході-збережена частина апсиди. По характеру планування це тринавна базиліка з більш широкою центральною навою. Зовнішній декор храму досить стриманий. В кінці XIX – на початку XX ст. з'явилися наличники навкруг вікон і візерункова кладка тамбуру перед західним входом. З північного сходу в об'єм церкви вмурована чотирикутна башта. На північ від церкви біля підніжжя земляної тераси в товщі стінки є вхід в печери, де розміщена невелика за розміром Варлаамівська церква.

Євгенія Ковальчук

Література:

Державний реєстр національного культурного надбання: (Пам'ятки містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України: історія та культура.– 1999.– № 2-3.– С. 48.

Гаврилук С. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок XX ст.).– Луцьк: Вежа, 2002.– 531 с.

Про Успенський храм – с. 310-311.

Дзюба О. Літопис найважливіших подій культурного життя в Україні (X – середина XVII ст.): Посіб.-довід. / О. Дзюба, Г. Павленко.– К.: Арт Ек, 1998.– 200 с.

Про Успенський храм – с. 106.

Експурсійні маршрути Волині: Інформ. довід.– Луцьк: Ініціал, 2002.– 22 с.

Про Успенський храм – с. 17.

З історії української реставрації: Додаток до щорічника "Архітектурна спадщина України" / За ред. д-ра мистецтвознавства В. Тимофієнка.– К.: Українознавство, 1996.– 276 с.

Про Успенський храм – с. 76.

Історія української архітектури.– К.: Техніка, 2003.– 472 с.: іл.

Про Успенський храм Зимненського Святогорського печерського монастиря – с. 133.

Пам'ятки архітектури та містобудування України: Довід. Держ. реєстру нац. культ. надбаня.– К.: Техніка, 2000.– 664 с.: іл.

Про Успенський храм – с. 81, 92.

Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник.– К.: Наук. думка, 1987.– 736 с.

Про Успенський храм – с. 68.

Рожко В. Православні монастирі Волині і Полісся.– Луцьк: Медіа, 2000.– 692 с.

Про Успенський храм – с. 65-66.

Успенская церковь с пещерами, 1495, 1550 гг. // Памятники градостроительства и архитектура Украинской ССР.– К., 1985.– Т. 2.– С. 60.

Успенський Собор Святогірського Успенського монастиря // Храми України.– К., 2000.– С. 94.

Храми Волині: Фотозбірник / Упоряд. Л.Бабич.– Луцьк: Вісник і Ко, 2002.– 154 с.

Свято-Успенський собор – с. 141.

Жарчинська О. Зимненському монастирю – 1000 років // Вісник.– 2001.– 20 верес.

460 РОКІВ

першої писемної згадки про смт Іваничі (1545)

13-15 жовтня 1995 р. селище міського типу Іваничі урочисто відзначило своє 450-річчя. На честь цього ювілею було відкрито пам'ятний знак.

Археологічні знахідки говорять про значно тривалішу історію поселення людини на місці сучасних Іванич. У 1925 році було викопано великий скарб крем'яного знаряддя періоду неоліту. На околиці селища знайдено крем'яні ножі, кам'яну сокиру, посуд, що свідчать про існування там поселення доби бронзи (II тис. до н.е.).

Історія власне Іванич розпочинається з 1545 року, часу першої писемної згадки. В люстрації Володимирського замку зазначається, що власник села Іваницький стягував з проїжджих мито по одному грошу з підводи. За легендою, перший власник Іванич – Іларіон Васильович Іваницький побудував на Княжій горі Благовіщенську церкву, в якій і був похований. Від імені власника, очевидно, і пішла назва селища, котре раніше, також за переказами, мало назву Орел.

У 1569 році Іваничі Володимирського повіту Прицької волості з-під влади Великого князівства Литовського потрапили під владу Речі Посполитої. У 1629 році маєтностями на території села володіли Гаврило, Матіяш та Ян Іваницькі. Населення краю не обійшли стороною козацько-селянські війни, на околиці селища є козацька могила.

У 1795 році Іваничі переходять до Росії. У 1796 році тут налічувалося 79 димів (441 мешканець). У 1855 році поміщик Людовик Іваницький продав одну частину Іванич графині М. Чацькій, другу – поміщиці В. Цешковській. У 1848 році були встановлені інвентарні правила землекористування, а після реформи 1861 року – в 1866 році, склали викупні акти на землю. У XIX столітті великим землевласником на сільських землях залишалась церква (58 десятин землі). На початку XX століття в Іваничах було більше 150 дворів і понад 1000 мешканців, існували муровані забудови, фільварок (проданий чеським колоністам, які організували взірцеве господарство), 2 млини, крамниця. У 1899 році в Іваничах було відкрито приходську школу.

У роки Першої світової війни, за 42 дні залізничний батальйон російської армії збудував залізницю Володимир-Волинський – Сокаль через Іваничі. Залізничну станцію в селищі генерал Брусилів назвав Орельськом. Значних руйнувань Іваничі зазнали влітку 1915 року. Пережили австро-німецьку окупацію. Німці спорудили в Іваничах лісопильний завод. Важким було становище населення в роки національно-визвольних змагань. У травні 1919 року 13-а сотня 5-ої Сокальської бригади УГА обороняла станцію і село Іваничі від військ польського генерала Ю. Галлера. У серпні 2001 року в

містечку було відкрито пам'ятник бійцям цієї сотні. На початку серпня 1920 року селище взяла Червона Армія. У середині вересня його захопили поляки. За Ризьким миром 1921 року воно залишилося під Польщею. Малоземелля, світова економічна криза спричинили серед населення еміграційні процеси (виїжджали до країн Латинської Америки, Канади...). У 1929 року в Іваничах виник осередок КПЗУ.

20 вересня 1939 року до селища вступила Червона армія. А 23 червня 1941 року Іваничі були окуповані німцями. 27 червня 1941 року в небі над селищем здійснив свій подвиг екіпаж лейтенанта Д.З. Тарасова. Під час окупації німці розстріляли 22 селян, 20 вивезли до Німеччини. 20 липня 1944 року війська 3-ї армії 1-го Українського фронту визволили Іваничі. Розпочалась відбудова народного господарства, а з нею колективізація, націоналізація, індустріалізація та інші, ініційовані радянською владою процеси.

Під час війни м.Порицьк вщент зруйнували, тому районні установи та організації розмістили в Іваничах. Указом Президії Верховної Ради УРСР від 7 червня 1946 року колишній Порицький район було перейменовано на Іваничівський. У 1956 році в Іваничах почав функціонувати перший на Волині цукровий завод. У 1984 році тут свій подвиг здійснив вчитель військової підготовки місцевої школи Ю.М. Лелюков, врятувавши від вибуху гранати 26 юнаків та дівчат.

Згідно перепису 2001 року в Іваничах проживало 7007 чоловік (в районі – 36050), з яких близько 4000 перебували у працездатному віці, а близько 900 мали повну вищу освіту. Багато мешканців райцентру досягли вагомих здобутків у своїх галузях діяльності. Зараз містечко живе своїм врівноваженим життям, потребуючи вливання свіжих сил, насамперед у економіку.

У 1992 році тут було освячено могилу-курган воякам УПА, закатованим НКВС. Складність відносин у воєнні роки на Волині (радянське, національне українське, польське, партизанське підпілля) вилилась у трагедію. У 2003 році у с. Павлівка Іваничівського району було відкрито пам'ятник польсько-українському примиренню.

Василь Баран

Література:

Бондаренко Г.В. З історії назв районних центрів, міст і селищ міського типу Волинської області / Г.В. Бондаренко, В.В. Кихтюк // Педагогічний пошук.– Луцьк, 1999.– № 1 (21).– С. 77.

Денисюк В. Волинь: Події. Факти. Цифри. Турист. маршрути.

– 3-є вид. – Луцьк: Надстир'я, 2003. – 112 с.

Про Іваничі – с. 71.

Кихтюк В. До історії виникнення назв міст і сіл Іваничівського району // *Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: Матеріали ІХ наук. іст.-краєзн. міжнар. конф.* – Луцьк, 1998. – С. 12.

Михайлюк О.Г. Іваничі / О.Г. Михайлюк, А.І. Турос, Н.І. Хмара // *Історія міст і сіл Української РСР: Волинська область.* – К., 1970. – С. 212-223.

Витрищук А. Козацька могила за Іваничами // *Волинь.* – 2000. – 29 лип.

Витрищук А. Легенда про "Кривавий Луг" // *Волинь.* – 2001. – 13 верес.

Знайомтесь: Хоругва, герб і печатка Іванич // *Колос.* – 1995. – 20 жовт.

І у нас були свої Крути // *Досвіт. зоря.* – 2001. – 23 серп.

Криштальський А. Селищу Іваничі - 450 років // *Нар. трибуна.* – 1995. – 24 берез.

Легенди нашого краю // *Колос.* – 1995. – 13 жовт.

Усик В. З давнини до сучасності: Короткий нарис 450-річної історії Іванич // *Колос.* – 1995. – 20, 24, 27, 31 січ.; 3 лют.

***

Іваничі // *Географічна енциклопедія України.* – К., 1990. – Т. 2. – С. 64.

Іваничі // *Енциклопедія українознавства.* – Львів, 1994. – Т. 3. – С. 853.

Іваничі // *УРЕ.* 2-е вид. – К., 1979. – Т. 4. – С. 320.

Цинкаловський О. Іваничі // *Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (Краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.).* – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 472-473.

380 РОКІВ від часу виходу першої друкованої книги на Волині (1625)

Перебування на Волині мандрівних друкарів Павла Домжив-Лютковича-Телиці та Сильвестра носила на собі відбиток просвітельської діяльності. Про це свідчили і назви їх книжок, і вихід у 1625 році у родовому гнізді славетних українських князів Четвертинських друкованої "Псалтирі". Беззаперечно, цій події сприяв і відомий захисник православ'я князь Стефан Четвертинський.

Не випадковим був і вибір тематики книги. Псалтир або Книга псалмів – одна з біблійних книг Старого Заповіту. Книга складається із 151 пісні чи псалма і є своєрідною поетичною збіркою. Псалтир вже досить рано стала богослужбовою книгою і від євреїв перейшла у вжиток до християн. Псалтир читається при кожній ранковій та вечірній службах так, що прочитується за тиждень уся. Як важлива книга християн вона була перекладена на слов'янську мову, за свідченням Нестора-літописця, ще Св.Кирилом і Мефодієм, і з того часу стала найулюбленішою книгою українського читача. Вперше серед слов'ян вона була надрукована давньоукраїнською мовою Швайпольтом Фіолем у Кракові 1491 року.

За Псалтирем також відбувалося навчання у школі від часів Київської Русі аж до початку XX століття. Людина XI–XVI ст., що вивчила Псалтир, вважалася грамотною. Книга псалмів була не тільки настольною, яку тримали вдома, але й супроводжувала свого власника постійно у мандрах. На цей звичай вказує і назва ще однієї друкованої Псалтирі слов'янською мовою Франциска Скорини (Вільно, 1525), що названа друкарем "подорожньою книжицею".

Читанням і співанням Псалтирі у монастирському житті займалися безперервно. У житті мирян до читання цієї книги вдавалися у всіх надзвичайних випадках: читали псалми над хворими, померлими, використовували як гадальну книгу. Літопис Нестора, твори Феодосія Печерського, митрополита Іларіона, Володимира Мономаха, українських авторів полемічних трактатів кінця XVI–початку XVII ст. часто цитують Псалтир. А тому видання цієї книги на Волині було досить важливою справою: вона сприяла освіті, просвітництву, обслуговувала повсякденні нужди мирської людини. До того ж, як популярна книга, мала забезпечити і фінансове існування мандрівної друкарні. Про ієродиякона Сильвестра відомостей збереглося обмаль, на відміну від Павла Лютковича-Телиці (бл.1570–1634). Відомий він також як письменник-полеміст, перекладач. Був знайомий і приятелював з Іваном Вишенським, про що свідчить зроблений ним запис на рукописному кодексі "Книга Іоанна Златоустого", подарованому бібліотеці Луцького братства.

Народився Павло Домжив Люткович-Телиця, ймовірно, на Львівщині, навчався в Острозі, у ченці постригся в Києво-Печерській лаврі. У 1611 році він стає ігуменом Петропавлівського монастиря у Мінську, активно співпрацює з Віленським православному братством, готує до друку "Тренос" Мелетія Смотрицького. Пізніше засновує власну друкарню і разом із Сильвестром друкує в Угорцях на Львівщині "Собрание вкратце словес от божественнаго писанія" (1618), "Апостоли і євангелія чрез все неділі і

праздники...” (1620), ”Казань” (1622). В останній книзі друкарі вказали про свій відхід із Угорець на Волинь у зв’язку з татарським нападом.

1625 року друкарі видають Псалтир у Четверті. У книзі присутня присвята Григорію Четвертинському, але сприяє її виданню, безперечно, і князь Стефан Четвертинський (1577-1660) – значима і відома постать в історії України першої половини XVII ст. Він і репрезентант інтересів православного населення Речі Посполитої в сеймі та перед королем, і член Луцького Хрестовоздвиженського братства, і своєрідний посол від польського уряду до запорозьких козаків, військовий полководець, ”Нестор і голова” волинської шляхти. На його кошти у Боровичах (Новій Четвертні), в урочищі Тумин зводиться православний монастир. Наприкінці ж життя, під час визвольної війни українського народу, князь переходить на бік козацтва, його підтримують українські гетьмани Іван Виговський та Павло Тетеря.

1628 року мандрівні друкарі оселяються у Луцьку, де публікують збірку віршів ”Лямент” пам’яті настоятеля братської церкви Івана Вагилевича. Це перша відома друкована книга у Луцьку.

1629 році П. Люткович став ігуменом невеликого монастиря в с. Чорній (поблизу Гоці на Рівненщині), де надрукував того ж року Часослов і переклад з польської книжки Станіслава Решки ”Діалог або розмова чоловіка хорога або умираючого з духом”.

У 1630 році Павло Домжив Люткович-Телиця заповів свою друкарню Чорненському монастиреві, зокрема ієромонаху Сильвестру, який вирішив передати її Луцькому братському монастирю. По смерті П. Лютковича (1634), всупереч опору власника села Чорної Дмитра Урсула Рудецького, друкарське обладнання було перевезено до Луцька.

Унікальність четвертинської Псалтирі 1625 року базується ще й на її рідкості – наявності лише двох відомих нині примірників цієї книги, що зберігаються у Державній публічній бібліотеці Російської Федерації (колишня – імені Леніна) та Державній публічній бібліотеці Російської Федерації ім. М.Є. Салтикова-Щедріна.

Олексій Златогорський

Література:

Карпінський В.С. Друкарня Павла Лютковича Телиці // Карпінський В.С. Зародження і розвиток друкарства на Волині.– Луцьк, 1997.– С. 60-73.

Карпінський В.С. Книгодрукування в історії середньовічної

Волині // Минуле і сучасне Волині: Літописні міста і середньовічна культура: Матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф.– Луцьк, 1998.– С. 111-113.

Кралюк П.М. Діяльність першодрукаря Павла Домжив-Лютковича-Телиці на Волині // Минуле і сучасне Волині. Краєзнавство: історія, здобутки, перспективи: Тези доп. та повідомл. II регіон "Велика Волинь" і VI обл. іст.-краєзн. конф.– Луцьк, 1992.– С. 78.

Огієнко І.І. Друкарство на Волині // Огієнко І.І. Історія Українського друкарства.– К., 1994.– С. 184-253.

Колосова В. Українські мандрівні друкарні (в розвиток досліджень С.І. Маслова) // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.– К., 2003.– Вип. 10.– С. 37-41.

Тараджук Н. Книгодрукування в Четвертні // Досвіт. зоря.– 2004.– 19 серп.

250 РОКІВ від часу завершення будівництва Троїцького кафедрального собору (козелу монастиря бернардинів) у м. Луцьку (1755)

Троїцький кафедральний собор був побудований в 1752–1755 роках за проектом архітектора Павла Гіжицького в стилі пізнього барокко. Собор є пам'яткою архітектури національного значення, занесений до Державного реєстру національного культурного надбання під охоронним номером 76. Монастир бернардинів розташувався при в'їзді в місто Луцьк, з боку передмістя Вульки. Комплекс монастиря побудований у 1752–1789 роках, складався власне з козелу та 2-поверхового будинку келій і службових приміщень, які зі сходу півкільцем охоплюють костел.

Костел – цегляна споруда, трьохнавна восьмистовпна базиліка з трьома поздовжніми і одною поперечною навою та нартексом, з транепептом і куполом. Нави перекриті хрестовими склепіннями.

В 1876–1879 роках костел був реконструйований за проектом архітектора Раструхавнова. Було зведено купол над центральною частиною храму. На західному фасаді, над нартексом споруджено одноярусну дзвіницю. Частково було змінено зовнішній і внутрішній декор. В 1905 році храм зсередини розписав чеський майстер Ф. Паралаяк. В 1960-х роках окремі розписи були зроблені художницею з Острога Лідією Спаською .

До наших днів збереглося внутрішнє убранство храму XIX

століття з іконостасом, виготовленим українськими майстрами. В бічному вівтарі знаходиться іконостас з Луцької Хрестовоздвиженської (Братської) церкви, перенесений сюди в кінці XIX століття. В 1904 році вхід на територію собору прикрасився кованою брамою високохудожньої роботи. З серпня 1992 року Троїцький собор знаходиться в користуванні релігійної громади Української православної церкви Київського патріархату.

Євгенія Ковальчук

Література:

Колосок Б.В. Архітектура Луцька періоду барокко // Українське барокко та європейський контекст.– К., 1991.– С. 30-44.

Колосок Б. Бернардинський монастир // Пам'ятки архітектури та містобудування України: Довід. Держ. реєстру нац. культ. надбання.– К., 2000.– С. 84-85.

Колосок Б.В. До реконструкції кафедрального костюлу Св. Трійці у Луцьку // Історія України: Маловідомі імена, події, факти: (36. статей).– К., 1999.– Вип. 8.– С. 120-126.

Колосок Б.В. Луцьк: Архіт.-іст. нарис / Б.В. Колосок, Р.Г. Метельницький.– К.: Будівельник, 1990.– 192 с.

Про монастир бернардинів – с. 108-109.

Колосок Б.В. Собор Святої Трійці // Колосок Б.В. Православні святині Луцька.– К., 2003.– С. 181-202.

Рожко В. Православні монастирі Волині і Полісся: Іст.-краєзн. нарис.– Луцьк: Медіа, 2000.– 692 с.

Про Свято-Троїцький собор – с. 15.

Троїцький кафедральний собор // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР.– К., 1985.– Т. 2.– С. 44-45.

Гнатюк А. Свято-Троїцький собор у Луцьку // Епіцентр.– 2000.– 15 черв.

Колосок Б. Історіографія комплексу Луцького бернардинського монастиря // Київ. старовина.– 2002.– № 3.– С. 60-71.

Колосок Б. Історія спорудження Луцького бернардинського монастиря за архівними джерелами // Київ. старовина.– 2002.– №4.– С. 30-39.

Кручина А. Святотроїцький кафедральний собор // Волинь.– 1991.– № 1.– С. 38-39.

Кучерепа М. Про що сперечались історики // Волинь.– 1992.– 20 жовт.

Лис С. Головний храм Луцька: З історії спорудження і перебування Свято-Троїцького кафедрального собору // Волинь.– 1999.– 6 квіт.

225 РОКІВ
від часу спорудження Миколаївської церкви
у м. Володимирі-Волинському (1780)

Свято-Миколаївська церква у місті Володимирі-Волинському побудована у 1780 році. Є пам'яткою архітектури національного значення, занесена до Державного реєстру національного культурного надбання під охоронним номером 1011. Це вид невеликого мурованого храму періоду раннього класицизму на Волині. Храм як соборна церква в ім'я Святителя Миколая був перебудований з уніатської каплиці Йосафата Кунцевича 1780 року згідно указу Волинської духовної Консисторії від 8 квітня 1798 року. Каплиця побудована протоархімандритом василіан і ректором уніатської Володимирської колегії, пізніше Холмським уніатським єпископом Порфирієм Скорбек-Важинським в 1780 році на честь відомого поборника унії Йосафата Кунцевича недалеко від місця, де в 1580 році в сім'ї міщанина Гавриїла Кунцевича народився син Йосафат, в майбутньому уніатський архієпископ. У 1800 році каплиця була передана для служіння православному духовенству замість дерев'яної П'ятиницької соборної церкви, яка зруйнувалася. Церковний дослідник Микола Теодорович дає опис церкви на кінець ХІХ століття: "Церковь каменная, с отдельною деревянною колокольнею. Купол на церкви один – крыт жезтью, а остальная крыша гонтовая. Внутренняя вместимость церкви вместе с алтарною частью имеет всего около 14 кв. сажень. Утварью и ризницею церковь бедна. Причт: настоятель-протоиерей, священник, диакон, псаломщик, пономарь и просфорня – с жалованьем всем вместе 1286 руб. 76 коп."

Це кам'яний однефний храм з нартексом і прямокутним вівтарним об'ємом. Перекритий хрещатим склепіннями. Коник даху нави і вівтаря вінчають дерев'яні главки – два восьмики на четверику (ХІХ ст.). Віконні проїми перекриті лучковими арками. Головний фасад увінчаний фронтоном. Нині Свято-Миколаївська церква є діючою і знаходиться в користуванні релігійної громади Української православної церкви.

Євгенія Ковальчук

Література:

Кучинко М. Історія міста Володимира-Волинського з найдавніших часів до середини ХХ ст. (у світлі соціотопографії) / М.

Кучинко, Г. Охріменко, В. Петрович.– Луцьк: Волин. обл. друк., 2004.– 260 с.

Про Миколаївську церкву – с. 176-177.

Лесик О.В. Пам'ятки архітектури м. Володимира-Волинського // Минуле і сучасне Волині: Тези доп. та повідомл. II-ї Волин. іст.-краєзн. конф.– Луцьк, 1988. Ч. II.– С. 50-52.

Николаевская церковь, 1780 г. // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР.– К., 1985.– Т. 2.– С. 57.

Свято-Миколаївський храм // Храми Волині: Фотозбірник.– Луцьк, 2004.– С. 19.

Цинкаловський О. Володимир // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (Краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 року).– Вінніпег, 1984.– Т. 2.– С. 222-249.

Миколаївська церква – с. 247.

Лис В. Подих тисячоліття: Екскурсія іст. пам'ятками і місцями древнього Володимира-Волинського // Волинь.– 1999.– 13 серп.

30 РОКІВ

народному самодіяльному ансамблю бального танцю "Юність" (1975)

Історія бального танцю в місті Луцьку започатковується в кінці 60-х років ХХ століття, коли тут працювала хореографічна студія, педагоги якої виховали не одне покоління чудових танцюристів. У 1975 році ентузіасти студії звернулися до сучасного бального танцю, який синтезував новітню мелодійну ритмічну музику й нове мистецтво танцю. Організатором нового колективу став Григорій Матвійович Курица. Спочатку це об'єднання носило назву студії сучасного бального танцю. Підготовлені в студії пари виборювали призові місця на конкурсах бального танцю, які проводилися в містах України, Молдови, Росії, Прибалтики. Вже 1978 рік приніс студійцям Луцького міського Будинку культури найбільш вагомий успіх-срібну медаль чемпіонату західного регіону України, що проходив в обстановці вкрай напруженої боротьби у місті Львові.

Коли у 1979 році студію очолила Людмила Іванівна Терехова, змінилася назва, форма роботи й система підготовки танцюристів. Вона трансформувала цю студію в ансамбль бального танцю під назвою "Юність", що було уособленням вічного, весняного, молодого, зворушливого як у житті, так і в мистецтві. Вже у 1980 році ансамбль за високий рівень хореографії, пропаганду бального танцю був удостоєний почесного звання "народний самодіяльний", що ще більше піднесло його авторитет.

Значимим успіхом увійшов в історію колективу 1982 рік. На

конкурсі ансамблів бального танцю України "Юність" здобуває друге місце. Особливим успіхом тут користувався бальний танець "Волинський молодіжний". Відзначена як найкраща й оригінальна постановка цієї бальної хореографічної композиції з використанням особливостей народного мистецтва. Здійснив її талановитий майстер хореографії Едуард Шихман, музична обробка супроводу належить Товію Рівцю. Також пам'ятним став цей рік поїздкою ансамблю "Юність" в німецькі міста, де він виступав з концертами й, представляючи Україну, брав участь у конкурсі, що відбувся в місті Карл-Маркс-Штадті.

За п'ять років (з 1980) ансамбль двічі виходив переможцем українського телетурніру "Сонячні кларнети", його відзначили в телепередачі "Таланти твої, Україно".

Особливу сторінкою в історії ансамблю став 1986 рік. Ансамбль "Юність" взяв участь у конкурсі бального танцю "Уральські візерунки" у м. Свердловську. Творчий звіт колективу на сцені Свердловського міського будинку культури заслужив високу оцінку. Вдалося з честю витримати цей серйозний іспит українській танцювальній парі з Луцька у складі Марини Кузьміної та Сергія Кравчука. Волинський колектив отримав диплом II ступеня. Луцькі майстри брали участь в заключній частині конкурсу бального танцю "Терпсихора-86", що відбувся в Польщі, де теж були серед кращих. Як найбільш виразний і характерний творчий колектив ансамбль бального танцю "Юність" на запрошення Міністерства культури УРСР взяв участь у великих програмах новорічних концертів у головному залі республіки – Палаці культури "Україна".

У жовтні 1989 року ансамбль "Юність" очолила О.Б. Янчук, яка втілює програму подальшого розвитку колективу та вдосконалює його майстерність. Вона – активний організатор конкурсів бального танцю, де демонструють своє вміння провідні колективи багатьох міст, республік, держав. У конкурсі бального танцю "Волинська весна" (1990 р.) лучани Олена та Ігор Никони, учасники ансамблю бального танцю "Юність", зайняли друге місце.

Турбота про підготовку кадрів для ансамблю, виховання в підростаючого покоління почуття прекрасного спричинила створення у 1993 році Оленою та Анатолієм Янчуками дитячої студії бального танцю. Наставниками у цій студії стали провідні танцюристи ансамблю "Юність" зі значним практичним досвідом. Час засвідчив помітні здобутки нового колективу. Вихованці студії виборювали призові місця на чемпіонатах України з бального танцю. Значним успіхом було здобуття бронзових нагород чемпіонату України з європейської програми танців.

1996 рік відзначений успіхом ансамблю "Юність" у міжнародному турнірі "Морська фантазія – 96", що проходив у м.Керчі. Виступали юні танцюристи і на фестивалі в місті Грубешові (Республіка Польща).

Все різноманітнішим стає репертуар ансамблю. Нинішні аматори ансамблю на чолі зі своїми наставниками дарують лучанам і гостям міста своє чудове мистецтво.

Олена Коваль

Література:

Денисюк В. Народний самодіяльний ансамбль бального танцю "Юність" // Денисюк В. Зачаровані мистецтвом: До 40-річчя Луцьк. міськ. Будинку культури – нар. дому "Просвіта".– Луцьк, 1997.– С. 119-125.

Козаченко О. Чаруюча краса бальних танців // Волинь.– 2004.– 20 трав.

Перемога танцюристів з "Юності" // Волинь.– 2003.– 29 берез.

Філатенко А. Танцюристи у фраках // Волинь.– 2002.– 15 черв.

Ярчук О. Вдалі виступи ансамблю "Юність" // Луцьк. замок.– 2001.– 7 черв.

Показчик імен

Блаженчук В.І. 91-93	Омелянчук В.К. 33-34
Божидарнік В.В. 55-58	Орлівна Г.І. 113-115
Василевська В.Л. 20-23	Приходько Л.І. 79-81
Гевелюк М.Г. 115-118	Пучковський Л.К. 66-68
Гулевичівна Г. 118-122	Пчілка Олена 96-99
Гуменюк Н.П. 7-9	Роман Мстиславович 77-79
Дімун М.П. 93-94	Савицький М.Ф. 65-66
Замлинський В.О. 83-85	Самчук У. 34-38
Зінкевич В.І. 58-60	Стасюк Л.А. 81-82
Квітка К.В. 30-33	Троць Ю.М. 63-65
Комарук З.В. 111-113	Тутковський П.А. 68-71
Косач О.А. 16-20	Франчук Є.І. 10-14
Кривицький А.Ф. 71-73	Хасевич Н. 109-111
Лазарчук А.Г. 14-16	Черенюк М.І. 104-107
Латишев Д.М. 38-40	Чернецький І.І. 122-124
Леся Українка (Косач Л.) 40-44, 86-88	Чорнокнижний Г.П. 23-25
Михайлюк О.Г. 49-52	Шафета П.Г. 124-126
Москалюк В.В. 88-89	Шевченко Т.Г. 46-49

Список

авторів історичних і біографічних довідок

Андрєєва Т., провідний науковий співробітник відділу природи Волинського краєзнавчого музею

Баран В., молодший науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею

Білик В., молодший науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею

Бірюліна О., завідувач відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею

Гатальська Н., завідувач відділу етнографії Волинського краєзнавчого музею

Гей В., письменник, голова Волинської організації Національної спілки письменників України

Гриморович О., провідний науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Дудар Т., завідувач відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Златогорський О., науковий співробітник відділу охорони пам'яток історії та культури Волинського краєзнавчого музею

Коваль О., молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Ковальчук Є., заступник директора з наукової роботи Волинського краєзнавчого музею

Копилова Т., науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Корецька О., старший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Ксендзук Е., заступник директора з наукової роботи Волинської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки

Левицька Т., провідний науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Навроцька З., завідувач Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Пальоха О., молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Панишко С., кандидат історичних наук, доцент кафедри археології та джерелознавства імені Лесі Українки Волинського державного університету

Пушкар Н., головний хранитель Волинського краєзнавчого музею

Садовнік Т., провідний науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею

Слота О., науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Стасюк Л., директор Волинської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки

Тищенко Т., завідувач відділу природи Волинського краєзнавчого музею

Науково-популярне видання

**КАЛЕНДАР
ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ
ДАТ ВОЛИНИ НА 2005 РІК**

Упорядники Бабій В.В., Голотюк Л.І.,
Давидова Г.В., Ковальчук Є.І., Мігас М.В.,
Понагайба А.А.

Редактор Ксендзук Е.С.
Комп'ютерна верстка Криштальського А.А.

Формат 60x841/16. Папір офсетний.
Гарн. ТуреTimes
Друк цифровий. Наклад 200 пр.

Видавництво
“Волинська мистецька агенція “Терен”
43025, м. Луцьк, Головноштамт, а/с № 157
Тел. 8-050-6743321
gazeta@univer.lutsk.ua

Свідоцтво Державного комітету
телебачення і радіомовлення України
ДК № 1508 від 26.9.2003 р.

Віддруковано в друкарні підприємця В.П. Іванюка.
43021, Волинська обл., м Луцьк, вул. Винниченка, 63.
Свідоцтво Держкомінформу України
ВЛн № 31 від 4.02.2004 р.

К 17 Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік. - Луцьк:
Терен, 2004. - 152 с.

ISBN 966-8575-27-X

”Календар знаменних і пам'ятних дат Волині” видається з 1991 року. Видання подає матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, чий життєвий шлях пролягли через Волинь.

Посібник відкривається хронологічним переліком основних дат 2005 року. Далі подаються дата, назва події, авторська текстова довідка і список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті з періодичних видань та збірників, довідники та бібліографічні посібники.

В кінці ”Календаря” є покажчик імен видатних діячів Волині, список авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок..

”Календар знаменних і пам'ятних дат Волині” буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців.

ББК 63.3 (4УКР - 4 ВОЛ) Я 25